

K. MARUKAS

APSAKYMAI VAIKAMS

K. Marukas

APSAKYMAI VAIKAMS

Rašytojo Marijono Krasausko, rašiusio K.Maruko slapyvardžiu, 100-ųjų gimimo metinių proga sudaryta geriausių jo apsakymų vaikams rinktinė.

Parengėjas – Martynas Urbonas

Iliustracijos – Ugnė Urbonaitė

Viršelio dizainas – Augustinas Urbonas

Korektūra – Vesta Šimkūnaitė

ISBN 978-609-8245-13-4

„Naujo vardo“ elektroninių knygų tekstų [autorių teisės](#) priklauso šių knygų autoriams; visų kitų kūrybinių darbų autorių teisės atitinkamai priklauso šiuos darbus atlikusiems asmenims. Lietuvoje autorių teisės saugomos [Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo](#).

www.naujasvardas.lt

2021

Parengėjo žodis

Šiais metais (2021) mano seneliui – rašytojui [Marijonui Krasauskui](#), rašiusiam K. Maruko slapyvardžiu – sukaktų 100 metų. Ta proga sugalvojom išleisti jo apsakymų vaikams rinktinę elektroninės nemokamos knygos formatu. Prieš kelias dešimtis metų buvo išleista nemažai K. Maruko atskirų knygelių vaikams po keletą apsakymų. Šios knygos idėja būtų naujai mažųjų skaitytojų kartai pristatyti viską, kas rašytojo buvo sukurta geriausio.

Kadangi apsakymai skirti įvairaus amžiaus vaikams, jie sudėti pradedant nuo skirtų mažiausiems skaitytojams. Tad „Apsakymai vaikams“ – knyga, auganti kartu su skaitytoju.

Martynas Urbonas, K. Maruko anūkas

Apie autorių ir knygą

* * *

„Myliu vaikus. Taip ir gyvenu.“ – tokiais žodžiais baigėsi vienas iš K. Maruko interviu 1980 metais, kuriais, beje, jis gavo valstybinę premiją. Sakau „beje“, nes šiam žmogui premijos, apdovanojimai, pagyrimai nebuvo svarbūs; svarbu buvo „taip ir gyvenu“. Tikrai žinau, nes daugiau kaip dešimtmetį kartu dirbom tąsyk ėjusio žurnalo vaikams „Genys“ redakcijoje.

Kažin ar per tuos metus – o ir dar daugiau metų! – Lietuvoje liko bent viena jo neaplankyta mokykla. Kažin ar buvo mokinukų, neskaičiusių jo knygų „Jei nečiulbėtų lakštingalos“, „Sunku būti geram“, gražios rinktinės „Kada saldinaisiais sninga“ ir dar, ir dar... Tose knygose gyveno vaikai ir seneliai, žvėreliai, paukščiai, dygo ir stiepėsi į saulę augalėliai, mažieji veikėjai savo gyvenimu ten padėjo skaitytojui suprasti, kad užgautam skauda, kad palengvėja atsiprašius... K. Maruko apsakymų veikėjai norėjo būti geri, nors tai ir nelengva – rašytojas to neslepia – priešingai! (Norėčiau, kad visa, kas čia parašyta, skaitytume esamuoju laiku. Juk galima: knygose laikas teka visai kitaip!).

Rašytojas K. Marukas neapsimesdamas galėjo ištarti: „myliu vaikus“, nes jis juos tikrai mylėjo.

O dar buvo pievų, miškų, tekančio vandens mylėjimas. Irgi – tikras.

K. Marukas mirė susiruošęs keliauti į gamtą.

Nespėjo pasiekti pievų ir čiurlenančių vandenų. Išėjo į amžinuosius. Ačiū Jam, kad paliko gražų dešimtuką gražių apsakymų knygų vaikams. Gražių. Dabar – proga įsitikinti. Ir – neapsivilti.

Ramutė Skučaitė (poetė, dramaturgė, vertėja, dainų tekstų autorė, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatė)

* * *

Apie vieną, nerimą keliančią situaciją šiandien vis dažniau prabyta mokytojai, moksleivių tėvai, kultūros darbuotojai. Trumpai tą situaciją galima nusakyti taip: mažėja jaunųjų skaitytojų skaičius, juos vis labiau įtraukia modernios informacinės technikos priemonės. Abejonių kelia ir niekaip nenusistovinėtos gimtosios kalbos ir literatūros programos mokykloje, dažnai kaitaliojami baigiamųjų egzaminų reikalavimai. Beveik vieningai kalbama apie bendrą raštingumo lygio kritimą. Su šiais nerimą keliančiais reiškiniais – kaip priežastys ir pasekmės - susiję ir kiti dalykai: į komerciją kreipianti knygų leidybos politika, estetinio bei etinio, dorovinio auklėjimo spragos ir t.t.

Apie tai galvojau skaitydamas K. Maruko apsakymų rinktinę. Keistas jausmas lydėjo šią knygą. Pirmiausia pagalvojau, kad daugelis mažųjų gali būti net visai neskaityę rašytojo kūrinių: jau daug laiko praėjo nuo paskutiniųjų jo knygų vaikams pasirodymo.

K. Maruko apsakymų rinktinę ėmiausi skaityti, prisimindamas, ką kadaise skaičiau ar siūliau skaityti savo vaikams, po to – anūkams. Galiu nesvyruodamas pasakyti: daug kas tiks. Tiks gyva, spalvinga, dinamiška mažųjų veikėjų kasdienybė, jų džiaugsmas ir rūpesčiai, jų svajonės ir paslaptys, jų išdaigos ir klaidos, jų išgyvenimai ir brendimo pamokos. Dažnai net į kiemą be priežiūros neišleidžiamiesiems jauniems skaitytojams atsivers turtingas gamtos pasaulis su giraitėmis ir upeliais, su laukiniais žvėrimis ir naminiais gyvuliais, su geniais ir gandrais, su šunimis ir katytėmis, su antelėmis, žuvėdromis ir arkliukais. Kartu su knygos herojais jis praeis reikšmingas draugystės ir pareigos, gerumo ir užuojautos, sąžiningumo ir atsakomybės pamokas...

Netęsiu gundančių dalykų išskaičiavimą – tai turėtų būti atsakingų ir suinteresuotų tėvų bei senelių rūpestis, jų pastangų palydėti mažuosius į didįjį literatūros pasaulį rezultatas. Norėčiau tik pabrėžti, kad lakoniški realistiški K. Maruko apsakymai vaikams nėra nei iššūkis nei priešprieša šiandieninei vaikų literatūrai, kurioje, be abejo, daugiau informacinių technologijų ar mokslinės fantastikos. Apskritai, į vaikų – kaip ir suaugusiųjų - literatūrą žiūriu ne į kaip į temų, stilių ir braižų varžybų areną,

o kaip į dvasinę erdvę, kuri kuo įvairesnė, tuo ir turtingesnė. Taip žiūrėdamas šiandieninėje vaikų literatūroje matau apytuštę nišą, į kurią dažniau reiktų sugrąžinti ne tik didžiuosius vaikų literatūros klasikus, bet ir tuos, kurie, tęsdami klasikos tradicijas, yra įnešę į ją savo indėlį.

Petras Bražėnas (Lietuvos literatūros kritikas, pedagogas, profesorius)

LAŠINUKĖ

Mes turime viešnią. Vasarą jos nematome. Ima ji pas mus lankytis, kai iškrenta sniegas. Tada jau kas rytą, vos prašvitus, ji krebžda palangėje. Durų atidaryti jai nereikia, nes ji — žalsva, su balta apykakle ir juodu snapeliu zylė.

— Jau Lašinukė atskrido! — vieną dieną sušuko Dalytė.

Lašinukės vardas iškart prilipo mūsų zylei, nes ji labai mėgsta lašinius. Nuo to laiko savo nuolatinę viešnią taip ir vadiname.

Lašinukė lanko mus jau antri metai. Iš pradžių ji mūsų bijojo. Dabar visa šeima gali drąsiai stebėti, kaip ji, pakibusi žemyn galva ant pakabintų lašinukų, mikliai juos doroja. Pasižiūri į mus juodomis kaip karoliukai akutėmis ir darbuojasi sau į sveikatą. Kartą, neradusi lašinių, ji ėmė piktai čirškėti, sparneliais ir snapeliu belsti į stiklą. Lašinukė taip įsidrąsino, kad nebebijo net ant palangės tupinčio katino Marčiaus. Linksma ir vikri čirškia sau, straksi katino panosėje, o tas, vargšelis, gailiai miaukia, nagais stiklą drasko, iš akių žalias žiežirbas skelia, negalėdamas jos pagriebti.

Po sunkios, šaltos žiemos sulaukėme ankstyvo pavasario. Nuo stogo nukrito varvekliai, ir patvoriais iškorijo sniegas. Lašinukė nesirodė, nes turėjo ką lesti. Dalytė veltui kas rytą lakstė prie lango. O vieną rytą neberadome ir pakabintų lašinukų: matyt, nusinešė kuosa ar katė.

Vieną dieną, kai senas klevas priešais langą pasipuošė sodriais, žaliais pumpurais, Dalytė džiaugsmingai sušuko:

— Lašinukė atskrido!

Iš tikrųjų, ant palangės mūsų Lašinukė mikliai kraipė uodegytę. Ir ne viena. Šalia tupėjo kita zylė. „Ko jai reikia? Ko ji atskrido?“ —spėliojome prie lango.

— Aš žinau! — linksmai tarė Dalytė. — Lašinukė atskrido mums padėkoti už žiemos vaišes!

Mūsu Lašinukē patupēja, pačirškē. Nusileidusi ant žemēs, pakēlē
plunksnelē ir nuskrido į klevā.

NAUJI DRAUGAI

Aukštai iškilęs, sviedinys sužvilgo saulėje, nukrito anapus tvoros ir nuriedėjo į žolę. Prie jo prišoko Algis, apsidairė, ar niekas nemato. Už tvoros pasigirdo žingsniai. Pačiupęs sviedinį, jis nėrė į alyvų tankumyną.

– Čia sviedinys nukrito, – priėjęs prie tvoros, tarė vienas berniukas.

– Ne čia, o ten,– užginčijo kitas,– ieškokime kitur.

Algis laikė prie krūtinės prispaudęs sviedinį. Gražų, melsvą, su baltu ruoželiu per vidurį. Tą patį sviedinį, į kurį pavydėdamas žiūrėdavo pro tvoros plyšį, kai vaikai juo žaisdavo.

Vaikai grįžo atgal.

– Kas dabar bus? – prabilo mergaitė. – Ką pasakysiu mamai?

– Paprašyk gražiai, gal nupirks kitą...

– Nenupirks,– liūdnai atsakė mergaitė.

Algiui labai pagailo mergaitės. Jis išlindo iš krūmų ir sušuko:

– Štai jūsų sviedinys!

Vaikai nustebo ir apsidžiaugė. Priėjo arčiau, sukišo nosis pro tvorą.

– Iš kur tu? Kuo tu vardu? – paklausė mergaitė.

Algis pasisakė savo vardą ir papasakojo, kad neseniai atsikraustė čia gyventi iš kitos gatvės.

– Eikš pas mus. Drauge bus smagiau žaisti.

Algis persivertė per tvorą ir nustraksėjo su naujais draugais žaisti sviediniu.

CYPAILA

– Mama, košės noriu!

– Prašau, dukryte, valgyk košytę.

– Fu! Nenoriu košės!

– Tai ko nori?

– Nieko nenoriu, – žliumbia dukrytė.

Ant palangės atsitupia katė. Balta baltutėlė, tik kojytės juodos, tarsi su kojinitėmis.

– Mama! Kodėl katė į mane žiūri? – vėl cypia mergytė.

– Škac, Murka! Eik šalin! Nežiūrėk į mano dukrytę.

– Mama! Katė į mane nežiūri, – vėl liejasi ašarų upeliai. Vienu žodžiu, dukrytė – tikra cypaila.

O tarp jūsų ar yra tokių cypailų? Jei nėra – viena laimė.

ŠALTA DIENA

Lauke spigino šaltis, ir tą dieną auklėtoja nevedė vaikų pasivaikščioti. Vaikai žaidė kaladėlėmis, lipdė iš plastilino, šoko ir dainavo. Po pietų auklėtoja, surinkusi nuo stalo duonos kąsnelius į lėkštę, pasakė:

– Tuoju sulauksime svečių!

Vaikai subruzdo, suklego.

– Kokių svečių? Senelis Šaltis ateis?

– Senelis Šaltis pas mus jau buvo, – tarė Julytė.

– Tai kas? Kas?

– Dramblys ateis! – išdrožė Martynukas.

Vaikai ėmė kvatoti. Tai būtų gražu! Tai būtų linksma, jeigu į vėliavėlėmis išpuoštą salę įžengtų dramblys ir, užvertęs į viršų straublį, smarkiai smarkiai užtrimituotų...

Auklėtoja, sugrįžusi iš lauko, nusipurtė nuo skaros sniegą ir pasakė:

– O dabar, vaikučiai, šokite prie lango: lesyklėlėje pamatysite mūsų svečius!

Pirmasis „svečias“ buvo kuosa. Nusileidusi nuo medžio, ji atsitūpė ant lesyklėlės krašto, apsižvalgė, kapt už duonos ir nuskrido. Paskui supuolė žvirbliai. Atskrido zylės.

– Zylutės mano duonytę lesa! – džiaugsmingai sušuko Rūta.

– Ne tavo, o mano! – užginčijo berniukas.

– Mano lesa!..

– Ne tavo...

Ir prasidėjo ginčai.

Visi šaukė perrėkdami vienas kitą. Jau ir iki peštynių netoli.

– Cit! – sušuko Martynukas. – Tuoju ateis dramblys!

– Kur dramblys? Koks? – nustebo pats mažiausias grupėje Juliukas.

– O štai toks... Ateis dramblys ant galvos užsidėjęs puodą,– pridūrė Martynas.

Ir vaikai, pamiršę ginčus, ėmė smagiai kvatoti.

VAIKAI ŽAIDŽIA

Vaikai sumanė pažaisti krautuvę. Auksė tuoj atsistojo prie suoliuko – ji pardavėja.

– Kam saldinių! Kam ledų! – ėmė šaukti.

– Prašom duoti saldinių, – pirmasis paprašė Juliukas.

Auksė padavė jam akmenuką. Juliukas padėkojo ir sumokėjo klevo lapais.

Priėjo mažoji Saliutė su meškiuku.

– Man ledų...

Auksė pripylė jai ant delno smėliuko. Saliutė taip pat gražiai padėkojo. Po jos prišoko Linas.

– O aš noriu kilogramą troleibuso, – pasakė ir nusikvatojo.

– Troleibusų neturime. Saldinių, ledų – prašom.

Linas pamindžiukavo, pasikasė paausį: „Ką čia dar tokio juokingo sugalvojus?“

Nesugalvojo.

– Duok ledų!

Auksė ir jam įpylė smėliuko.

– Kokie čia ledai? Kas juos valgys! – Linas tekšt smėliuką sau po kojomis, brūkšt delnu visus akmenukus nuo suoliuko ir pabėgo.

Graudžiai pravirko Auksė – visą žaidimą sugadino tas nenaudėlis. Prie jos prislinko mažoji Saliutė su meškiuku ant rankų.

– Neverk, – ėmė ji guosti Aukšę. – Ledai labai labai skanūs. Meškiukas viską suvalgė ir letenėles aplaižė.

STEBUKLINGAS ŽODIS

Sauliukas, regis, geras, paklusnus šešerių metų berniukas, toks, kaip visi kiti jo amžiaus vaikai, kurie mėgsta piešti lėktuvus, raketas ir besišypsančias saulutes didžiulėmis akimis. Kartą, nežinia kodėl, jis pamiršo visai paprastą, bet stebuklingą žodį. Kodėl stebuklingą? Argi yra stebuklingų žodžių? Pasirodo, yra. Tuoju sužinosite.

– Tėtušiuk, duok man popieriaus ir pieštuką, – suriko Sauliukas savo seneliui.

Senelis tyli. Toliau skaito laikraštį.

– Aš noriu piešti. Girdi?

– Ar man ką sakai? – prikišęs prie ausies delną, paklausė senelis. – Nieko negirdžiu.

– Pieštuką duok. Popieriaus! – suriko Sauliukas ir net koja treptelėjo. – Kurčias tu, ar ką?

– Dievaži, negirdžiu, – purto senelis žilą galvą.

„Kas jam atsitiko? – susimąstė Sauliukas. – Rytą, rodos, gerai girdėjo, kai močiutė pusryčių kvietė.“ Nubėgo Sauliukas į virtuvę ir skundžiasi:

– Močiute, močiute, tėtušiukas neduoda popieriaus ir pieštuko. Negirdi.

– Paprašyk gražiuoju. Pasakyk: prašom, tėtušiuk, man duoti.

Sugrįžo Sauliukas ir paprašė gražiai, kaip pamokė močiutė.

Nušvito senelio veidas. Nusišypsojo.

– Dabar tai girdžiu, – pasakė ir, paglostęs anūkėlį, padavė Sauliukui, ko tas prašė.

SENOJO ŽVIRBLIO PAMOKA

Senas protingas žvirblis, tupėdamas ant šakos, mokė žvirbliukus, besimaudančius kelio dulkėse.

– Klausykite, čirškučiai, gerai įsidėmėkite – visur ir visada būkite atidūs, budrūs, nes mūsų giminė turi aibę priešų. Ore mus puola vanagai, sakalai, neretai vargšą nusilpusį žvirblelį užkapoja varnos. Žemėje labiausiai mums reikia saugotis katės. Tai nepaprastai gudrus ir klastingas žvėris. Užsižiopsosi – tuojau pakliūsi jai į nasrus.

Į kelią iššoko margas nulėpusiomis ausimis šunytis.

– Čir čir čir! – neramiai sučirškė žvirbliukai.

– Nekreipkite į jį dėmesio, – nuramino senasis žvirblis. – Šuns nėra ko bijoti. Jis nieko pikto mums nedaro.

Netrukus kelyje pasirodė mergaitė, krepšeliu grybų nešina.

– Jos taip pat nereikia bijoti, – tęsė žvirblis pamoką.

Pievoje čirškė žiogai, kaitino saulutė. Senasis žvirblis toliau mokė savo vaikus gyvenimo gudrybių.

Staiga į kelią išbėgo berniukas.

– Sprukite kur galite! – sučirškė žvirblis. – Tuoju svies akmenį! – ir pats nuskrido.

Tačiau berniukas ramiai praėjo pro šalį. Pasivijęs mergaitę, paėmė panėšėti jos krepšelį, ir taip abu nudrožė savo keliu.

Taigi, nors senasis žvirblis ir buvo protingas, bet šį kartą jis didžiai apsiriko – ne visi berniukai blogi!

KAS VISŲ GARDŽIAUSIA

Kartą susiginčiojo ožka, katė, šuo ir gaidys, kas visų gardžiausia.

– Visų gardžiausias yra kvapnus šienelis, – pasakė ožka.

– Neįsivaizduoju, kaip galima mėgti šieną, – užginčiojo katė. – Pelytė – gardu...

– Ką jūs niekus tauškiate! Ar teko kada pagrauzti kaulą? O jei dar su mėsyte... – šunelis, pavizginęs uodegą, net apsilaižė.

„Kokie jie visi neišmanėliai, – galvoja sau gaidys. – Neverta su jais ginčytis. Paragautų mėšlyne iškapstyta slieką – tąsyk žinotų, kas visų gardžiausia...“

KAIP ŠUNIUKAS PIRKOSI BATUKUS

Kartą šuniukas, vardu Margiukas, žaisdamas kieme su Linute, pasimaišė jos tėtėi po kojomis. Tėtė netyčia užmynė jam ant letenėlės. Margiukas gailiai suinkštė.

– O ko lakstai neapsiavęs? – tarė tėtė. – Nusipirktumei sau batukus.

„Iš tikrųjų reikia man batukų, – pagalvojo Margiukas. – Bet kur juos gauti?“

Nubėgo Margiukas į konditerijos parduotuvę. Atsitūpė grakščiai priešais pardavėją ir, iškėlęs letenėles, sako:

– Prašom duoti man batukus.

– Batukų neturime, – atsakė pardavėja. – Šokolado – prašom.

Nubėgo šunytis į žaislų krautuvę.

– Noriu batukų.

– Turim triratukų, armonikėlių, kibiriukų, – šypsosi pardavėja.

Nubėgo šunytis į knygyną. Ten jam pasiūlė knygučių. O kitoje parduotuvėje – virdulį ir mėsai malti mašinėlę. Nusiminė Margiukas. Niekur negauna sau batukų. Atsitūpė prie troleibusų stotelės ir gailiai unkščia.

Ėjo vaikai į mokyklą.

– Kas tau yra? – klausia.

– Buvau saldainių ir žaislų parduotuvėse. Ir knygyne buvau. Visą miestą aplaksčiau – niekur nėra batukų.

– Kas ten ieško batukų, – juokiasi vaikai. – Reikia eiti į batų parduotuvę.

Nubėgo Margiukas į batų parduotuvę. Ten jam prikrovė visą kalną batų. Didelių ir mažų. Dviem kojom batukų kiek širdis geidžia, o keturiom – nėra.

Sugrįžo Margiukas vėlai vakare namo. Atsitūpė prieš mėnulį ir ėmė gailiai staugti:

– Uūūūū! Batukų neturiu!

Išgirdo Linutė šunyčio raudą. Išbėgusi į kiemą pripylė jam pieno, švelniai paglostė ir tarė:

– Nesimaišyk daugiau tėtei po kojomis ir nereikės jokių batukų.

AUKSINIS KAROSIUKAS

Vieną ankstyvą vasaros rytą linksmi ulbėjo paukščiai, virš ežero vilnijo pirmųjų tekančios saulės spindulių nurausvintos miglos, nedrąsiai savo žiedus skleidė vandens lelijos. Dūzgėdami į orą pakilo uodai, muselės, tarsi mažutėlis malūnsparnis virpindamas sparneliais virš ežero dūzgė laumžirgis. Netrukus viršum karūnuotų pušų išriedėjo saulė, skaisčiai nušviesdama baltomis lelijomis pražyduosį ežero pakraštį. Iššokdamos iš vandens ir smarkiai pliaukšėdamos, žuvytės gaudė museles. Vienas drąsus karosiukas, gaudydamas muselę, taip aukštai iššoko, jog pataikė tiesiai ant plataus vandens lelijos lapo.

Suspurdėjo karosiukas, bandydamas stryktelėti į vandenį, bet tepajėgė apsiversti tik ant kito šono. Guli karosiukas, žiobčioja, gaudo orą. Vis labiau ir labiau kaitina saulė.

Aukštai melsvame danguje praplaukė pilki debesėliai.

– Padėkite man, debesėliai! Gelbėkite! – suverkšleno karosiukas. – Užtrokšiu. Pražūsiu.

– Mes skubame savo keliais. Niekuo padėti negalime, nebent trumpam uždengtume saulę, kad tau nesvilintų šono, – atsakė debesėliai.

– Pačiam reikia gelbėtis, – suošė prie ežero karūnuotos pušys.

Karosiukas dar sykį pabandė nušokti nuo lapo: suspurdėjo, stryktelėjo ir, visiškai nusilpęs, bejėgiškai pliaukštelėjo uodegyte.

– Karr karr karr, – sukdamas virš ežero ratą sukranksėjo juodas varnas. Plačiai išskleidęs sparnus, jis ėmė leistis žemyn.

– Dabar tikrai galas, – suaimanavo vargšas karosiukas.

Juodasis varnas leidosi žemyn ir žemyn, jau nutaikė į karosiuką smailius nagus.

– Gelbėkis! – sučirksėjo pro šalį skridusi kregždutė.

– Neaimanuok, bet gelbėkis! – suošė, sušniokštė pušys.

Karosiukas suspurdėjo iš paskutiniųjų, apsivertė ant kito šono, šoktelėjo ir pro pat aštrius vanago nagus nusirito į vandenį. Juodasis varnas tik sušlumsėjo piktai sparnais ir nuskrido į kitą ežero kraštą.

– Ačiū tau, miela kregždute! Ačiū jums, pušys! – dėkojo karosiukas, iškišęs iš vandens burnytę, ir, smagiai pliaukštelėjęs auksine uodegėle, nunėrė į gelmės karalystę.

KĄ PASAKĖ ŽVAIGŽDUTĖ

Naujųjų Metų išvakarėse, kai užmigo miestas, Linutės kambaryje pirmasis pabudo pliušinis meškiukas. Pasikrapštė savo vienintelę ausį ir nutapnojo prie eglutės. Po to nuo grindų pašoko beždžionytė ir ilganosis plastmasinis pajacas. Išsiropštęs iš palovės, paskutinis atšlubavo Buratinas: viena koja vos laikėsi ant siūliuko.

Prie gražiai papuoštos eglutės jie susikibo rankomis, šoko ratelį ir tylutėliai dainavo. Visiems buvo labai smagu ir linksma. Pro langą spindėjo žvaigždutė, į stiklą plakėsi snaigės.

– Ir aš noriu su jumis pažaisti! – pasigirdo iš po eglutės plonas balselis.

Meškiukas sukluso, pastatė savo vienintelę pliušinę ausį.

– O kas tu tokia?

Iš kartoninės dėžutės iššoko gražiai aprėdyta lėlė. Grakščiai nusilenkusi, ji pasakė;

– Mane Senelis Šaltis atnešė Linutei. O kokį ji man duos vardą – nežinau. Norėčiau būti Aušrelė, – smagiai treptelėjo lakuotu batuku. – Kaip čia smagu! Kokia aš laiminga!

– Vargšėlė, – atsiduso meškiukas.

– Kodėl vargšėlė? – nustebo lėlė. – Argi ne šilkinė mano suknutė? Ar ne lakuoti mano batukai?

– Pernai ir aš kitaip atrodžiau, kai mane rado po eglute, – atsiliepė meškiukas. – O dabar vos gyvas. Pilvas prakiuręs, byra pjuvenos. Nesitikiu nė kitų metų sulaukti.

– Tikrą tiesą sako, – pritarė pajacas. – Linutė netvarkinga. Ji nemoka su mumis gražiai elgtis.

– Kur aš pakliuvau! – graudžiai pravirko lėlė. – Tikrai, kokia aš nelaiminga!

– Nelaiminga! – pritarė už lango snaigės. Nusileidusi žemiau, įsiterpė žvaigždutė:

– Kam jūs apšneKate mergaitę? Šį vakarą mačiau, kaip ji tvarkingai ant kėdutės susidėjo savo drabužėlius.

– Ir rankas švariai nusiplovė, – nustojusi graužti džiūvėsėlį, atsiliepė pelytė.

– Žinokite, Linutė jau didelė, kitais metais bus dar didesnė ir protingesnė – mokės su jumis gražiai žaisti.

Iš džiaugsmo lėlė sumirksėjo savo juodomis blakstienomis, pašoko beždžionytė, suplojo letenėlėmis meškiukas, ir visi ėmė dainuoti ir smagiai šokti aplink eglutę. Už lango spindėjo žvaigždutė, o į stiklą plakėsi snaigės.

PELYTĖ

Išlindo pelytė iš urvelio. Apsižvalgė, ar nėra lapės ir vir vir vir per sniegą. Žiūri pelytė – tupi ant šakos varna ir lesa duonos plutą.

– Numesk nors trupinėlį, – prašo pelytė. – Jau kelinta diena nieko nevalgiusi.

– Eik šalin! – sukvarksėjo varna. – O tai lapę pašauksiu.

Nuvirveno pelytė į eglyną. Ten zylės.

– Duokit ką pavalgyti, – prašo jų pelytė.

– Mes pačios alkanos, – atsakė zylės. – Skrisim arčiau kaimo, gal jau vaikai mums lesyklas įrengė.

Ir pelytė mielai su jomis skristų, bet ji, vargšelė, neturi sparnų. Ką daryti? O šalta. Vėjas pusto sniegą. Pagailo geniui alkanos pelytės ir numetė jai kankorėžį. O kankorėžyje daug riebių sėklyčių – pelytės gardumynas! Čia pat ir lapė atsėlina. Pelytė įsikando kankorėžį ir šmurkšt į savo šiltą urvelį.

Tiek lapė ją ir tematė.

KAIP LAIMUTĖ IŠMOKO RAIDES PAŽINTI

Kartą Laimutė paėmė knygą ir dainuojančiu balsu pati ėmė skaityti:

– Mašina važiuoja... Žmogus eina... O kur jis eina? Pas vaikučius eina... Ir saldinių neša...

Sklaido puslapius, žiūri į paveikslukus ir ką mato, tą ir sako.

– Atsirado skaitytoja, – pasišaipė trečiaklasis brolis Vytas, – raidžių nepažįsta, o skaito.

– O tu pamokyk nesijuokęs. – prabilo senelė. – Laimutė kitą rudenį jau eis į mokyklą.

Vytas susirado savo seną „Saulutę“, pasisodino šalia Laimutę ir, badydamas pirštu raides, moko:

– Čia A, O, T, S... Atminsi? Kokia čia raidė?

Viena raidė Laimutės akyse persivertė aukštyn, antra susirangė kaip sliekas. Susimaišė visos. Susipainiojo. Laimutė tik čiulpia pirštuką ir nė vienos neprisimena.

Vytas gerai pagalvojo ir ėmė savo sesutę kitaip mokyti.

– Žiūrėk, – tarė jis. – A – kaip du stulpai su skersiniu. O – kaip tavo lankas. V – kaip skrendanti varna. T – kaip tėtės plaktukas. Dabar atminsi? Kokia čia raidė? – ir pats patyliukais šnabžda: – Kaip du stulpai su skersiniu...

Laimutė ištraukė iš burnos pirštą ir iškart pasakė:

– A!

– O šita?

Dabar Laimutė pati žinojo, kad T – kaip tėvelio plaktukas. Lengvai atsiminė ir raidę O, nes lankas gulėjo čia pat ant grindų.

Taip Laimutė išmoko pažinti pirmąsias raides.

MAMA IR ŠOFERIS

Pirmąją pavasario dieną trejų metų Raselė ir tokio pat amžiaus Gintarėlis susitiko kieme, prie smėlio dėžės.

– Eime žaisti, – pasiūlė Raselė. – Aš būsiu mama, tu būsi mano vaikas.

Gintarėlis ryžtingai papurtė galvą:

– Aš noriu būti šoferis.

– Tu dar mažytis...

– Didelis. Matai – koks, – iškėlė Gintarėlis virš galvos ranką. – Tu pati maža.

Raselė šiūpt Gintarėliui į akis saują smėlio. Gintarėlis jai atgal kitą saują. Abu lept ant žemės ir paleido dūdas.

Nuo suoliuko atskubėjo Gintarėlio senelė. Nutempė jį už rankos į kitą smėlio dėžės galą ir pasakė:

– Nemokat gražiai elgtis, žaiskit atskirai.

Raselė iškepė smėlio pyragėlį. Nuobodu vienai. Atsisuko prie Gintarėlio ir tarė:

– Eime žaisti. Būk šoferis.

– Būk mama, – atsakė Gintarėlis.

– Kur važiuosime?

– Į Valakampius.

Mama ir šoferis, apžergę smėlio dėžės kraštą, atsisėdo, Gintarėlis į rankas paėmė seną triratuko ratą, kojomis įsispyrė į smėlį ir suburzgė „prrrr...”

Raselė stipriai apkabino Gintarėliui kaklą, plonu balseliu šūktelėjo „pipyy...“, ir mašina nuvažiavo. Užpakalyje tik dulkės parūko.

Dabar senelė galėjo prieš saulutę ramiai pasnausti. Mama ir šoferis jau buvo toli. Net už Valakampių.

KAIP SAULIUKUI BUVO IŠDYGĘ RAGAI

Sauliukas buvo priešgina. Niekad jis neklausydavo vyresniųjų, skriausdavo mažesniuosius. O prie savo triratuko jokiame vaikui neleisdavo nė pirštu prisiliesti. Tikras ožiukas. Kitaip jo kieme niekas ir nevadino.

Kartą Sauliukas važinėjo triratuku apie namą.

– Nesivažinėk taip greitai. Nosį susikulsi ar kokį mažylį pargiausi, – perspėjo kiemsargis.

Bet ar Sauliukas paklausys! Jis dar smarkiau ėmė minti.

– Ožiukas – ne vaikas, – tarė kiemsargis ir pagrasė pirštu. – Jeigu toks būsi, tau ragai išdygs kaip ožiui!..

Sauliukas tik nusijuokė. Tyčia dar nuo vairo rankas atitraukė. Tegu visi mato, kaip jis moka važiuoti! Užsižiopsojo, ratas nuslydo nuo šaligatvio, triratukas parvirto, o Sauliukas tik pokšt kaktą tiesiai į plytgalį. Akyse net dešimt saulių sutvisko.

Vaikai raitosi iš juoko, bado jį pirštais.

– Pažiūrėkite, koks Sauliukui ragas išdygo!

– Vaje, koks ragas!

– Kaip ožio!

Sauliukas pačiupinėjo kaktą: tikrai išdygo ragas. Dar kartą pačiupinėjo ir išsigando. O jei per naktį dar didesnis užaugs, toks, kaip ožio, smailiu galu, užsiritęs? Kaip jis tada pasirodys kieme?.. Paliko Sauliukas savo triratuką ir, parbėgęs be kvapo namo, įsikniaubė mamai į kelius ir pravirko:

– Aš nenoriu būti ožys! Aš nenoriu, kad užaugtų lenktas ragas!..

Mama nuprausė Sauliuką, palaikė prie kaktos šaltą šaukštą ir pasakė:

– Tu gražiai žaisk su vaikais, būk geras, ir tau ragai tikrai neišdygs...

Po pietų Sauliukas išėjo į kiemą pasisupti. Pamatė, kad vienas mažylis liūdnai į jį žiūri. Nulipo jis nuo sūpuoklės ir neprašomas užleido vietą. Nuslinkęs į šalį, pačiupinėjo kaktą: ragas lyg ir mažesnis.

– Ar galima paspausti triratuko skambutį? – paprašė mergaitė su mėlynu kaspinėliu.

– Gali ir pasivažinėti,– atsakė Sauliukas.

Pačiupinėjo kaktą: ragas jau visai mažas. Pasivijęs mergaitę, jis pamokė ją, kaip laikyti vairą.

Nuo to laiko Sauliukui niekad nebedygsa ragai.

KUR TAS KIBIRAS?

Vieną popietę mažoji Sigutė su vaikais žaidė kieme, prie smėlio dėžės. Bet štai užslinko didžiulis, juodas debesis. Pradingo saulė. Staiga vienas lietaus lašas kaptelėjo į kibiriuką, kitas – Sigutei ant nosies. Vaikai suklykė. Pametę kieme savo žaislus ir rankomis užsidengę galvas, šoko bėgti nuo lietaus.

Lietus Sigutę vijosi iki pat prieangio durų. Tačiau mergaitė spėjo įsmukti į trobą, o lietus įpykęs tik sušniokštė ir smarkiai subarbeno į skardinį stogą.

– Lyja kaip iš kibiro, – tarė mama, žiūrėdama pro langą.

– Iš kibiro? – nustebė Sigutė.

– Taigi. Kaip iš kibiro, – pasakė tą patį ir senelė.

Greitai nustojo lyti. Skaisčiai suspindo skardinis stogas ir namų langai. Sigutė, išbėgusi į kiemą, pažvelgė į dangų.

– O kur tas kibiras?

Mama nusijuokė.

Sigutė dar labiau užvertė galvą. Dairosi. O mėlyname danguje linksmai nardo kregždės, plaukia balti debesėliai. Jokio kibiro nematyti. Sigutė susimąstė: „Kur tas kibiras pasidėjo?“

DANTUKAS IŠKRITO

Priešakinis dantukas Sniegutei klibėjo klibėjo ir vieną dieną iškrito. Iškrito netikėtai, begrauziant riostainį kieme. Liežuvio galiuku ji palietė tarp dantų kiaurymę ir išsigando, nežinodama, ką daryti: ar pravirkti, ar džiaugtis.

– Dantukas iškrito! – riktelėjo Sniegutė.

Subėgo vaikai.

– Dar vienas kliba, – atgavo drąsą Sniegutė ir prasižiojusi parodė, kuris kliba.

Visiems parūpo pačiupinėti klibantį dantį.

Pirmasis pačiupinėjo berniukas strazdanota nosim.

Po jo mergaitė su rudu meškiuku pažastyje.

Panoro pačiupinėti klibantį dantį ir mergaitė su gražiu melsvu kaspinu. Ji užjausdama pasakė:

– Vaje, kaip kliba.

Atėjo Lino eilė.

– O tau – neleisiu! – treptelėjo koja Sniegutė. – Tavo pirštai nešvarūs.

Atvertė Linas delnus – iš tikrųjų nešvarūs. Kaip čiupinėjo motociklo ašis, taip ir vaikšto tepaluotais pirštais.

– Ir nereikia, – atšovė jis, nusibraukdamas rankas į kelnes. – Rado dėl ko įsivaizduoti! Bedantė! Sena boba!

Padaužiškai žybtelėjo jo akys, jis atšoko į šalį ir uždainavo:

Sena boba be dantų

Neįkanda riešutų.

Strazdanota nosim berniukas išsišiepė iki pat ausų:

– Sena boba...

Mergaitė su rudu meškiuku taip pat sukikeno:

– Neįkanda riešutų...

Parbėgusi namo, Sniegutė pasižiūrėjo į veidrodį. „Tikrai, burna kaip tos senos moteriškės, kur kioske pardavinėja laikraščius“, – nusiminė Sniegutė.

Aną vasarą, viešėdama kaime, iš senelės girdėjo, kad reikia dantuką užmesti ant pečiaus ir gražiai paprašyti pelytės:

Pelyt, pelyt, še kaulinį,

O man duok geležinį.

Tada dantukas išauga tvirtas kaip geležinis.

Betgi pečiaus nėra. Negi dantuką padėsi ant radiatoriaus? Pelytės ten negyvena. Sniegutė įkišo į burną pirštą, vėl pasižiūrėjo į veidrodį ir nejuokais išsigando: „O jeigu naujas dantukas neišdygs? Pelytės juk nepaprašiau.“

Kitą rytą Sniegutė užsispyrė neiti į lauką.

– Iš kur tie ožiukai? – subarė mama.

– Dantukas iškrito, – pravirko Sniegutė. – Vaikai šaiposi.

– Dantukas iškrito? – nustebo mama ir apsidžiaugė. – Pažiūrėkit, mūsų Sniegutei pirmas dantukas iškrito...

Iš kambario su laikraščiu atskubėjo tėtė. Pro duris gauruotą galvą iškišo brolis. Tėtis, mama ir brolis džiaugėsi, stebėjosi, tarytum pirmą kartą regėdami Sniegutę.

– Pamanykit, kaip greit užaugo...

– Jau didelė. Rudenį į mokyklą eis...

Brolis tuoj atnešė seną „Saulutę“ ir pasakė:

– Užteks su lėlėmis žaisti. Reikia jau raides mokytis!

– O kaip dantukas? Ar išaugs?

– Išaugs. Naujas. Tvirtas. Kaip geležinis.

Sniegutė išbėgo į kiemą. Kokia ji laiminga! Ir dantukas išaugs, ir į mokyklą eis. Tegu dabar kas pamėgina ją pajuokti.

Po pažastimi pasikišusi „Saulutę“, ji išdidžiai perėjo per žaidimų aikštelę. Nuo saulės tviskėjo langai, prie smėlio dėžės triukšmingai žaidė vaikai. Bet niekam Sniegutė nerūpėjo. Nuošalyje ant suoliuko sėdėjo Linas. Pamatęs Sniegutę, jis pakilo ir, galvą nunėręs, spruko namo.

Linas ėmė vengti vaikų. O jei žaisdavo kieme, tai kur nors nuošaliai, už garažo, už sandėlių. Pamatęs arti vaikus, pasičiupdavo nuo žemės savo gelsvą autobusiuką ir sprukdavo.

Vieną dieną į kiemą įriedėjo savivartis. Viso kiemo vaikai subėgo pažiūrėti, kaip darbininkai kraus į savivartį šlaką. Neiškentė ir Linas.

– O, kokia nauja mašina! – šūktelėjo jis, ir visi pamatė, kad ir jam iškritęs vienas dantukas.

Vaikai šyptelėjo. Tačiau niekas neišdrįso pirmas erzinti Lino. Nuošalyje stovėjo Sniegutė, po pažasčia pasispaudusi knygelę. Vaikai sužiuro į ją ir laukė jos žodžio. Čia ji buvo visų vyriausia.

Mergaitė su melsvu kaspinu sukikeno:

– Žiūrėkite, Linas be dantų!

Berniukas strazdanota nosim išsišiepė iki pat ausų:

– Jis neįkanda riešutų!.. – Ir, atšokęs į šalį, uždainavo:

Senas diedas be dantų

Neįkanda riešutų!

Linas užsimojo šlako gabalu.

– Linai! Ką tu! Negražu, – šūktelėjo išsigandusi Sniegutė. – Dideli taip nedaro!

Linas nuleido ranką ir droviai spoksojo į Sniegutę.

– Jie dar maži. Kvailučiai. Nieko nesupranta, – paaiškino ji ir, išdidžiai pažvelgusi į mažylį, pasakė: – Eime. Aš parodysiu tau raidę A. Juk rudenį eisim į mokyklą!

NAUJUJŲ METŲ NAKTĮ

Tėtė su mama išėjo į svečius laukti Naujųjų Metų, o Laimutę paliko su senele. Mama, gražiai pasipuošusi ir kvepianti, prie durų pabučiavo Laimutę ir pasakė:

– Jei būsi gera ir neverksi, senelis Šaltis atneš meškiuką.

Po vakarienės senelė greit užmigo. O Laimutė guli patamsyje, neužmerkdamą akių, ir laukia senelio Šalčio. Kampe spindi papuošta eglutė, nušviesta gatvės žibinto. Ant sienos juda medžio šakų šešėliai. Į langus vėjas žarsto sniegą. Gatve retkarčiais nužia kokia mašina. Kai sukaukia vėjas, ant sienos dar smarkiau sujuda medžių šakos, o ant eglutės blyksteli kaip gyva auksinė žuvytė.

Laukia Laimutė senelio Šalčio ir nesulaukia. Jau ir miegas apėmė. Ir liūdna. O kad ateitų senelis Šaltis, kaip būtų linksma! Tada atsikeltų senelė, uždegtų šviesą, Laimutė padeklamuotų eilėraštį. Visi smagiai prie eglutės pašoktų. Nesvarbu, kad durys užrakintos. Mama sakė – senelis Šaltis turi tokį stebuklingą raktą, kuriuo atsirakina visas duris. Girdi Laimutė – lapt, lapt kažkas per grindis. Taip tyliai, paslaptinai. Ji greit užsidengė antklode. Jau prie pat lovytės – lapt, lapt. Mergaitė susigūžė, suvirpėjo ir jau norėjo surikti, bet tuo metu kažkas strykt ant radiatoriaus. Laimutė iškišo iš po antklodės galvą ir mieguista nusišypsojo. Čia Rainio būta. Kai lauکه šąla, jis visad ant radiatoriaus miega.

O jei senelis Šaltis neateis? Bet ne. Tikrai ateis. Ir meškiuką atneš. Kad tik neužmigčiau... Akys merkiasi, taip norisi miego...

Kambarys skaisčiai nušvito, ir din-di-lin, din-di-lin linksmi suskambėjo ant eglutės varpeliai. Palube nuplaukė auksinė žuvytė, ant eglutės šakos sujudo voveraitė. Kaip gyvi ėmė krapštyti plunksnas stikliniai paukščiukai. Nuo eglutės viršūnės sidabriniu siūlu vikriai nusileido Buratinas. Atsitūpęs ant stalo krašto, jis ėmė šaipytis:

– Kur tavo batukai? O kur kojines?

Pasižiūri Laimutė – iš tiesų, batukai kampe, kojinės po stalu. O suknelė numesta ant grindų.

– Kokios rankos! – vėl nusijuokė Buratinas.

„Nejau vakare pamiršau nusiprausti?“ – stebisi Laimutė.

– Neateis senelis Šaltis, – kraipydamas ilgą nosį, šaiposi Buratinas. – Neateis...

Pravirko Laimutė. Drabužiukai išmėtyti, ir rankos nešvarios. Kur tau ateis pas tokią netvarkingą mergaitę. O čia ir senelis Šaltis tiesiai į kambarį įvažiuoja, pasikinkęs į roges zuikučius. Žandai jo raudoni, batai snieguoti.

Tuoį pat senelis Šaltis prikrovė Laimutei pilną sterblę saldinių, riešutų ir iš maišo ištraukė rudą meškiuką. Tokį pat meškiuką, kokį daug kartų ji matė su mama žaislų krautuvėje. Paskui visi šoko. Laimutė su zuikučiais, senelis Šaltis su senele. Ir auksinė žuvytė šoko, ir Buratinas, ir musmirė. Net ir kėdės šoko. O ant eglutės visą laiką din-di-lin, din-di-lin linksmi skambėjo varpeliai.

Kai Laimutė pabudo, buvo jau šviesu. Patrynė akis, žiūri – ir drabužiukai tvarkingai sudėti, ir rankos švarios. O po eglute – rudas meškiukas sėdi. „Kaip gerai, kad aš kas vakaras prausiuosi ir tvarkingai pati susidedu drabužiukus,– apsidžiaugė Laimutė.– Todėl senelis Šaltis ir meškiuką padovanojo...“

Šypsosi Laimutė, trina akutes ir pati nežino, ar tai buvo sapnas, ar tikrai ji naktį šoko su zuikučiais.

KO PAUKŠTYTĖ VERKĖ

Berniukas ir mergaitė rinko žemuoges. Pro pušų kamienus skverbėsi saulė, čiulbėjo paukščiai, tukseno genys. Linksmi pasistraksėdama nuo šakos ant šakos, šokinėjo voveraitė. Kuo giliau vaikai skverbėsi į mišką, tuo daugiau rado žemuogių.

Greit pintinėlės buvo apypilnės. Staiga berniukas pamatė voveraitę ir nubėgo jos pažiūrėti. Vos praskleidė avietyną, iš po krūtinės purptelėjo paukštytė. Jis aiktelėjo – lizdelyje tupėjo didelėmis akimis keturi pilki kamuoliukai.

– Paukštyčiai! – už berniuko pečių džiaugsmingai sušuko mergaitė. – Parneškime namo ir auginkime.

Netoli ant šakos nutūpė pilka, gelsva krūtinėlė paukštytė. Snape ji laikė kirminėlį.

– Maži dar, – suabejojo berniukas. – Vos apsipūkavę.

– Leisk, aš juos paglostysiu.

Mergaitė ištiesė ranką. Keturi pilki kamuoliukai sujudėjo ir, pražioję gelsvus, plaukuotus snapelius, ėmė cypsėti.

– Vargšeliai! Kokie alkani. Mes duosime pyrago, kruopų.

Paukštytė nutūpė arčiau. Jei mokėtų žmogaus balsu kalbėti, ji pasakytų: „Vaikučiai, nelieskite paukščiukų. Jie sotūs. Aš pati jais rūpinuosi, minkštais, švelniais kirminėliais maitinu. Nuo duonos ir kruopų pražus...“

– Vargšeliai, tur būt, jiems naktį šalta, – išėmė mergaitė iš lizdo mažylėlį. Pabučiavus į snapelį, įsidėjo pintinėlėn.

„Aš šildau naktį po savo sparnais“, – plonai sucypsėjo paukštytė.

Mergaitė išėmė kitą.

– Suguldysiu į lėlės lovytę, šiltai apklosiu.

„Kaip jūs nieko nežinote. Kambary jie uždus.“

– Mes juos pasupsime, – džiaugėsi mergaitė ir berniukas.

„Vėjelis lizdelį pasūpaus“, – pravirko paukštytė.

Lizdas liko tuščias.

Nustojo čiulbėję paukščiai, pritilo genys. Nuleido purią uodegą voveraitė – iš sielvarto vos neplyšo jai širdis.

„Kokie neišmanėliai vaikai! – medžio viršūnėje varnas pakraipė galvą.– Juk tikrai paukštyčiai uždus.“

Gelsva krūtinėlė paukštytė ilgai sekė paskui berniuką ir mergaitę. Nuskridusi į priekį, nutūpdavo ant tako. Virpindama sparneliais graudžiai švilpavo. Pypsėjo. Verkė.

GRYBAS PABÈGO

Vieną ankstų rytą Audronė išvažiavo su visais grybauti. Ji grybavo pirmą kartą. Vos mašina sustojo, tuoj visi stvėrė krepšelius ir išsilakstė. Audronė pasiliko su mama.

Greit girioje suskambėjo džiaugsmingi balsai.

– Baravyką suradau! – pirmas suriko Juliukas.

– Aš – raudonviršį! – atsiliepė Milda.

– Aš – baravyką!

Visi džiaugiasi, visi randa grybų, o Audronė – nieko. Vien tik baltus nupjautų grybų kotus. Giria didelė, kur pažvelgsi – iki pat dangaus svyruoja pušys. Toliau nuo mamos ji bijo atsilikti. Kas žino: gal už eglaitės vilkas tupi.

Paskui Audronė truputį įsidrąsino. Už eglaitės jokio vilko nebuvo. Tik margą paukštį ji išgąsdino. Žvilgt į šalį – ir pamatė samanose grybą, šokoladine kepuraite, žvilgantį ant vienos kojytės.

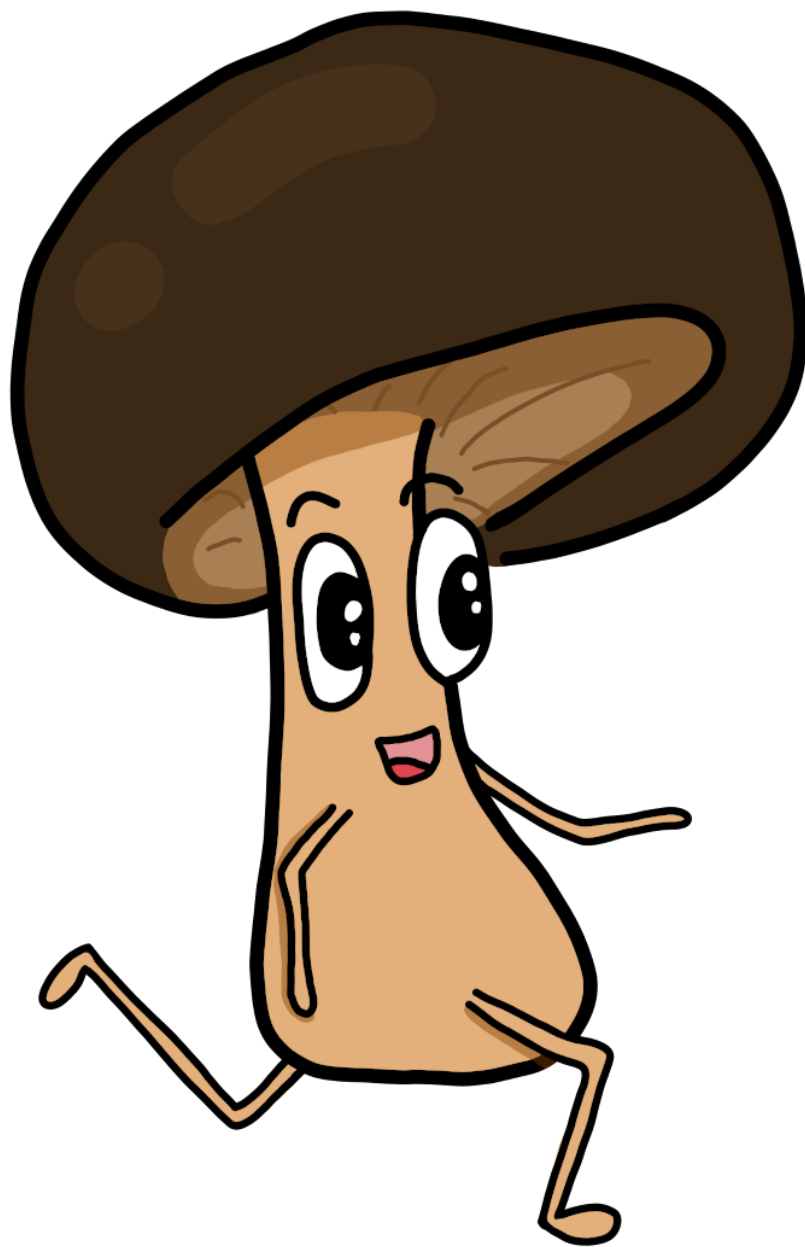
– Mama! Grybą radau! – uždususi ir laiminga atbėgo pas mamą Audronė.

Nusitempė ji mamą už rankos, nori parodyti grybą, o jo nebėra. Tik ką buvo ir – nėra.

– Kur tas tavo grybas? – klausia mama.

– Pabėgo, – pravirko Audronė.

Ir kaip jai neverkti! Rado vieną grybą, ir tas pabėgo. Su viena kojyte pabėgo...

VAIVUTĖ JAU DIDELĖ

– Ir aš jau didelė! – vieną rytą nusprendė Vaivutė. – Imsiu ir apsirengsiu pati.

Pirmiausia Vaivutė šoko praustis. Pati išsimuilo rankas, veidą. Jau norėjo pravirkti, kai ėmė akis graužti, bet pakentėjo, dideli juk neverkia. Greit vandeniū nusiplovė veidą, ir akių nebegraužė. Paskui apsivilko suknelę, užsimovė kojines ir net susivarstė batelius. Tik niekaip nemokėjo užrišti kilpos.

„Iš tiesų aš jau didelė, – džiaugėsi Vaivutė. – Kaip aš iki šiol to nežinojau.“ Linksma ir laiminga ji nustraksėjo pas mamą.

– Štai ir aš, – grakščiai tūptelėjo Vaivutė. – Pažiūrėkit, kokia aš didelė.

Gedas dirst į Vaivutę, dirst į mamą.

– Tai tau didelė! – nusikvatojo. – O kaip batelius apsiavei ?

Pasižiūri Vaivutė – tikrai vienas batukas žiūri į dešinę, kitas į kairę. Ir išverstas kojines užsimovusi. Jau norėjo pravirkti. Bet mama subarė Gedą. Paglosčiusi Vaivutę, ji parodė, kaip reikia apsiauti batelius, ir pasakė:

– Nors kojinės ir buvo išverstos, bet už tai Vaivutė pati apsirengė. O rytoj ji mokės ir batukus apsiauti.

ŽUVYTĖ

Atvažiavęs į kaimą, Vytukas rytą nudūmė per rasotą pievą meškerioti.

Greit Vytukas pievoje pasigavo žiogą ir, užmovęs ant kabliuko, užmetė meškerę.

Sklandėsi miglos. Tarsi iš vandens išplaukė medžiais apaugusi sala. Viršūnės buvo lyg paausintos. „Kaip čia gražu!“ – stebėjosi Vytukas. Jis keldavosi vėlai ir niekada nebuvo matęs ryto miglos ir tekančios saulės.

–Vytuk! Kur tu? – atskriejo mamos balsas.

Plūdė paniro, ir jis ištraukė žuvytę. Mažą, sidabrinę, rausvais pelekais. Vytukas iš džiaugsmo nusviedė meškerę ir pačiupo žuvytę. Širdis smarkiai plakė. Pirmą kartą savo gyvenime jis sužvejojo gyvą žuvį! Galės pasigirti ir pasirodyti vaikams.

–Vytuk! Kur tu?! Aūū!

Prie ajerų pliaukštelėjo žuvis. „O gal čia tos žuvytės mama? – dingtelėjo mintis. – Ji taip pat ieško savo vaiko...“ Berniuką apėmė liūdesys. Žuvytė, suspausta jo rankoje, gaudė orą, tarytum prašydama pagalbos.

–Vytuk! Aūū... – vėl sušuko mama.

„O jeigu mane kas pagrobtų iš mamos!“ – pagalvojo berniukas. Jis įleido žuvytę į vandenį. Ji kurį laiką gulėjo ant nugaros, paskui apsivertė ir, vikstelėjusi uodega, nėrė į gilumą.

O Vytukas pačiupo meškerę ir laimingas nubėgo pas mamą.

KADA ATEINA PAVASARIS

Vieną rytą mama, pažadinusi Virgutę, tarė:

– Kelkis, miegale, pažiūrėk, jau pavasaris atėjo...

Virgutė vienmarškinė pastrykt prie lango, o lauke skaisčiai šviečia saulė, lašnoja nuo stogų nukarę varvekliai.

Jokio pavasario nesimato. Tik per naktį labiau nusviro senio besmegenio galva, o vietoj nosies įbesta morka iškritusi.

– Kur tas pavasaris? – skėstelėjo rankomis Virgutė. – Nesimato...

– Išeisi į lauką ir pamatysi, – atsakė mama.

Bet ir lauke pavasario nesimatė. Išbėgo Virgutė į kelią: „Gal vieškeliu kartais pareina?“ O grioviais, grioveliais gurga putodami upeliūkščiai. Vieškeliu pravažiavo sunkvežimis, nuburzgė traktorius, o pavasario kaip nėra, taip nėra.

„Gal jis kur pasislėpė?“ – pagalvojo mergaitė ir nustraksėjo pasižiūrėti už tvarto. O tenai senelis, pasikabinęs ant tvoros kailinius, skaldo malkas.

– Seneli, kur tas pavasaris? – paklausė nusiminusi Virgutė.

– Kaip tu jo nematai? Juk jis prie pat tavo nosikės, – ir senelis nusijuokęs pažvelgė į klevo viršūnę.

Virgutė dirst į klevo viršūnę: „Nejau pavasaris ant medžio užsikorė?“ O viršuje, prie pat inkilo, tupi varnėnas ir snapu taisosi plunksnas. Išpūtęs gūžiuką ir plasnodamas sparneliais, jis kad ims švilpauti, net Virgutę apėmė linksmumas. Ir mergaitė suprato, kad pavasaris ateina tada, kai parskrenda varnėnai ir ima kaitinti saulutę.

VOVERAITĖ

Vieną popietę žvejojau prie Šventosios. Mano vielinėje rezginėlėje, pamerktoje į vandenį, blaškėsi kelios žuvytės. Tą dieną žvejoti nesisekė. Plūdė sujudėdavo retai, dar rečiau panirdavo į gilumą. O kai užkirsdavau, tai rasdavau ant kabliuko mažų žuvyčių apkramtytą slieką.

Atsisėdęs ant seno kelmo, ėmiau dairytis. Garsiai čirškė žiogai. Viršum upės skraidė laumžirgiai ir kartais drąsesnis nutūpdavo ant meškerykočio galo arba ant plūdės. Pakrantės žolė buvo pageltusi, nuo pasvirusio beržo į upę krito lapai. Pailgi žilvičių lapeliai, blykčiodami sidabru, atrodė kaip gyvos žuvytės.

Staiga pamačiau į mane plaukiantį žvėrelį. „Vandeninė žiurkė“, – pamaniau. – „O gal ondatra?“ Žvėreliui priplaukus arčiau, iš jo stačių ausyčių ir ilgos, supliuškusios uodegos supratau, kad tai voverė.

Krantas buvo status. Voverė kepurnojosi iš paskutiniųjų ir niekaip negalėjo išlipti. Atkišęs storą šaką, pabandžiau jai padėti. Išvydusi mane, atšoko, tačiau jėgos jos baigėsi. Aplinkui vanduo, o toliau krantas dar statesnis. Kur vargšelei dėtis? Sugrižo atgal ir įsikibo į šaką. Tada išvilkau ant kranto.

Kurį laiką voveraitė gulėjo prie mano kojų. Nusilpusi, bejėgė. Juodos, iš baimės spindinčios akutės sakyte sakė: „Daryk ką nori, man – galas...“

Paskui ji pasipurtė, priešakinėmis letenėlėmis rūpestingai nusišluostė snukutį, apsidairė ir, tarsi tik dabar mane išvydusi, išgąstingai liuoktelėjo į medį. Tiek ją ir temačiau.

Nusijuokiau. Žvejoti nebebuvo noro. Paleidau iš savo rezginėlės žuvytes atgal į upę ir smagus, jausdamasis padaręs gerą darbą, grįžau namo.

Kodėl voveraitė atklydo į mūsų krantą?

Apžvelgiau tankiais lazdynais apžėlusią pakalnę ir supratau – ji atplaukė pariešutauti...

NAKTIS MARIOSE

Antrą savaitę Rimas atostogauja Rusnėje.

Užsimaukšlinęs seną jūreivišką dėdės kepurę, basas laksto su vaikais, maudosi, įbridęs į upę, meškerioja – ir nė sykio nesirgo, nors mama uždraudė ir kojas sušlapti. Dukart per dieną Nemunu praūžia balta kaip gulbė „Raketa“. Tada visi vaikai sušokinėja į prirakintas prie kranto valtis. Rimas visad taikosi atsisėsti į vieną valtį šalia grandininko dukters Elzytės. Pats nežino kodėl, bet ji jam patinka. Tai nedidukė grakšti mergaitė linksmiai spindinčiomis akimis, ir kai ji juokiasi, skruostuose atsiranda mielos duobutės. Praplaukiant „Raketai“, tuoj pajuoduoja kranto akmenys, sušnara nendrės, o ant bangų ima smarkiai kiotis valtys su žvangančia grandine smaigalys. Kuo labiau bangos mėtė valtį, tuo smarkiau krykštauja Elzytė ir linksmiau spindi jos akutės. Rimas truputį prisimerkia ir įsivaizduoja plaukiąs tikru laivu audringoj jūroj.

Gaila, kad dėdė jo neima į marias. Vaikai pasakoja, girdi, per audrą marios įsisiūbuoja kaip jūra. Kiek sykių prašė, kad paimtų, padaužo dėdė pypkutę į pajuodusį nagą ir visad sako tą patį:

– Kur tave, pyply, į marias...

Anksti rytą Rimas, Margis ir Micius išbėga iš namų pasitikti grįžtančio iš marių dėdės. Džiaugsmingai lodamas, Margis vaiko nuo pylimo žvirblius, Micius, baikščiai pabrukęs uodegą, tipena kitoje griovio pusėje. Dėdė kiekvieną apdovanoja: Rimui duoda panėšėti krepšį, Margiui švelniai pataršo gaurus, o Miciui pameta žuvį. Katinas, ją pagriebęs, šauna į medį.

Prie vartelių, laikydama rankose švarius baltinius, juos pasitinka dėdienė. Kiemas kvepia spirgingais lašiniais, prie šulinio padėtas varinis dubuo ir ant obels šakos pakabintas rankšluostis. Pirma dėdė nusimazgoja rankas žibalu ir tik po to muilu – kitaip deguto nenuplaus.

Jo pirštai kieti, gruoblėti ir parudavę it žievė.

– Kodėl tokios rankos? – klausia Rimas.

– Nuo ungurių, – mirkteli dėdė per petį dėdienei.

Rimas pažvelgia jam į akis ir nežino: dėdė juokauja ar rimtai šneka.

– Nuo ungurių čiupinėjimo, – pakartoja ir klausia: – Nori būti žvejys?

Rimas mielai pasiliktų čia visam laikui gyventi. Avėtų sau ilgus, virš kelių užraitytais aulais batus, plaukiotų banguojančiomis mariomis, o užaugęs būtinai vestų Elzytę ir rūkytų kaip dėdė riestą pypkutę.

Šiandien rytą dėdė iš marių sugrįžo labai smagus. Visą kelią į namus Švilpavo, prie vartelių pabučiavo dėdienę. Nusiprausęs tarė:

– Porą stambių lašių pagavom, – ir atsigręžė į Rimą.

– Rytoj plauksim į marias?

– Palik vaiką ramybėj. Vėjai perpūs. Persals, – bandė nudrausti dėdienę.

Dėdė pažvelgė į dangų.

– Atrodo, naktį oras bus geras. Tegu plaukia.

Pavakary dėdienė, šiltai aprengusi Rimą, palydėjo iki upės, iš vamzdžio leisdamas dūmus, puspėjo dorės motoras, leidosi saulė, ir upės paviršiuje raibuliavo melsvai auksinės žibalo dėmės. Į krantą subėgo vaikai.

Užsirioglinęs ant motoristo stogelio, Rimas jūreiviška kepure pamosavo Elzytei, Elzytė nusišypsojo, o dėdienė pagrasė pirštu, kad nenukristų į vandenį.

Iš pradžių plaukė Nemunu. Dorė skrodė vandenį, vilkdama tris valtis: vieną tuščią, o dvi prikrautas tinklų. Krantai buvo tušti, tankiai apžėlę nendrėmis, nesimatė jokių trobesių. Paskui Nemunas praplatėjo, į veidą papūtė žvarbus vėjas. Tolumoje, tarp debesų, sušvito balkšvas kalvų ruožas.

– Tai Neringa, – paaiškino dėdė.

– O kas už Neringos? – paklausė Rimas.

– Jūra.

– Tikra jūra?

– Mūsų Baltijos jūra.

Triukšmingai klykaudami, iš nendrių pakilo baltasparniai paukščiai. Dorė praplaukė, ir jie tuoj nurimo. Skraidė būriai laukinių ančių, padebesyse nardė kirai, suko ratus tykodamas grobio plėšrusis nendrių lingė. Rimas riktelėjo iš džiaugsmo. Visai žemai, ištiesusios ilgus kaklus, didingai mosuodamos sparnais, nuplasnojo dvi baltos gulbės.

– O čia kas? – paklausė Rimas, pamatęs iš vandens kyšančius lyg tvora juodus kuolus.

– Venteriai unguriams sustatyti, – paaiškino grandininkas ir susirūpinęs pasakė žvejams: – Po perkūnėliais, kaip audra išvartė kuolus. Reikės paryčiui juos sukalinėti...

Išnyko krantas. Sutemo. Tolumoje sušvito, užgeso ir vėl sušvito žiburėlis.

– Švyturys, – atspėjo Rimas.

– Nidos Švyturys, – pridūrė dėdė. – Rodo jūreiviams kelią į uostą ir mums, žvejams, padeda mariose nepaklysti.

Grandininkas iškėlė ranką, motoras iškart nutilo, ir į vandenį nukrito inkaras. Žvejai, atsukę prieš vėją nugaras, pasistatė apykakles. Dorę ėmė smarkiai supti.

– Pabūsi, Rimai, vienas, – tarė dėdė. – Bus šalta – užsiklosi vatinuku, – išokęs į valtį, šūktelėjo: – Žiūrėk, neįkrisk į vandenį!

Žvejai užgulė irklus. Marios šniokštė, putojo, valtys tai pasinerdavo, tai vėl išnirdavo virš juodų bangų. Pirmą kartą gyvenime Rimas matė tokias bangas. Sulaikęs kvapą, su augančia baime jis sekė valtį, ir jam regėjos, kad žvejai gali kas akimirką nuskęsti.

Valtys pradingo tamsoje, ir valandėlę dar buvo girdėti irklų pliaukšėjimas, žvejų balsai. Rimas užsitraukė ant galvos gaubtą, visas susigūžė. Jam pasidarė labai liūdna. Po vidurnakčio užgeso žvaigždės, pakilo dar smarkesnis vėjas. Kraupiai žvangėjo nuo inkaro plėšoma grandinė, į denį plakėsi brezentas. Vienu metu pliaukštelėjo šalta banga, persivertė per dorės kraštą, apipildama jį nuo galvos iki kojų. Rimas išsigando ir jau norėjo šauktis dėdės, bet susivaldė. Užgniaužė baimę. Tolumoje vėl skaisčiai sušvito ir sumirksėjo kaip akis Nidos Švyturys. Jis įlindo kajutėn ir, po savim parietęs kojas, nugara atsirėmė į sieną. Dvokė tepalais ir degutu, bet buvo kiek šilčiau, nei viršuje. „Kaip dabar būtų gera namie gulėti savo lovoje, – mąstė Rimas. – Mama ir tėtė, tikriausiai, skaito knygas, gal žiūri televizorių.“ Rankomis apkabinęs kelius ir supamas dorės, jis prisiminė Vilnių, kiemo draugus ir pirmą kartą labai pasiilgo savo mamos.

Kada jis užmigo – neprisiminė. Kai pramerkė akis, buvo jau šviesu. Į dorę lipo žvejai, kvepėjo mariomis ir žuvim.

– Anksčiau būtume sugrižę. Mat, paryčiui unguriams kuolus sukalėme, – linksmi prabilo dėdė. – O tu ką veikei?

– Buvau truputį užsnūdęs. Bet kokia audra buvo naktį!

– Argi, vyrai, buvo audra? – nustebo motoristas.

Žvejai nusijuokė.

– Pabūtum, vaike, per audrą mariose... Žinotum...

Rimas susigėdo. „Gerais, kad naktį nešaukiau dėdės, nes tikrai būčiau apsijuokęs“, – pagalvojo jis.

Patekėjo saulė. Mėlynai suraibuliavo marios. Padangėje neramiai klykavo kirai. Žvejai rūkė, balsiai šnekėjosi, už dorės sidabru tviskėjo valtyje žuvis.

– Norėsi kitą sykį plaukti į marias? – paklausė dėdė.

– Naktį tikrai nebuvo baisu, – atsakė Rimas ir truputį paraudo. – Bet, dėde, daugiau manęs neapmulkinsite.

– Kada, vaike, aš tave apmulkinau?

– O aš tuokart patikėjau.

– Kuo patikėjai?

– Kas čia toks? – Rimas pabandė pakelti geležim apkaustytą, sunkų kūjį ir nusijuokė, – Dabar žinosiu, nuo kokių ungurių tokios dėdės rankos!

ATSITIKIMAS PRIE VILNELĖS

Buvo popietė. Vilniaus miesto pakraštyje pasislėpęs už tankių žilvičių, Vilnelėje žvejojau baikščius šapalus. Akinamai švietė saulė. Virš upelio skraidė laumžirgiai. Kartais, gaudydamos museles, iš vandens iššokdavo sidabrinės aukšliukės.

Per žalią pievą vingiuojančiu takeliu prie Vilnelės atbėgo berniukas ir maža mergytė. Berniukas už ją galėjo būti gal metais, o gal dvejais vyresnis. Jis tuoju nusiavė batukus, į jų vidų rūpestingai sukišo kojinaites ir, įbridęs į upę, užmetė meškerę. Bet kokia tai buvo meškerė! Paprasto siūlo gale kabojo sulenkta vieliukė. Tačiau berniuko veidas buvo toks rimtas, jog atrodė, kad jis išvilks didžiulę lydeką...

O mergaitė atsitūpė ant kranto ir ėmė mėtyti į vandenį akmenukus.

– Viliut, batukus supurvinsi, – perspėjo ją brolis. – Ir žuvį išbaidysi...

Mergaitė timptelėjo lūpą, pašnairavo į jo meškerę.

– Tu man ne mama. Aš tavęs neklausysiu...

– Pameni, ką mama sakė?... Jei supurvinsi batukus, neisi tėtės pasitikti! Ledų tau nenupirksi.

– Aš nesupurvinsiu batų.

Jos akys šelmiškai žybtelėjo. Suėmusi pirštukais už kraštų sijonėlį, ji stryktelėjo ant vieno akmens, nuo jo ant kito upelio vidury, ant trečio. Šioje vietoje jau buvo gana gilų. Už didžiulio akmens, ant kurio tupėjo mergaitė, vanduo kunkuliavo kaip verdančiame katile, putojo, suko ratu šiaudgalius, šiukšles.

– Vile, nukrisi. Akmuo slidus! – šūktelėjo broliukas.

– Man čia patinka, – kyštelėjo išdykėlė liežuvį.

Pasilenkusi nuo akmens, ji pamerkė rankutę: gaudė sūkuriuojančius lapus.

Pro akmenį plaukė kažkieno į Vilnelę numestas ramunių vainikėlis. Mergaitė pasilenkė, ištiesė į jį ranką, ir tuo metu išgirdau kraupų, pilną išgąščio klyksmą. Vandenyje mergaitė kelis kartus persivertė, ir po akimirkos iškilo į viršų jos galva su supliuškusiu raudonu kaspinėliu.

Aš jau norėjau mesti meškerę, tačiau berniukas anksčiau už mane puolė gelbėti. Stipri srovė jį parmušė, bet jis viena ranka įsikibo į vandenin nusvirusią šaką, o kita pačiupo seserį ir ištraukė į krantą.

Nuo jos plaukų, suknelės varvėjo vanduo. Mergaitė rauduoja:

– Kas dabar bus?! Batukai tokie šlapi...

– Sakiau, neišdykauk. Nepaklausei? Kitą sykį žinosi, – barė sesutę broliukas.

– Kaip aš dabar eisiu tėtės pasitikti?

– Neverk, gana... Savo batukus paskolinsiu.

– O tu kaip eisi?.. Basas?

– Niekis. Šį kartą namie pabūsiu.

Mergaitė žvilgtelėjo į jo batukus, užsidengė delnais veidą ir dar graudžiau ėmė raudoti.

– Per dideli jie man...

– Į galus popieriaus prikišime, ir bus gerai, – atsakė linksmai broliukas.

Sesutė nurimo. Broliukas paėmė ją už rankos, ir jie, draugiškai susikibę, nustraksėjo takeliu namo.

Prie Vilnelės viskas nurimo nutilo. Skrajojo laumžirgiai, vėl iš vandens šokinėjo sidabrinės aukšliukės.

KAIP GRAŽINA PASVEIKO

Rytą antraklasė Gražina buvo linksma, smagi, šokinėdama laiptais, dainavo, o iš mokyklos sugrįžo lyg ir ne ta mergaitė. Nusiminusi, liūdna. Pamaišė šaukštu sriubą, nukabino nosį ir pravirko.

– Mama, aš nenoriu rytoj eiti į mokyklą...

– Ar atsitiko kas? – paklausė mama. – Gal dvejetą gavai?

– Šiandien neklausinėjo...

Mama pridėjo prie dukters galvos delną.

– Galvą skauda?

Čia įsiterpė senelė.

– Gal serga? Vaikas nieko nevalgo.

– Taip, aš sergu, – sukukčiojo Gražina.

Greit Gražina buvo nurengta ir paguldyta į lovą. Mama aprišo jai galvą, o senelė apkamšė pagalvėm kojas, kad būtų šilčiau.

Stovi senelė susirūpinusi anūkės kojūgalyje ir dejuoja.

– Susirgo mūsų aguonėlė. Gal greitąją pagalbą šaukti?

– Nereikia. Aš ir taip pasveiksiu, – atsiliepė Gražina, prisiminusi, kaip kartą ligoninėje medicinos seselė, beleisdama vaistus, skaudžiai įdūrė adatą. Man geriau. Tik galvą skauda.

Mama atnešė vaistų. Senelė pasėmė stiklinę vandens užgerti.

Gražina paragavo liežuvio galiuku vaistų. Jie buvo labai kartūs. Mergaitė išplėtė akis ir vienu atsikvėpimu išgėrė. Susiraukusi visa pasipurtė.

Šilta gulėti Gražinai po storomis duknomis. Kakta net išprakaitavo. O iš kiemo veržėsi linksmas vaikų krykštavimas, pro pat palangę, barškindamas kibiriuku, kažkas prabėgo. „Turbūt Antanėlis, – pagalvojo Gražina. – Kaip jam gera gyventi. Nei jam reikia sirgti, nei į mokyklą eiti...“

– Tu drybsai lovoje? – nustebo, įpuolusi į kambarį, klasės draugė Birutė. – O kada pamokas spėsi išmokti?

– Rytoj aš neisiu į mokyklą. Aš sergu, – sudejavo Gražina.

– O ar daug pamokų rytdienai? – pasiteiravo mama.

– Oi, labai daug. Skaičiavimo tris stulpelius, iš knygos daug perrašyti... Ir gramatiką reikia išmokti...

Nusišypsojo mama ir pasakė:

– Dabar aš žinau, nuo kokios ligos reikia mūsų Gražiną gydyti. Kelkis. Išmoksi pamokas, galėsi sau gulėti ir sirgti...

Mato Gražina – mamos veidas griežtas. Nesipriešinsi. Išsirangė ligonė iš lovos, su aprišta galva atsisėdo prie stalo. Nepatenkinta, apatinę lūpą patempusi.

Išsprendė uždavinius. Gražina jau linksmesnė.

– Galvą tik truputį skauda, – sako jinai.

O kai gražiai perrašė iš knygos ir išmoko gramatiką, nusitraukė nuo galvos skarelę ir pasakė:

– Aš, mamyte, jau sveika. Ar galiu bėgti į kiemą pažaisti?

Gražina išsrėbė nuo pietų paliktą sriubą ir išbėgo pas drauges. Šokinėdama laiptais, ji smagiai uždainavo.

Stebisi senelė, gūžčioja pečiais. Laksto Gražina po kiemą, mėto sviedinį. Ir nuo ko ji buvo susirgusi?..

DANUTĖS SRIUBA

Šiandien pas Danutę atvažiuoja dėdė. Mama ir tėtis jau išėjo į stotį jo pasitikti, o Danutei patikėjo išvirti sriubą. Mama išeidama užkaitė puodą su mėsa, ant stalo padėjo kruopas, svogūnus sriubai ir dar paaiškino:

– Užvirs vanduo, supilsį stiklinę perlinių kruopų, stiklinę pupelių, įmesi dvi svogūnų galvutes. Kai mėsa bus minkšta, sudėsi bulves. Druskos aš pati įbėriau, o tu, ko gero, dar persūdysi. Tik nepamiršk bulves gerai nuplauti. Ar atsiminsi viską?

Danutė, pasistraksėdama ant vienos kojos, pakartojo:

– Stiklinę perlinių kruopų, stiklinę pupelių, dvi svogūnų galvutes. Išvirs mėsa, sudėsiu bulves... Ką čia, mama, neatsiminsi. Aš viską moku. Laimutė beveik kas dieną verda sriubą, kai jos mama dirba naktinėj pamainoj.

– Laimutė apsikri, savarankiška mergaitė. Iš jos tau reikėtų daug ko pasimokyti, – pridūrė mama.

„Kokia ji ten savarankiška, be reikalo ją visi tik giria. Didelio daikto išvirti sriubą“, – galvojo Danutė, pasilikusi viena virtuvėje. Ji apsijuosia mamos prijuostę ir iš karto pasijunta visa galva aukštesnė.

Prie kojų meilinas juodas, su baltu snukučiu katinas. Danutė numeta ant grindų kėšnelį duonos ir kaip mama smarkiai trepteli koja.

– Škic, vagičiau!

Pro atvirą virtuvės langą plieskia saulė, kieme klykauja vaikai. Tačiau Danutės jie nevilioja. Jai dabar tik sriuba galvoje. Skusdama bulves, Danutė nuolat laksto prie puodo pažiūrėti, ar užvirė vanduo.

Tyliai sucypia kambario durys, ir kyšteli brolio Vyto galva. Rankoje laikydamas prancūzų kalbos vadovėlį, jis tingiai įsėlina į virtuvę.

– O čia kas per maskaradas? – taria jis, pašaipiai nužvelgdamas žeme besivelkančią Danutės prijuostę.

Danutė pašnairuoja į broį, tačiau lieka patenkinta: tegu jis pasižiūri, kokia ji šeiminkė.

– Matai, įsivaizdina. Ne tavo nosiai išvirti...

– Aš viską moku, – atšauna įraudusi Danutė ir trepteli koja. – Niekas į virtuvę tavęs neprašė. Pasakysiu tėčiui, kad pamokų nesimokai.

Vytas žvilgteli į bulves, čiupinėja pupelę, pauosto svogūną ir draugiškai sako:

– Tu nuskusk bulves, o aš išvirsiu sriubą.

– Aš pati, pati, – pašoka išskėtusi rankas Danutė, pasiruošusi žūtbūtei kovai už virėjos garbę.

– Nagi virk, – trumpai atkerta brolis ir tingiai išspūdina iš virtuvės.

Vanduo užvirė. Į puodą supiltos kruopos, pupelės, įmestos dvi galvutės svogūnų. Puodo dangtis linksmai šokinėja, per kraštus verčiasi putos, ant įkaitusios plytos tyška ir šnypščia viralo lašeliai. Danutė lengviau atsidūsta. Lieka tik nuplauti bulves ir laukti, kada išvirs mėsa. Apsiginklavusi dideliu samčiu, ji stovi ant žemo suoliuko, nenuleisdama akių nuo puodo, o katinas visą laiką kniaukia: miau ir miau, duok daugiau.

Netrukus vėl tyliai sucypia kambario durys. Vienu rankos mostelėjimu Vytas nubraukia nuo sienos musę ir, už sparniuko laikydamas prie ausies, klausosi jos zirzimo. Kai jam nusibosta, jis pradeda lipdyti iš duonos minkštimo rutuliukus.

– Duokš samtį, aš tik paragausiu to viralo.

– Žinau, neatiduosi, – krūpteli Danutė, slėpdama už nugaros samtį.

– Garbės žodis. Atiduosiu.

Danutė įtariamai pažvelgė broliui į akis, stengdamasi suprasti, ar jis nemeluoja.

– Še, imk. Manai, gaila?

Vytas samčiu smarkiai pamaišo sriubą, paragauja, vėl pamaišo, paragauja ir tiesiai sako:

– Druskos mažai...

– Mama ėmė druskos, – užginčija Danutė.

– Tai kas, kad ėmė... Ragauk pati...

Danutė jau tiek prisiragavo, jog visai neteko skonio. Tačiau bijodama brolio akyse apsijuokti, liežuvio galiukui iš šaukšto paragauja.

– Na kaip? Ar nesakiau?

Vytas dar labiau užriečia nosį. Jis ranka siekia kabančios ant sienos druskinės.

– Aš pati, pati, – sutrepsi Danutė.

– Tegu jau pati, – nusileidžia Vytas nepatenkintas.

Danutė grybšteli saują ir greit ją ėberia į puodą. Pagalvojusi ėberia dar vieną saują.

Vytui virtuvė daugiau neberūpi. Persisvėręs pro langą, jis stebi kieme spardančius kamuolį draugus. Jo skruostai įraudę, akys žiburiuoja, atrodo, kad pats tuoj iššoks pro langą.

– Kur spiri kamuolį, tu žąsino koja. Domui paspirk, Domui! – šūkauja jis, prie burnos pridėjęs delną.

Po valandėlės Danutė suklinka:

– Vytai! Ką tu padarei?! Sriubą persūdei!..

– Aš pati, pati viską moku... ir persūdei, – pamėgdžioja jis seserį.

Iš kiemo kažkas jį pašaukia vardu. Vytas pamiršta knygas, Danutę ir šauna į kiemą.

Kas dabar bus? Tėtis tikriausiai pasigirs dėdei, kas šiandien verda sriubą. Jau tam Vytui ji niekada nedovanos. Pasakys tėčiui, kad Vytas nesimokė pamokų, kad aną dieną, mamai išėjus į turgų, suvalgė pusę puodynės uogienės. Per amžius jam nedovanos... Parėmusi rankomis galvą, Danutė susimąsto, ar dėti bulves, ar laukti mamos. Pro langą ji pamato savo klasės draugę.

– Ramut! Eikš šen! – šūkteli Danutė.

Bematant virtuvė prigužėjo mergaičių. Pro visas jas spraudžiasi pati mažiausia ketverių metų Jūratė. Po pažastimi tabaluoja gerokai nutrintos meškiuko kojos, rankose ji laiko dar dvi lėles ir kibiriuką, kuris prikrautas akmenukų, celiuliozinių lėkštučių, spalvotų skudurėlių.

– Kas tau yra?... Kodėl tu ne kieme? – klausinėja mergaitės Danutę.

– Kur man kiemas... Aš vos neverkiu... Padėkit, mergaitės. Paklausiau Vyto ir persūdžiau sriubą. Nežinau, ką daryti...

– Labai persūdei?

– Labai, net liežuvį peršti.

Mergaitės subruzda, ir visos rimtai pradeda galvoti, kaip padėti.

– Gal cukraus žiupsnelį? – nedrąsiai taria viena mergaitė.

– Ne, ne. Cukrus kisieliui, kompotui.

– O aš žinau! – džiaugsmingai suploja rankomis Ramutė. – Vandens reikia įpilti, ir nebebus sūru.

– Puodas ir taip pilnas,– mėgina ginčyti Danutė.

– Truputį sriubos galima kur nupilti. Liks kitai dienai.

– Žinoma, galima nupilti, – pritaria mergaitės.

Pagaliau sutinka ir Danutė. Ji pasilipa ant suoliuko, mergaitės puodukais nešioja iš kibiro vandenį, jai lieka tik šliustelti į puodą. Kai vanduo pasiekia puodo kraštus, ji samčiu vėl nusemia. Greitai sriubos pripilamas ąsotis, du moliniai puodukai, stiklinės. Sriuba aplaistytas virtuvės stalas, grindys, mergaičių batukai ir rankovės.

– Gana! – jau pyktelėjusi sušunka Danutė.

Mergaitės iš eilės paragauja sriubos, ir visos sutinka, kad dabar kaip tik, geras sūrumas.

– O tu pipirų dėjai?

– Ne... Pipirų nedėjau...

– Kodėl? Kokia sriuba be pipirų! – nustemba Ramutė.

– Mano mama irgi su pipirais verda, – priduria kita mergaitė.

– Argi mama būtų pamiršusi įdėti pipirų? – Danutė prisimena, kad visada lėkštėje ji rasdavo pipirą. Bijodama, kad sriuba nebūtų per tiršta, ji į puodą suberia tik pusę stiklinės, pipirų.

– Mes lauro lapelių pamiršome įdėti, – sušunka vėl kažkuri mergaitė.

Danutė visai sutrinka. Ji nebegalvoja, nebesiginčija, o tik klauso, ką mergaitės sako.

Nukeliauja į puodą ir kelios saujos lauro lapelių. Vanduo puode pradeda kunkuliuoti, po virtuvę pasklinda aitrus, nosį kutenantis kvapas. Toks kvapas virtuvėje paprastai būna prieš dideles šventes, kai mama daug kepa ir verda,

– Šitos bulvės katytei? – paklausia Jūratė, pirštuku rodydama į dubenį su nuskustomis bulvėmis.

– Ai, ai, ai! – sušunka Danutė. – Viską sudėjom, o bulves pamiršom.

Vėl reikia ieškoti tuščių stiklainių, nes, įmetus bulvę, sriuba bėga per kraštus.

– Lyg ir per karti, – sako Danutė, ragaudama iš samčio.

Mergaitės puola ragauti sriubos. Viena sako, kad karti, kita tyli, o Ramutė ginčijasi:

– Kur jums karti... Tai tik nuo garų...

– Duokit ir man sriubutės, – plonu balseliu maldauja Jūratė, pasistiebusi prie puodo.

Danutė pakiša ir jai samtį, bet Jūratė nė nemėgina ragauti. Sriubą ji supila į kibiriuką ir patenkinta išbėga į kiemą.

Staiga susijaudinęs, sutaršytais plaukais į virtuvę įpuola Vytas. Jis sušunka: „Ateina!“ ir sprunka į kambarį. Mergaitės irgi išlekia pro duris, Danutė greit išneša į prieangį stiklines su nupilta sriuba ir čiumpa už šluotos. Tuoju už durų pasigirsta žingsniai.

Pirmas įžengia dėdė, o paskui jį – mama ir tėtis. Danutę jie randa sušilusią, su šluota rankose.

– Žiūrėk, kokia didelė Danutė! – užkalbina ją dėdė. – Matau, tikra šeimininkė.

– Mokosi šeimininkauti, – pataiso mama ir, matydama prikreiktą virtuvę, parausta.

Tuoju pat išdygsta ir Vytas. Jo veidas rimtas, susikaupęs, atrodo, jis ką tik baigė mokyti pamokas. Danutei dėdė duoda šokoladinių saldainių dėžutę, perjuostą raudona juoste, o Vytui – storą knygą. Šią valandėlę Danutė laiminga ir net pasiryžusi atleisti Vytui už jo išdaigas.

Po valandėlės stalas užtiestas balta staltiese. Mama pastato dubenį garuojančios sriubos. Tėtis trina rankas ir sako dėdei:

– Pažiūrėsim, kokia šeimininkė mūsų Danutė.

– Kvapas gardus, – šypsosi dėdė ir meiliai pažvelgia į Danutę.

Pirmas šaukštą meta Vytas.

– Tegul šitas pamazgas išsrebia virėja. Aš nė į burną...

Padedą šaukštą ir dėdė. Jis keistai išplečia akis, lyg jam trūktų oro ar būtų užspringęs. Tėvo raginamas valgyti, jis kažką numykia ir nosinaite pradeda šluostytis kaktą. Padedą šaukštus mama ir tėtis. Jų akys nukrypsta į Danutę. Tik vienas dėdė, šypsodamasis pro ūsus, tebesišluosto kaktą. Danutė užsidengia rankomis veidą ir išbėga iš kambario. Ji prisiglaudžia virtuvės kamputyje ir pravirksta.

Kieme berniukai spardo kamuolį, krykštauja mergaitės... Viena Danutė nusiminusi ir prislėgta sėdi ant namo slenksčio. Prie kitų durų Jūratė žaidžia su meškučiu. Paskui ji prieina prie Danutės.

– Tu verkei? – klausia Jūratė.

– Verkiau...

– Ar tave kas skriaudė? Knygutės nedavė pažiūrėti?

Danutė liūdnai nusišypso:

– Sriuba neskani. Maniau, kad viską moku...

– Sriuba neskani?

Jūratė nesupranta, kodėl Danutei reikėjo verkti. Jos didelės akys nustebusios žiūri į Danutę. Paskui ji sako:

– Sriubutė labai labai skani. Lėlės visą išvalgė, o meškiukas net lėkštutę išlaižė...

KADA SALDAINIAIS SNINGA

– Kelkis, mažyte, kelkis, – žadina močiutė anūkėlę į mokyklą.

O Vaivutei pats saldžiausias miegas. Anksti dar neįpratus keltis. Tik suniurzgia, pasimuisto ir vėl užsitraukia ant galvos šiltą antklodę.

Mato senelė, kad anūkėlė nesikelia, ir sako:

– Vaje, kiek saldainių prisnigo!

Praplėšia Vaivutė akį.

– Saldainių? Kur tie saldainiai?

Praplėšia kitą.

– Kodėl manęs anksčiau nepažadinate?

Močiutė paduoda batukus.

– Paskubėk, mažyte. Surinks vaikai saldainius, tau nieko neliks.

Vaivutė strykt iš lovos, prišoko prie lango. Lauke šviesu, saulėje skaisčiai tviska akmenėliai. Jokių vaikų nematyti. Tik ant šiukšlių dėžės katė tupi.

Patrina Vaivutė kumšteliu akis. Ir miegas praeina. Tada ji ir pati susipranta, kad saldainiais negali snigti.

Tuoj šoka rengtis.

Tai močiutė!

Tai apgavo!

Bet labai labai gera.

Jei ne močiutė, pačią pirmą dieną Vaivutė būtų pavėlavusi į mokyklą.

MAŽASIS KAREIVIS

Vaikai dar negrižo iš mokyklos, o mama užsibuvo pas tą kaimynę, kuri nešioja žalią skrybėlę su plunksna. Sauliui nusibodo vienam žaisti kieme, ir jis išėjo į gatvę. Saulius vienas niekad dar nebuvo nuėjęs toliau kaip iki dviaukščio balto mūro. Už jo yra kitas, jam mažai pažįstamas pasaulis su daugybe žmonių, mašinų ir namų. Šiandien Saulius įsidrąsino ir, užsikabinęs per petį medinį šautuvėlį, šauniai mosuodamas rankomis, pražygiavo pro baltąjį mūrą.

Netoli gatvės kampo, prie tvoros, jis pamatė susitraukusį šunytį. Saulius pritūpė per keletą žingsnių nuo jo. Šunytis buvo visas juodas, ir tik baltavo mažos, tarytum su kojinitėmis apmautos kojytės. Jis gailiai suunkštė. Saulius prikišo jam prie snukučio pirštą ir paerzino: „Rrrrr...“ Šunytis pasikėlė ir, virpėdamas ant kreivų kojųčių, ėmė žįsti pirštą. Saulius nusijuokė ir, pastvėręs jį į glėbį, linksmas nukulniavo namo.

– Mama, spėk, ką aš parnešiau? – riktelėjo jis viduryje kiemo.

Tačiau motina visiškai nesidžiaugė. Iškišusi galvą pro langą, ji dirstelėjo į šunytį ir griežtai pasakė:

– Kur mes jį dėsime? Nešk atgal.

– Bet pažiūrėk, koks gražus!

– Nešk greičiau, iš kur paėmei. Tikriausiai jis pasiklydo, ir dabar motina jo ieško...

Sauliukui pagailo šuniuko mamos. Vildamasis rasti prie tvoros verkiančią šunyčio motiną, jis vėl išdūmė į gatvę. Bet ten nieko nebuvo. Tik vėjas čiuožinėjo šaligatviu geltoną klevo lapą.

„Turbūt, vargšelė, dabar savo šunyčio ieško aname kieme, kur mergaitė turi triratuką“, – nusprendė Saulius ir pritūpė ant šaligatvio.

Dangų užgulė debesys, kaptelėjo vienas lašas, kitas. Ant galvos Saulius užsitraukė švarką, pabarzdyje suėmė jo skvernus ir visas susigūžė.

Iš gatvės posūkio išniro basas berniūkštis su mėlyna, kariška be snapelio kepure. Rankoje jis nešėsi meškerę, ant virvutės styrojo išsižiojusi, su užsiritusia uodegyte, aukšlė.

– Ar nematėte šito šunyčio motinos? – paklausė jį Saulius.

– Kur man matyti. Aš visą dienele mirkau upėje.

– Juk savo vaiko ji negali palikti gatvėje, – samprotavo Saulius.

Berniūkštis pakėlė nuo jo kelių už sprando šunytį, pražiodino jį, žvilgtelėjo į gerklę ir grąžindamas pasakė:

– O šunytis bus pikčiurna. Gerklė juoda. – Jis įsikišo ranką į kišenę ir ištraukė pilną saują įvairiausių sagų. – Matai?

– Kiek daug!

– Surinksiu tūkstantį, – gausiu premiją – motociklą. Turi kokią sagą?

Saulius papurtė galvą.

– Tai gal kabliuką? Dešimt sagų už jį duosiu. Surinksi tūkstantį, – motociklą gausi.

– Mes žvejojame tik su sulenktu segtuku.

Berniūkštis pagalvojo ir vėl tarė:

– Tai mainykim meškerę į šautuvą.

– Neduosiu. Aš kareivis, – išdidžiai atšovė Saulius, pasitaisydamas ant peties šautuvą.

Berniūkštis suraukė kaktą.

– Koks tu kareivis, jei nuo kalės šunytį atėmei? Juk jis pastips. Pienu jį reikia girdyti... Beširdis, dar akis mulkina... Motinos ieško... – išpyškino jis įsižeidęs ir, barškindamas kišenėje sagas, nudrožė savo keliu.

Ėmė pliaupti lietus. „Paliksiu jį. Atbėgs jo motina ir susiras čia“, – pagalvojo Saulius ir uždėjo šunyčiui ant galvos klevo lapą – kad nesulytų. Šunytis pasipurtė, lyžtelėjo lapą ir vėl gailiai suunkštė. „O jeigu ji paklydo? Ką daryti? Mama vis tiek neleis laikyti šunyčio namie, o palikti jį vieną taip pat negalima...“ Ir Saulius prisiminė netoli savo namų, ant upelio kranto, nuo karo užsilikusius griuvėsius, kur dažnai su vaikais žaisdavo, slapstydavosi ir kartą net rado nuo virdulio mėlyną dangtelį.

Pasibrukęs šunytį po pažastimi, Saulius nudūmė į griuvėsius. Pasieniais čia žėlė dilgėlės, mėtėsi nuo konservų skardinės, butelių šukės, o ant vieno seno, atsilupusiu padu bato kiurksojo išsprogusiom akim varlė. Saulius pasipurtė. Varlė susigūžė ir, ištiesusi priešakines kojytes, nušokavo pro sienos plyšį į griovį. Tada jis be baimės stvėrėsi darbo. Pasienyje iškapstė gana erdvų urvą, išklojo žolę ir, įleidęs šunytį, angą užstatė skarda. Su pasididžiavimu Saulius pažvelgė į savo kūrinį: urvas buvo išraustas kalnėliau, todėl ir per didelį lietu vanduo negalėjo jo apsemti.

Grįžęs namo, Saulius pradėjo raustis po maisto spintelę. Nuo jo rankovių lašėjo ant grindų.

Motina nustebo:

– Kur taip permirkai? O aš maniau, kad tu pas Algį žaidei.

Po valandėlės Saulius vėl tupėjo griuvėsiuose. Šį kartą jis atnešė skardinėje pieno. Šunytis su kojomis įbrido į pieną ir patenkintas pavizgino uodegytę.

– Aš tau, Juodžiuk! – subarė jį Saulius ir, nepikta papurtęs už sprando, pamerkė jo snukutį į pieną. Juodžiukas apsilaižė ir pradėjo godžiai lakti.

Kiekviena diena Sauliui suteikdavo naujų rūpesčių: reikėjo šunytį ir pamaitinti, ir pagirdyti, ir gauti sauso šieno urvui iškloti. Kartą jis rado urve ropojančią juodą, su baisiom žnyplėm vabalą. Saulius su gailesčiu paglostė šunytį. „Vargšas Juodžiukas, ką jis per naktį iškentėjo. Juk toks vabalas galėjo ir visą kraują iščiulpti.“

Pro griuvėsius užsimanė vaikščioti į upelį žvejoti jūreiviškais dryžuotais marškinėliais nepažįstamas berniūkštis, Vieną popietę jis vartė plytgalius ir rinko sliekus. Laimė, urvo neužtiko, bet Saulius nerimavo dėl savo Juodžiuko. Dažnai vakare, įsispoksojęs į juoduojančią langą, jis vaikiškai susimąstydavo.

– Ką svajoji? – klausdavo motina.

– Mama, tu nieko nežinai, – atsakydavo jis, reikšmingai raukdamas antakius.

Motina seniai pastebėjo sūnaus slapstymąsi griuvėsiuose. Kartą jinai nutarė jį pasekti. Buvo gražus rudens rytas. Mėlyname danguje švietė pavasario saulė, seno klevo viršūnėje linksmi čiauškėjo ir švilpiniavo būrys varnėnų. Pasislėpusi už vijokliais apsivijusios griuvėsių sienos, pro buvusį langą ji pamatė, kaip iš urvo išsoko šunytis ir puolė prie sūnaus kojų. Iš kišenės Saulius išsitraukė laikraščio gniužulą ir išvyniojo manų košę. Motina prisiminė, kiek tokių laikraščio gniužulų su koše, mėsgaliais, pyrago kąsniais ji išmetė iš jo kišenių.

Pašėręs šunytį, Saulius pradėjo žaisti: jis slapstėsi už akmenų, krūmokšnių, o Juodžiukas straksėjo ant kreivų kojųčių ir ieškojo jo. Neradęs savo maitintojo, jis užvertė snukutį ir gailiai, tarytum verkdamas, suunkštė. Motina nusišypsojo ir paliko žaidžiantį sūnų.

Vakare ji viską papasakojo vyrui. Abu nusprendė, kol dar šiltos dienos, palikti šunytį griuvėsiuose ir pažiūrėti, kas bus toliau.

Gimimo dieną tėvai nupirko Sauliui medinį ant ratukų arkliuką su lininiais karčiais, tikru balneliu ir odinėmis lakuotomis vadelėmis. Iš nasrų kyšojo dantys, stiklinės akys spindėjo kaip gyvos; atrodė, arkliukas tuoj stryktels nuo ratukų ir, pastatęs karčius, nušuoliuos per kambarius. Saulius nesitvėrė džiaugsmu: jis miegojo apkabinęs arkliuko kaklą. Visi kiti žaislai buvo nustumti į šalį, jam neberūpėjo nė rakčiuku užsukamas autobusiukas.

Su savo arkliuku Saulius kas dieną sugalvodavo naujų žaidimų. Pririšęs jį virvute prie kartoninės batų dėžutės, vežiodavo iš miegamojo į virtuvę kaladėles, mamos šlepetes ir batelius arba raitas, iškėlęs šautuviuką ir šaukdamas „valio“, vykdavo priešą. Tuo metu jis manėsi esąs toks pat karys

su raudona žvaigžde prie smailios kepurės, kokį anąkart matė knygos spalvotame paveiksliuke.

– Mama, ar aš kareivis? – paklausė kartą jis motinos.

– Taip, tu kareivis.

– Bet juk tikras kareivis nieko nebijo?

– Taip, tikras kareivis nieko nebijo, visad drąsus... ir savo bičiulio niekad nelaimėję nepalieka, – atsakė motina.

Saulius susimąstė, o motina, stebėdama sūnų, nusišypsojo.

Praslinko dvi, o gal ir trys dienos. Saulius pabudo vėlai naktį pažadintas triukšmo: nuo jo lovos nudardėjo arkliukas. Jis gulėjo užgriuvęs ant batukų, ir nuo gatvės žibinto šviesos siaubingai blizgėjo viena jo stiklinė akis. Visur buvo neįprasta tyła. Už lango šmėkščiojo kaip ištiestos rankos medžių šakos, vėjas klebeno langines, o kitame kambaryje cikšėjo laikrodis. Saulius pagalvojo, kaip gera, kad už sienos miega mama, tėtė. „O Juodžiukas, vargšas, neturi mamos“, – staiga dingtelėjo jam į galvą, ir jis prisiminė, kad nei vakar, nei šiandien nebuvo pas Juodžiuką.

Saulius stryktelėjo iš lovos, apsirengė ir nušlepseno į virtuvę. Spintelėje jis sugraibė dešros skritulėlį, sūrio gabaliuką. Duonos nerado, matyt, ji buvo išnešta į prieangio spintą. Saulius susižėrė į saują nuo lentynėlės trupinius. Nuo sienos nukabinęs savo šautuvėlį jis tyliai, pirštų galais išstypsena laukan.

Už vartelių Saulius visai nebeteko drąsos ir kaip nudięgtas sustojo vietoje. Siūbavo, girgždėjo elektros žibintas, ant namų paslaptینگai krūpčiojo medžių šešėliai. Griuvėsiuose buvo dar tamsiau ir baisiau. Sauliui atrodė, kad už kiekvieno tamsaus kampo tyko plėšrus vilkas, o skersai gatvės išsitiesęs šešėlis – tai su septynmyliais batais žmogėdra, kuris vijosi septynis brolius ir nykštuką. Staiga kažkur toli klaikiai ūktelėjo garvežys, bet Sauliui pasigirdo, kad griuvėsiuose cypatelėjo Juodžiukas. „Tikriausiai dabar tas vabalas įsisiurbė Juodžiukui į gerklę“, – toptelėjo jam baidanti mintis, ir jis visas nusipurtė. Dabar jo vaizduotėje ir juodas vabalas, ir varlė išaugo šimtą kartų. Bet Saulius prisiminė motinos žodžius, kad tikras tarybinis kareivis negali

bijoti, ir, suspaudęs medinį šautuvuką, ryžtingai nužingsniavo į niūrius griuvėsius.

SUSITIKIMAS PAVASARĮ

Tokios dienos esti ankstyvą pavasarį. Dangus gilus, žydras, medžiai pliki, slėniuose sniegas, bet jau – šventė. Ilgai laukta pavasario šventė. Lazdynai pasipuošę žirginėliais, driekiasi melsvi žibučių takai, o visa giria net skamba. Čiulba gieda zylės, dagiliai ir kiti paukštyčiai. Net varna bando savo balsą įlieti į paukščių chorą. Įdienojus, saulė ima taip šildyti, jog nusimeti kailinius ir pagalvoji, kad laikas nešti juos į palėpę.

Vieną tokią dieną meškeriojau upėje. Pasidėjęs meškerę ant žemės, susigrūdau megztinį į kuprinę ir, ant jos atsisėdęs, atrėmiau nugarą į medį. Sėdėjau prieš saulę ramiai, užsimerkęs, klausydamasis, kaip čiulba paukščiai, šniokščia per akmenis srauni upelė. Pramerkęs akis, pamačiau pilkai rusvą, balta papilvę, kačiuko didumo žvėrelį. Tai buvo pamiškės gyventojas šermuonėlis. Užvertęs snukutį į viršų, jis žvelgė į mane įtariai, kas akimirka pasiruošęs sprukti.

Šnekėjomės be žodžių:

– Sveikas gyvas!

– Sveikas!

– Kas tu toks esi?

– Žmogus.

– Nenuskriausi manęs?

– Rašytojo garbės žodis.

– Gal tu ir geras, – sakė jo kaip angliukai juodos akutės, – bet aš tavim nelabai tikiu. – Ir staiga jis šmurkštelėjo į pakrantėje po medžiu išraustą urvą.

Netrukus vėl išlindo. Smalsumas jam nedavė ramybės. Apuostė meškerę, patupėjęs ant užpakalinių kojųčių, prislinko arčiau. Aš nesujudėjau. Sėdėjau

sustingęs, valdydamas lūpose šypsni: labai norėjosi nusijuokti.

Šermuonėlis nustrikseno prie upės, atsitūpė ant akmens ir ėmė praustis. Letenėlėmis sėmė vandenį ir kaip rankomis trynė snukutį, paausius. Nusiprausęs sugrįžo atgal. Matyt, aš jam kažkuo patikau.

– Kaip dabar? Ar gražus?

– Net labai! – pagyriau. – Tikras šaunuolis!

Per pievą nuplazdeno citrinų spalvos peteliškė. Šermuonėlis, vikriai pašokęs, ją nusivijo. Daugiau aš jam neberūpėjau. Jis žaidė. Kaip jis linksmai žaidė nenuitoldamas nuo savo urvo, lakstė po pievą, vaikė paukšteliu, persekiojo peteliškes, uostinėjo purienas. Kartais jis aukštai pašokdavo, persiversdavo per galvą kaip tikras cirko akrobatas.

Po kiek laiko vėl mane prisiminė. Atbėgo prie pat kojų ir pauostė batus, įsidrąsinęs, atsargiai letenėle pajudino meškerės raudoną plūdę. Plūdė patiko, ir įsikandęs bandė nusinešti. Nesusilaikęs garsiai nusikvatojau, šermuonėlis krūptelėjo ir nūrė į savo urvą. Daugiau jis nepasirodė.

Užsiverčiau ant nugaros kuprinę, pasiėmiau savo meškerę. Kodėl jam prireikė plūdės? Pagalvojęs nusijuokiau: neįau linksmas žvėrelis sumanė pameškerioti?

PRIE LAKAJOS

Mėgstu išeiti į girią paryčiais, kai kaimas dar snaudžia! Labanoro girioj man gerai pažįstamas kiekvienas takelis. Statau koją atsargiai ir einu tyliai tyliai, nesustodamas ir nesižvalgydamas į šalis, kad neišbaidyčiau žvėrelių. Taip vaikščioti mane išmokė eigulys Dominykas. Protingas senis. Neretai gūdžią rudens naktį jis grįždavo per juodą girią vienui vienas, tačiau niekad jo nebuvo užpuolęs žvėris.

Per naktį eglaitės apsiraizgė voratinkliais, pražilo, pasidabino deimantiniais karoliais – rasos lašeliais. Aplinkui gūdu, tylu. Bet taip tik atrodo. Per taką liuokteli stirna, šmurkšteli lapė, grįžtanti iš naktinės medžioklės. Gudruolė stabteli, pasižiūri į mane, mano, kad aš jos nematau. O aš pro blakstienas viską stebiu, viską, kas man reikia, matau. Užsiglaudęs už medžių, praleidžiu šernų šeimynėlę. Žvėrys skuba išsislapstyti prieš saulės tekėjimą, kol dar nesukilo kaimas. Vėliau retai kada sutiksi kokį žvėrelį, nebent išbaidysi ilgausį. Į neįžengiamas pelkes, raistynus sulenda šernai, briedžiai, olose išsislapsto lapės, barsukai ir usūriniai šunys.

Tekančią saulę pasitikau prie Lakajos upės. Tirštos miglos tarytumei duknos dengė pievas, krantų nesimatė, vien buvo girdėti, kaip per akmenis šniokščia upė. Šiugžda lapai. Pro medžių viršūnes išsiriti saulė. Greit sklaidėsi miglos, ėmė ryškėti kitas krantas, su eglaitėmis, su paraudusiais beržais. Toli, girios pakrašty, sulojo šunys. Staiga sudundėjo žemė, sutraškėjo šakos. Iš krūmų išlindo briedė su briedžiuku. Išdidžiai pakėlusi galvą, briedė apsižvalgė ir patraukė pieva prie upės. Stabtelėjo. Atsigręžė į briedžiuką ir suprunkštė, tartum norėdama jam pasakyti kažką svarbaus. Aš slapsčiausi vos už kelių žingsnių, nežinodamas, kur dėtis. Vis arčiau ir arčiau lojo šunys. Keliuku nuburzgė motociklas, briedė krūptelėjo, puolė į upę ir greit dingo beržynėlyje.

Iš pradžių briedžiukas bandė vytis savo mamą. Vanduo, pasiekęs kaklą, grėsmingai sukunkuliavo ir vos jo neparbloškė. Toliau jis plaukti nedrįso ir sugrįžo atgal. Visas šlapias, išsigandęs briedžiukas tirtėjo ant ilgų, silpnų kojyčių, gailiai žvelgdamas į kitą upės krantą. Pasirodė briedė. Stovėjo ji

išdidi, rami, viskam abejinga, sustingusi kaip statula. Ją išvydęs, briedžiukas dar kartą mėgino pasiekti kitą krantą ir vėl sugrįžo.

Susijaudinęs stebėjau šią skaudžią girios dramą, nežinodamas, kaip padėti mažam, silpnam padarėliui. Širdį tarsi akmuo užgulė. Man atrodė, kad upė juos išskyrė amžiams ir jie niekad negalės susieiti.

Tuo tarpu, smarkiai lodami, iš girios išpuolė du šunys. Briedė piktai sušnirpštė ir puolė atgal į upę. Tik sudunksėjo žemė, tik suvirduliavo dulkės, tik pasipylė grumstai.

Briedė nuvaikė šunis, snukiu bakstelėjo briedžiukui į šoną ir nuvarė jį upėn. Pati brido paskui vis snukiu jį baksnodama.

Perplaukęs upę, briedžiukas nusilpęs atsigulė ant kranto. Briedė rūpestingai ir švelniai laižė briedžiuką. Po to jis pakilo, ir abu nuėjo į beržynėlį.

SENIS BESMEGENIS IR EGLAITĖ

Skiriu savo motinai

Iš pradžių atskrido viena snaigė. Paskui kita, trečia. Vaikai suspigo iš džiaugsmo. Snigo! Snigo sodriais kąsniais, gražiai, kaip gali snigti tik Naujųjų Metų išvakarėse. Beregint pabalo kiemas, tvoros, užsidėjo baltas kepures namų stogai. Žemėje ir danguje buvo taip balta, net akyse raibuliavo. Iš sandėliukų, rūšių vaikai ištraukė rogutes, ėmė ridenti didelius sniego kamuolius. O Sauliukas surado patvory kažkieno pamestą eglaitę ir pastatė ją kiemo vidury. Buvo labai smagu aplink ją važinėti rogutėmis, straksėti ir mėtytis sniego gniūžtėmis.

Sutemo. Languose užsidegė šviesos, sužibo gatvėje žibintai. Bet nė vienas nenorėjo eiti namo. Snigo. Ir snigo taip gražiai, kaip gali snigti tik Naujųjų Metų naktį.

– Baigs mama kepti pyragą, tuoj puošime eglutę, – linksmai tarė viena mergaitė.

– O mes laukiame, kada sugrįš tėtė su dovanomis. Gal slides nupirks?

– Aš gausiu dviratį.

– Aš – verkiančią lėlę.

– Aš – pačiūžas su batais, – pasigyrė kitas berniukas.

– Kaip gerai, kad Naujieji Metai! Visur puošia eglutes, visi džiaugiasi.

– Šiandien, turbūt, visame pasaulyje linksma.

– Netiesa, – užginčijo mergaitė, sėdinti ant rogių krašto. – Mūsų Ronkienei liūdna. Mačiau, ji net eglutės neturi.

– Eglutės neturi? Negali būti!

– Vargšė senutė! Liūdna jai vienai.

– Neliūdna. Katę turi.

– Ir man jos gaila, – pritarė ir Sauliukas. Namie jo laukė papuošta eglė, dovanos, saldus pyragas su aguonomis. Dar labiau jam pagailo senos Ronkienės, kai prisiminė, kiek iškrėtė jai žiaurių pokštų: nuo vakar dienos tebeguli į jos lietaus statinę įmestas senas kaliošas.

– Tai kodėl ji eglutės neturi?

– O kas ją atneš? Pati vos kruta.

– Klausykite! Gal Ronkienė serga? Gal guli viena?

Vaikai pritilo. Iš tiesų, jau kelios dienos nematyti Ronkienės gatvėje. Pabudo sąžinė Sauliukui. „Kai niekas nematys, būtinai ištrauksiu kaliošą“, – pasižadėjo vaikas.

Gyveno senutė gatvės gale, vienoje medinio namuko pusėje. Abu jos sūnūs žuvo kare, ir kas mėnesį laiškanešys jai atnešdavo pensiją. Savo butą ji retai palikdavo, o jei išeidavo į miestą, visada ją iki gatvės kampo palydėdavo, baikščiai sėlindama patvoriais, raina, apkramtyta ausim katė. Vasarą kartais melsvu „Moskvičium“ atvažiuodavo jaunas gražus vyriškis – jos anūkas. Tąsyk senutė, pasipuošusi balta prijuoste, iš Sauliuko mamos skolindavosi kavai malti mašinėlę.

Mergaitė, kuri sėdėjo ant rogių krašto ir laižė nuo delno snaiges, staiga sušuko:

– Žinot ką! Sugalvojau! Aš turiu mažą nereikalingą eglutę, nes tėtė nupirko didesnę. Papuoškime ją gražiai ir nuneškime Ronkienei. Tai apsidžiaugs!

Sumanymas visiems patiko.

Vaikai prinešė auksinių siūlų, žvakučių, blizgančių popierinių žaisliukų. O Sauliukas nepagailėjo savo gražiausio žaisliuko nuo eglutės – besišypsancio pajaco.

Papuošta eglutė sužibėjo sutviskėjo.

Vis taip pat gražiai snigo. Gatvės žibintų šviesos ratile kaip baltos plaštakės skraidė snaigės.

Takelis į Ronkienės butą buvo apsnigtas. Nuo prieangio slenksčio baikščiai stryktelėjo katė ir dingo patvoryje. Vaikai pasibeldė. Palaukė. Pasibeldė smarkiau, rankomis ir kojomis. Niekas neatsiliepė.

– Nėra. Išėjo.

– Gal į ligoninę išėjo?

– O gal miega?

Pabeldė į langą. Tylu. Patvoryje gailiai sukniaukė katė. „Kas daryti? – svarstė susirūpinę vaikai. – Negi neši atgal taip gražiai papuoštą eglutę?“

– Senutė išėjo į krautuvę ir greit negrįš, – visi vieningai nusprendė.

Tada vaikai nulipdė po jos langu senį besmegenį, ant galvos uždėjo kepurę, – seną, kiaurą puodą, akių vietoje įstatė du gabaliukus anglies. Sunkiau buvo pritaikyti jam nosį. Pagaliau sąslavyne pasisekė rasti butelį. Su tokia nosim senis besmegenis atrodė labai šaunus. Sauliukas pataisė jam ant galvos puodą ir įspraudė į rankas eglutę.

Nustojo snigti. Dangus nusiblaivė, ir suspindo žvaigždės. Į savo vietą sugrįžusi katė susirangė prie durų. Pirmieji sumigo vaikai, paskui, linksmai sutikę Naujuosius Metus, suaugusieji. Vien jaunimas dar ilgai po vidurnakčio linksminosi, šoko ir dainavo. Bet atėjo laikas, kai ir jie išvargę sumigo, ir visoje gatvėje liko budėti vieni vienas senis besmegenis.

Jis tvirtai laikė prispaudęs prie savo šaltos sniego krūtinės eglutę, o pačioje jos viršūnėje melsvai tviskėjo žvaigždutė – tikra, ne pirktinė, spindinti dangaus žvaigždutė.

ONUTĖ RUOŠIASI Į MOKYKLĄ

Atsigulė Onutė lovelėn, o užmigti niekaip negali.

Ji tiek metų laukė ir pagaliau rytoj eis pirmą kartą į mokyklą. Mama nupirko rudą veršėnikę ir naujus batukus. O kokią gražią „Saulutę“ ji turi! O kiek daug spalvotų pieštukų! Kad tik greičiau naktis praeitų. Staiga Onutė sukruto: „O kas bus, jei ją pamirš pažadinti?“ Onutė greit atsikėlė ir, pravėrusi duris, šūktelėjo:

– Mama! Tik nepamiršk anksti pažadinti!

Kai Onutė pabudo, kambary jau buvo šviesu, gatve užė mašinos. O namie – įtartina tyla. Taip tylu būdavo tik tada, kai mama, palikusi ją miegančią, išeidavo į turgų. Onutė pašoko iš lovos ir kad ims raudoti:

– Kas dabar bus? Kodėl nepažadino?.. Vienmarškinė atskubėjo mama, nuramino dukrą ir liepė miegoti. Ilgai vartėsi mergaitė lovoje, kol vėl užmigo, o kai atėjo laikas ruoštis į mokyklą, ji niekaip nenorėjo keltis.

– Leiskite miegoti, – tik klykia Onutė, įsitvėrus rankomis antklodę.

Tėtė palingavo galvą, stovėdamas prie jos lovos, ir pasakė:

– Jei Onutė nesikelia, teks ją dar vieneriems metams namie palikti... Tegu paūgėja...

Tai išgirdusi, Onutė labai išsigando. Nejau dar visus ilgus metus reikės gyventi be mokyklos?.. Mergaitė stryktelėjo iš lovelės ir, prasytrėnusi akis, šoko rengtis.

RAMUTĖ

Šiandien Ramutės gimimo diena. Mama jai nupirko gražų raudoną sviedinį. O ką parneš tėtis – niekas nežino, Ramutė norėtų ir lėlės, ir spalvotų pieštukų, ir triratuko...

– Ką man tėtis parneš? – nuo pat ryto klausinėja Ramutė mamos.

– Nežinau, turbūt, kastuvėlį.

– Kastuvėlį aš turiu. Tikriausiai lėlę. Tokią, kuri merkiasi.

Mama paslaptینگai šypsosi:

– Gal ir lėlę.

Kiame piktai sulojo Lapinas – smailiu snukučiu, baltom letenėlėm rudas šuniukas. Ramutė išbėgo į kiemą. Prie vartelių stovėjo laiškanešys.

– Šiandien mano gimimo diena. Aš jau didelė...

– O kiek tau metų? – paklausė laiškanešys.

– Lygiai šešeri.

– Iš tikrųjų jau didelė! Greit į mokyklą eisi.

Laiškanešys šypsodamasis paspaudė jai ranką ir padavė laikraštį.

Mama išėjo į turgų. Ji ant stalo paliko Ramutei pieno, riestainį ir liepė nelandžioti į tėčio stalčius. Išeidama mama dar pasakė:

– Nieko neįsileisk. Jei kas nors ateis, su šepėčiu pabelsk į sieną ir pašauk tetulę Vaišnienę...

Ramutė pasiliko viena. Ji perėjo per kambarius, stabtelėjo prie fortepijono, pakėlė jo dangtį ir atsargiai paspaudė klavišą. Paskui sustojo prie bufeto.

Apsidairė. Į molinio meškiuko nasrus įbruko pirštą. Prisiminusi, kad mama liepė nieko neliesti, ji sugrįžo į virtuvę ir ėmė sklaidyti spalvotą knygelę. Suskaitė devynias raides „o“. Toliau ji taip skaičiavo: dešimt, keturiolika, vienuolika – ir visai susimaišė.

Už durų kažkas tyliai sukrebždėjo.

– Kas ten? – šūktelėjo Ramutė.

Niekas neatsiliepė.

– Ko jums reikia? Namuose nieko nėra! Tėtis fabrike, mama į turgų išėjo.

Ir vėl tylu.

Bet ne! Duris kažkas draskė aštriais nagais, niurnėjo. Ramutė išsigando ir iš visų jėgų pabeldė šepečiu į siena.

– Tetule! Kur jūs! Tetulyte!

Prieangyje sutrepsėjo skubūs žingsniai.

– Atidaryk duris! Ko išsigandai? – mergaitė pažino Vaišnienės balsą.

Ramutė atšovė skląstį, ir, džiaugsmingai vizgindamas uodegą, prie jos pripuolė Lapinas.

Vaišnienė nusijuokė:

– Ir Lapino bijaisi... Dabar uždaryk duris ir nieko nebijok.

Lapinas dar pastripinėjo aplink mergaitę ir nubėgo į virtuvės kampą. Ten jis surado kaulą ir, prisimynęs letena, pradėjo jį graužti.

Panoro valgyti ir Ramutė. Ji prisipylė į stiklinę pieno, įmerkė riestainį. Priešais ją atsitūpė Lapinas ir uodega, tarytum vanta, pradėjo šluoti grindis.

– Vargšas šunelis... Tau tik kaulai ir kaulai. O man, manai, neįgriso ryžių košė?

Ramutė numetė jam pusę riestainio. Lapinas sugavo ore. Paskui jis išprašė ir kitą pusę riestainio.

– O ką dabar aš valgysiu? Tyli?.. Ir kvailas tu šunytis.

Ramutė atidarė spintelės dureles. Ant lentynėlės buvo duonos, dešros, sviesto. Ji atkando kąsnį dešros. Dešra jai pasirodė per sūri. Į sviestą nė žiūrėti nenorėjo.

Pačiame kamputyje stovėjo molinė puodynėlė. Paragavo iš jos. Ten buvo vyšnių uogienė.

Ramutės rankoje atsirado šaukštas. Lapinas sekė kiekvieną jos judesį, vizgino uodegą ir, matyt, taip pat labai norėjo uogienės. Kai tik Ramutė nulaižydavo šaukštą, apsilaižydavo ir Lapinas. Kabindama uogienę, Ramutė paleido ranką, kuria buvo įsikibusi į spintelės kraštą. Puodynėlė pasviro ir nukrito. Laimė, ji nesudužo, bet visa uogienė ištiško ant grindų, raudonais lašeliais aptaškė sieną ir spintelę, o viena vyšnelė nuriedėjo net po stalu.

– Ką mama pasakys?! – šūktelėjo išsigandusi Ramutė.

Lapinas pauostė uogienę ir nudzimbino į kampą, prie savo kaulo.

O mama čia pat, kieme, šnekasi su kaimyne. Šoko Ramutė daryti tvarkos – šlapiu skuduru pašluostė grindis, sieną, spintelę. O vyšnelę, kuri buvo po stalu, įsikišo į burną. Vėl žvilgtelėjo pro langą. Mama dar kalbėjosi. Ramutė švariai išplovė puodynėlę, pastatė ją į vietą ir uždengė dangteliu. Ramutė spėjo apsiruosti, kol į duris pasibeldė mama.

– Tai gera dukrelė! Grindis išplovusi.

– Išploviau...

Mama pasižvalgė po virtuvę, pažiūrėjo į sieną, spintelę ir paklausė:

– O kam sieną plovei?

– Liūdna buvo... Ir ploviau...

– O kodėl tau liūdna buvo?

Pasistiebusi ir viena ranka įsitvėrusi spintelės lentynėlės krašto, Ramutė užvertė į viršų akis ir atsakė:

– Zyzia, zyzia tos musės... Ir liūdna...

Mama atidarė spintelę ir suplojo rankomis.

– Be uogienės pasilikome! Kaip dabar aš tau pyragą iškepsiu... Koks čia smaližius įsilaužė?

– Ne, ne... Tik ne aš! Turbūt, Lapinas... Jis šokinėjo, šokinėjo...

– Iškelsiu aš tam Lapinui gerą pirtį. Uogienės įsigėdė! – ir mama paėmė į rankas diržiuką.

Tuo metu užbėgo Vaišnienė pasiskolinti svogūnų. Mama įmetė į sterblę jai svogūnų ir nusišypsojusi tarė:

– Pamanyk, Vaišnienė, koks protingas mūsų Lapinas! Išlaižė uogienę, švariai išplovė puodynėlę ir dar dangteliu uždengė.

Vaišnienė pažiūrėjo į Ramutę ir pradėjo juoktis.

Ramutė išraudo, nubėgo į kambarį. Čia ji veidrodyje pamatė savo veidą ir pravirko: jos smakras, burna ištepta uogiene, o nosies galiukas visai raudonas, lyg nudažytas.

– Ko verki? – paklausė mama.

– Lapino gaila...

– Ne todėl! Sakyk verčiau tiesą.

Ramutė prisiglaudė prie mamos ir dar gaudžiau pravirko.

– Lapinas nešokinėjo... Tik kaulą graužė...

Mama nušluostė jai ašaras ir tarė:

– Reikėjo iš karto prisipažinti. Tada ir verkti nereikėtų, ir žmonės nesijuoktų. O dabar nusiprausk ir padėsi man iškepti pyragą tavo gimimo dienai.

– Bet juk aš uogienę suvalgiau...

– Nieko. Iškepsim pyragą su aguonom.

Pasiraičiusi rankoves, mama minkė tešlą, Ramutė šaukštu plakė kiaušinio trynį, o Lapinas, vizgindamas uodegą, skaniai laižėsi.

– Kažin ką man tėtis parneš? Gal spalvotą knygelę? – spėliojo Ramutė. – Juk aš jau didelė...

O mama jai atsakė:

– Tu būsi tada didelė, kai išmoksi sakyti tiesą...

BERŽELIS

Daugiaaukščių mūrų kieme, kur težėlė reta žolytė, geras žmogus pasodino berželį. Berželis augo, lapojo, švelniai šlamėdamas savo karpytais lapeliais. Pavasarį išleisdavo pumpurus, vasarą – sužaliuodavo, rudenį – gelstelėjęs tarsi suliepsnodavo, o kai vėjas nupūsdavo paskutinį lapelį, visi žinodavo: greit ims snigti. Žiemą berželis stovėdavo pasipuošęs baltais marškinėliais. Berželis buvo tarsi kalendorius, kuris primindavo kiemo gyventojams metų laikus.

Devintame bute gyveno vieniša, ligota, per karą visų trijų sūnų netekusi senutė. Žiūrėdama iš trečio aukšto į berželį ir bežaidžiančius vaikus, ji visa pagyvėdavo. Kartą jai užėjo keistas noras – pašdykauti. Gavusi pensiją, senutė pripirko saldinių ir, pririšusi vieną ant siūliuko, nuleido pro langą.

– Žiūrėkite, ką aš matau! – sukliko pasipuošusi rausvu kaspinu mergytė.

– Saldainis! – atsiliepė berniukas.

Subėgo prie palangės vaikai.

– Tikrai saldainis. Iš kur jis? Negi iš dangaus?

Senutė pasislėpė už lango – seniai ji buvo tokia laiminga.

Nuo to laiko, gavusi pensiją, ji visada prisipirkdavo saldinių ir, po vieną pririšusi ant siūlo, nuleisdavo pro langą. Senučiukei būdavo džiaugsmo, vaikams – saldinių.

Kasmet berželis augo, stiebėsi į viršų, kasmet vis labiau storėjo jo liemuo, žiemą dar gražiau atrodė jo balti marškinėliai. Kaitriomis vasaros dienomis žmonės mėgdavo jo šešėlyje paskaityti laikraštį, vaikai – pažaisti. Vieną pavasarį atskrido zylių porėlė ir ėmė krauti lizdą. Iš trečio aukšto senutė gerai matė tupinčią lizdelyje zylutę ir laukė nesulaukė, kada išsiperės paukštyčiai.

Bet kartą kažkoks nedoras vaikėzas nulaužė berželiui šaką – norėjo pasidaryti lanką. Kitas ant balto beržo liemens aštriu peiliu išrėžė širdį ir savo vardą. Kitąkart kažkoks berniūkštis įsiriogolino į berželį ir besisupdamas nulaužė viršūnę. Išgąsdintos zylės nuskrido krauti lizdo kitur.

Berželis džiūvo, džiūvo, jo lapai pagelto, susisuko ir pirma laiko nubyrėjo. Rudenį berželis jau nebepuošė kiemo, tik styrojo plikos jo šakos, ant kurių nė žvirbliai nebenorėjo nutūpti. Senučiukė susirgo ir daugiau nebepirko vaikams saldinių...

MAŽASIS ROKAS

Negerai būti mažam. Tik ir girdi: „Rokai, to neliesk! Rokai, šito nedaryk! Rokai, nesimaišyk po kojomis!..“

Užsimaukšlino Rokas beveik iki pat nosies tėtės seną kareivišką kepurę, išsilaužė iš patvorio vytį ir iškeliavo pavasario saulės įšildytu keliu į kitą pasaulio kraštą. Paklauskite, kodėl į kitą? Ogi todėl, kad ten yra liūtų ir auga apelsinai – tą jis girdėjo iš savo tėtušiuko.

– Kur droži, Rokai? – klausia jį, kas tik sutinka.

– Pas liūtus.

– Ir nebijai? Koks tu šaunus! – stebisi visi.

Rokas pasitaiso smunkančią ant akių kepurę ir vytele smagiai pliaukšteli per balą. Ko jam bijoti? Jis vyras. Užaugęs bus kareivis.

Į akis linksmi šviečia saulė. Medžių viršūnėse švilpauja varnėnai. Papieviais sukyta pempės. Besivartydamos ore, jos blykčioja sidabriniais sparnais. „Gyvi! Gyvi! Gyvi!“ – skamba laukai. Nusitraukęs kepurę ir sukdamas ją virš galvos, Rokas pasveikina pempes.

Šalia kelio – didžiulė bala. Dugne – nuskendę akmenėliai, žolių kupsteliai. Tarsi žuvys, išvertusios auksinius pilvus, šviesi skiedros. Rokas pritūpęs pamerkia vytelės galiuką. Dugnu ropoja juodas vabalas. Ant kranto iššokusi žalia varlė išsprogina į Roką akis.

– Aš tavęs nebijau, – sako jai Rokas.

– Aš tave prarysiu, – atsako varlė.

– Vis tiek nebijau.

Varlė pasipučia, dar labiau išsprogina akis.

– Prarysiu!

– Neprarysi. Tu maža.

Mato varlė – Rokas jos nebijo – ir pliumpteli atgal į balą.

– Ką čia veiki, Rokai? – grįždama su pilnu krepšiu, šūkteli tetulė.

– Žvejoju, – atsako jis rimtai, kaip ir dera tikram meškeriotojui.

– O kur tavo žuvys?

– Va! – išgriebia iš balos skiedrą. Plium plium plium, – nukrinta nuo rankogalių lašeliai.

– Pamanyk sau, – stebisi tetulė ir kraipo galvą, negalėdama atsistebėti.

Rokas dar pažvejotų, bet nėra kada. Reikia pasiekti kitą pasaulio kraštą – tą, kur mauroja liūtai ir auga apelsinai. Pasitaiso smunkančią kepurę ir, smagiai švytruodamas vytele kaip kardu, tekinas pasileidžia keliu.

Švytruoti vytele jam greit nusibosta. Tada pabando eiti užsimerkęs. Žengia kelis žingsnius ir vos neįkrenta į griovį. Tada apžergęs vytį ima joti.

– Tprrr! – sulaiko Rokas savo žirgą smarkiai įsispirdamas kojomis į žemę.

Koks vyras čia nesustotų? Dirbtuvių kiemas pilnas traktorių, kombainų, įvairiausių mašinų. Tik ūžia, tarška, gaudžia motorai. Pro atviras duris lekia žiežirbos. Din din din – skamba plienas. Rokas kaip gyvas nematė iš arti tiek traktorių. Taip užsižiūrėjo, kad net kepurė nusmuko ant nosies.

– O iš kur čia Rokas? – žvilgterėjęs per petį nustemba traktorininkas. Ant jo kaktos juodi akiniai.

Rokas kilsteli nuo akių kepurę ir pamato dėdę Arvydą. Tą patį, kuris raudonu motociklu suvažinėjo jų žąsį.

Dėdė Arvydas iš visų pusių apžiūri traktorių, brūkšteli į kelnes rankas ir sako:

– Kad jau atsiradai, tai šok į vidų. Padėsi arti laukus. Ką uždirbsim – dalinsimės pusiau. Gerai?

Rokas tuojau įsitaiso šalia dėdės. Traktorius sučiukši, suriaumoja, iš kamino tumulais ima virsti dūmai, sužlegsi plieniniai vikšrai.

Laukai platūs – iki pat dangaus krašto. Žvilga, garuoja išverstos vagos. Būriais skraido juodvarniai, kuosas, varnėnai, skuba paskui traktorių rinkdami kirminus.

– Išarę laukus, pasėsime kviečių, žirnių, miežių. O iš kviečių, žinai, ką daro?
– perrėkdamas motorą, klausia dėdė.

– Pyragus kepa.

– Teisingai. O kur dėsime žirnius?

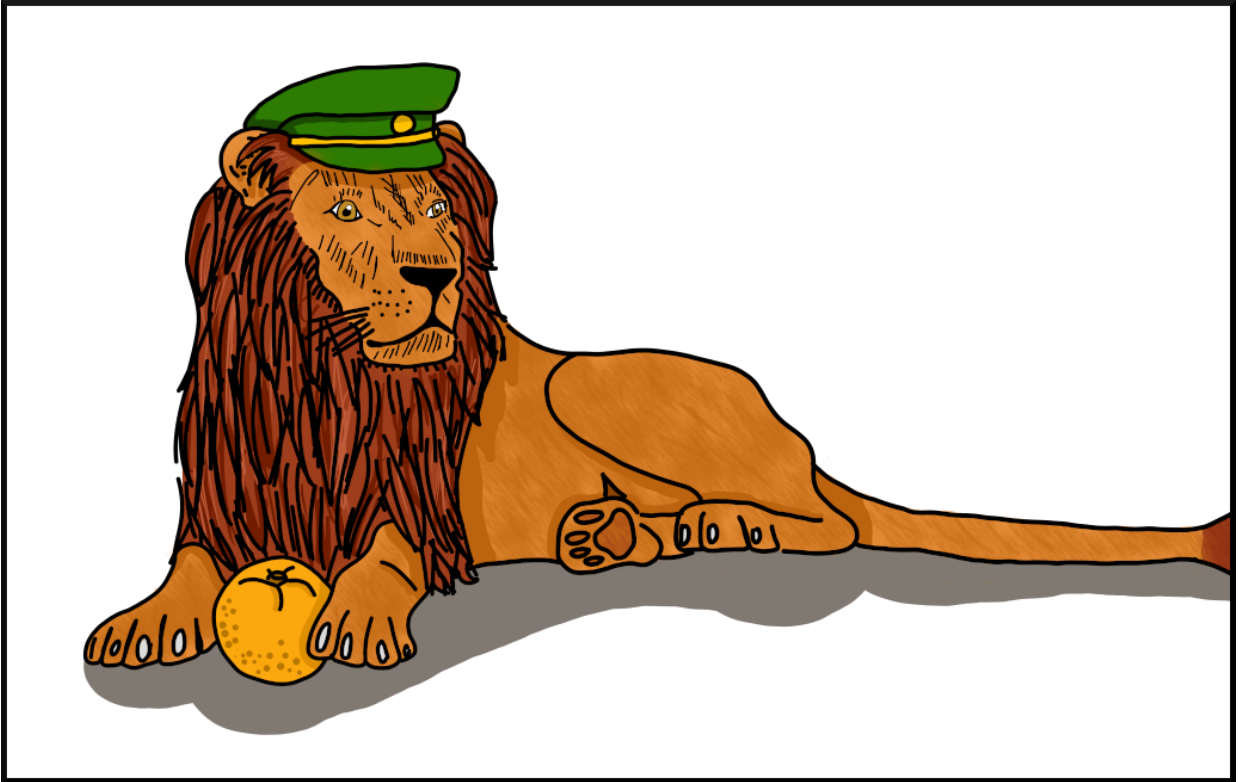
– Košę virsim!

– O miežiai kam?

– Vištoms!

– Matau, tu – vyras, – pagiria jį dėdė.

Rokas švytėte švyti. Pirmą kartą savo gyvenime jis jaučiasi esąs tikras vyras. O kai dėdė leidžia palaikyti vairą – nebereikia Rokui nei liūtų, nei apelsinų, nei kito pasaulio krašto – toks jis šiame pasaulyje laimingas!

ROKAS NORĖJO BŪTI GERAS

– Rokai, pasistenk šiandien būti geras, – tarė mama laistydama ant palangės gėles, – atvažiuos tavo pusseserė Dalytė.

– O tėtušiukas atvažiuos?

– Būsi geras – atvažiuos.

Rokas pasistengs būti geras. Tėtušiukas, jo senelis, gyvena Vilniuje su teta Ona ir Dalyte. Savo pusseserę Dalytę Rokas menkai prisimena: tik kartą ją matė. Ji buvo tada visai mažytė, labai verkė. Ir pats Rokas tada dar buvo mažas. Dabar jis jau didelis – turi lanką, nebebijo varlių. Tėtušiukas, anąkart viešėdamas, sumeistravo meškerę. Tikrą meškerę su raudona plūde ir aštriu kabliuku!

Laukia Rokas ir Dalytės. Kai atvažiuos, nusives ją į paupį, parodys urvą, kur gyvena bebrai, duos jai pašaudyti iš lanko.

Anksti rytą mama gražiai aprenkia Roką, leidžia apsiauti gurgždančius batukus. Išleisdama į kiemą, pasako:

– Žiūrėk man, neišsipurvink.

Pasipuošęs Rokas išbėga į kiemą laukti svečių. Praūžia pieninės mašina ir keleivinė, o svečių – nė garso. Neiškentęs jis nubėga į pievą paskinti dobilų triušiams. O sugrįžęs randa kieme tetą Oną, mamą ir Dalytę. Mama su teta bučiuojasi. Dalytė nedrąsiai stovi prie rusvo lagamino ir čiulpia pirščiuką. Rokas truputį nusimena, kad Dalytė dar tokia maža.

– Koks Rokas jau didelis! – džiaugsmingai nustemba teta Ona. Pačiupusi Roką į glėbį, aukštai jį iškelia ir stipriai pabučiuoja į žandą ir kaktą.

Atsidūręs ant žemės, Rokas paklausia:

– O kur tėtušiukas?

– Liko namų saugoti. Žaiskit su Dalyte.

Mama priduria:

– Tik neleisk jos prie šuns būdos. Ir žiūrėk man – neišsipurvink!

Rokas paima pusseserę už rankos.

– Eime, Dalyte. Pažaisim.

– Aš ne Dalytė. Aš – teta, – atsako ji ir vėl įsikiša į burną pirštą.

Rokas gūžteli pečiais. Atsirado teta, keli sprindžiai nuo žemės!

– Kokia tu teta? Pusseserė!

– Aš – teta. Turiu penkis vaikus ir meškiuką. O tu kaspino neturi!

– Kam man tas kaspinas, – atšauna Rokas. – Aš – berniukas.

Pamačiusi viščiukus. Dalytė šoka jų gaudyti. Rokas spėja pačiupti ją už rankos.

– Viščiukų negalima liesti. Mažyčiai dar.

– Palaikysiu ir paleisiu.

– Suspausi.

Dalytė papučia lūpas, tuoj pravirks. „Tikra kvaiša. Ką su ja daryti?“ – galvoja Rokas.

Paėmęs už rankos, jis nusitempia ją smėlėtu taku į paupį.

Virš upės skraido laumžirgiai. Gaudydamos museles, kartas nuo karto iš vandens išsoka žuvytės. Akinamai žalioje pievoje žydi ramunės, dūzgia bitės, ganosi grandine pririšta avelė su ėriuku.

– Neik arti prie vandens. Dar įkrisi. Girdi? – perspėja Rokas. Mama patikėjo jam saugoti Dalytę, ir jis jaučia vyrišką pareigą ją prižiūrėti.

Dalytė parodo jam liežuvį.

– Neklausai? Eisim namo.

– Eik sau vienas, – Dalytė trepteli koja.

– Gerai. Pasilik. Iššoks vilkas iš miško, ir bus tau.

Atsigręžia Rokas – Dalytė tuoj pradės žliumbti. Jis sugrįžta atgal.

– Nori? Parodysiu, kur bebrai gyvena.

– Nenoriu.

– Eime iš lanko pašaudyti.

Dalytė kumšteliu patrina akis.

Visai kvaila mergaitė. Nenori iš lanko šaudyti. Bebrų bijo. Tik pirštą čiulpia. Rokas pasijunta labai nesmagiai.

– Nori ėriuką paglostyti? – Rokas išrauna kuokštelį žolės ir pašaukia:

– Bure! Bure! Bure!..

Atšuoliuoja ėriukas. Sustoja ir virpina trumpą it nukirptą uodegytę. Baltut baltutėlis, tik snukučio galiukas juodas, tarsi su sagute. Rokas ištisia ranką su žolės kuokšteliu ir šaukia: „Buriuk, Buriuk.“ Ėriukas nedrąsiai prieina arčiau ir šaltu snukučiu paliečia delną.

– Eikš paglostyti! – džiaugsmingai sušunka Rokas.

– Nenoriu ėriuko. Ko jis į mane žiūri! – užbliana Dalytė. Taip užbliana, kad ėriukas išsigandęs sprunka pas avelę – savo mamą.

– Tai ko tu nori?! – piktai paklausia Rokas.

– Gėlytės...

Rokas nuskina ramunę ir duoda jai pauostyti, Dalytė pauosto, nusibraukia ašarėlę ir nusišypso. Kai Dalytė šypsosi, jos skruostuose atsiranda dvi duobutės – net Rokui linksmiau pasidaro. Iš po apverstos valtės jis ištraukia meškerę, skardinę su sliekais ir sako:

– Tuoj tau sugausiu žuvytę...

– Auksinę?

Rokas žino, kad nėra auksinių žuvyčių. Bet ji maža, kvailutė, jis pritaria:

– Auksinę. Didelę didelę.

Prie upės klampu. Užsidėjęs ant peties meškerę. Rokas žengia atsargiai. kad nesusipurvintų naujų batukų. Užlipęs ant akmens, užkabina ant kabliuko slieką, paspjaudo jį, kaip mokė tētušiukas, ir švysteli. Pliumpt pliumpt sušoka nuo lelijų lapų išsigandusios varlės.

Plūdė suvirpa, pačiuožia į šalį ir pasineria. Rokas smarkiai trukteli, ore suspurda sidabrinę žuvytę ir, pati atsikabinusi, nukrinta į vandenį.

– Matei? – džiaugsmu trykšta Roko akys.

Anapus kranto, viršum miško, kabo nurausvintais kraštais debesėlis. Burzgia laumžirgiai, sukvaksi varlės.

– Duokš man palaikyti meškerę, – prašo nuo kranto Dalytė.

– Tylėk! Tuoj vėl užkibs.

– Tik truputį palaikysiu...

Mato Rokas – Dalytė užlipa ant tiltelio, kur mama skalauja baltinius.

– Neik toliau, – perspėja.

Plūdė suvirpa, smarkiai ima plakti Rokui širdis, jis abiem rankom suspaudžia meškere. Staiga ant tiltelio paslysta ir šliumpteli į upę Dalytė. Nutrenkęs meškere Rokas šoka jos gelbėti. Prie tiltelio gilų, smarki, sūkuriuojanti srovė. Pačiupęs Dalytę, viena ranka laikydamasis tiltelio, jis išvelka ją į krantą. Abu šlapi ir purvini iki ausų.

Virš upės šviečia rausvas debesėlis. Burzgia laumžirgiai. Ant lelijų lapų supasi išvertusi akis žalia varlytė. Vėl aplink tyku, tarsi nieko nebūtų atsitikę.

Krante Dalytė atsikvošėjusi iš baimės visu balsu užblyauna. Ant galvos kaspinas supliuškęs, nuo rankogalių, nuo suknelės krašto varva vanduo...

Namie visi tik tūpčioja aplink Dalytę ir aikčioja:

– Vaje, vaje, kokia jos suknytė!

Mama ir teta puola barti Roką.

– Kam nuvedei ją prie upės?! Kam nesaugojai?

– O pats koks išsipurvinęs! Kokie tavo batukai?

Teta Ona nušluosto Dalytei ašaras, o mama pliaukšteli Rokui per užpakalį sakydama:

– Koks negeras vaikas!

Rokas eina į paupį ir atsisėda ant akmens. Jam liūdna ir graudu. Už ką gavo lupti, pats negali suprasti: juk taip norėjo būti geras! Norėjo, kad atvažiuotų tētušiukas, su kuriuo galima žvejoti, šnekėtis, vaikščioti po mišką. O dabar jis – kaltas ir blogas. Vienas tik rausvakraštis debesėlis viską matė ir žino, kaip iš tikrųjų buvo. Bet argi jis mamai papasakos visą tiesą?..

Bet ir paties rausvakraščio debesėlio neliko... Sušnarėjo švendrės, sulingavo ant vandens lelijų lapai, ir debesėlis nuplaukė padangių keliais.

TĖTUŠIUKAS ATVAŽIAVO

– Eikš, tuojau nusiprausk! – pašaukė mama Roką iš kiemo.

Tiesą pasakius, Rokas nemėgsta praustis. Vanduo šaltas, muilas akis graužia. Bet mamos klausyti reikia.

Rokas nenorom įslinko į virtuvę ir apsidžiaugė. Čiulpdamas savo pypkę, už stalo šypsojosi tėtušiukas, virš jo galvos draikėsi mėlynas dūmelis.

Tėtušiukas taip pat apsidžiaugė pamatęs Roką.

– Kaip gyvuoji, vyre?

– Tėtušiuk, aš labai tavęs laukiau! – tarė Rokas.

– Ir aš tavęs pasiilgau. Bet kas čia? – pypkės kandikliu bakstelėjo tėtušiukas jam į krūtinę. – Vabalas – ne vabalas...

Žvilgt Rokas, tėtušiukas kapt jam už nosies ir patenkintas krizena.

Toks jau jis pokštininkas.

– Eisim žvejoti, vyre?

– Aš žinau, kur yra sliekų! – apsidžiaugė Rokas.

– Žinok: žvejoti eisim labai anksti. Atsikelsi? Nežliumbsi?

– Atsikelsiu. Nežliumbsiu.

– Tėtė dabar turi padėjėją, – sako mama.

– Taip, Genut. Bus kam sliekų pakasti.

Rokui keista, kai tėtušiukas mamą vadina Genute. O mama tėtušiuką – tėtė. Visą laiką jam atrodė, kad mama – tai mama, na, sakytum kaip saulė, kuri nežinia iš kur ir kada atsirado. Iš tikrųjų mama – tėtušiuko duktė.

O apskritai, kai dabar Rokas jau didelis ir moka pats užsirišti batų raištelius, jis ima vis daugiau matyti ir suprasti.

Vieną dieną Rokas pastebi ant tėtušiuko žando į pusmėnulį panašų randą.

– Kas čia? – paklausia.

– Čia? – tėtušiukas paliečia randą, didžiai nustemba, net išsižioja, tarsi tas randas tik šią akimirką būtų atsiradęs. – Niekai, – numoja ranka. – Musytė įkando.

– Musytė įkando? – nenori Rokas patikėti.

Tėtušiuko lūpose šypsena, akys – rimtos.

– Musytė.

– Musytė taip įkasti negalėjo.

– Galėjo...

Nesuprasi to tėtušiuko. Nežinia, kada jis šneka juokais ir kada rimtai.

Pasilikęs su mama. Rokas paklausia:

– Ar tiesa, kad tėtušiukui į žandą musė įkando?

– Ak, tas tėtušiukas! – mama palinguoja galvą. – Mėgsta juokus krėsti.

Baigusi košti pieną, mama pasisodina Roką ant kelių ir švelniai švelniai priglaudžia prie krūtinės.

– Mūsų tėtušiukas buvo kareivis, – paaiškina. – Daug kariavo, daug vargo patyrė, buvo sunkiai sužeistas.

– Ir šautuvą turėjo? – klausia Rokas.

Mama paglosto jam galvą.

– Ir šautuvą turėjo...

Anksti pažadintas, Rokas vos nesuriko „mama“ – taip dar norėjo miego. Tėtušiukas linksmai švilpaudamas nešėsi ant peties ilgą meškerę, rankoje – lauknešėlį. Rokas be paliovos žiovavo. Nuo rasos jo batukai ir kelnaitės sušlapo, jį krėtė drebulys. Prisiminęs savo minkštą guolį, jis ėmė gailėtis, kam sutiko taip anksti žvejoti.

Netrukus tėtušiukas ištraukė stambią žuvį. Paskui – kitą. Žvejojo toli nuo namų, girios pakraštyje, kur upė daro vingį. Aplink, kur tik pažvelgsi, tyvyrojo tirštos miglos, kito kranto nesimatė, tik buvo girdėti, kaip šniokščia už akmenų upė.

– O man nekimba... – pasiskundė Rokas.

– Slieką paspjaudei? – klausia tėtušiukas.

– Paspjaudžiau...

– Katės uodegą vakare glosei? Aš glosčiau, todėl man ir sekasi, – tėtušiuko akys šypsosi, lūpos – sučiauptos. – Eik geriau, man žiogų prigaudyk.

Rokas prigaudo degtukų dėžutę žiogų. Tėtušiukas netrukus ištraukia stambų sidabrinį šapalą su rausvais pelekais. Skaisčiai parausta dangaus kraštai. Saulės spinduliai perskrodžia girią, sušvinta, tarsi užsiliepsnoja pušų kamieniai. Balkšva drobulė virš pievos pakyla miglos, išryškėja kitas upės krantas su medžiais ir krūmokšniais. Rokui smarkiai suspurda širdis: netoliese jis pamato briedę. Užpakaly jos ant plonų kojųčių tirta briedžiukas. Įbridusi į upę, briedė atsigeria ir su briedžiuku nurisnoja atgal į girią.

Pateka saulė. Šilta, gera. Švysčioja kregždės. Čiulba ulba paukščiai. Ant smilgų nubudę laumžirgiai ištisia sparnelius ir ima skraidyti.

Tėtušiukas nubloškia į žolę žuvis, į medį atremia meškerę. Rokas tuoj pasigiria:

– Mačiau briedę su briedžiuku!

– Vadinasi, tau labiau pasisekė negu man. Briedę iš arti esu matęs, briedžiuko – niekad.

– Briedžiukas labai gražus! – priduria Rokas.

– Tikiu, – atsako tėtušiukas ir ant ištiesto brezentinio apsiausto pastato lauknešėlį su duona ir paraugintais agurkais.

Rokas kaip gyvas nėra matęs saulės tekėjimo ir dabar visai nesigaili, kad taip anksti atsikėlė. Sėdėdamas ant apsiausto jis godžiai kramto agurkus. Juoda duona skani kaip niekad.

– Tėtušiuk, ar tu tikrai buvai kareivis? – paklausia.

– Buvau.

– Ir šaudei?

– Reikėjo – ir šaudžiau.

– O į ką tu šaudei?

– Į priešą, kurie buvo mus užpuolę.

Rokas susimąsto. Pagalvojęs vėl klausia:

– O kas, jei priešai nebūtų sumušti?

– Tada gal mūsų ir gyvų nebūtų, – atsako tėtušiukas kimšdamas į pypkę tabaką. Šį kartą jo akys rimtos. Nesišypso.

Rokas stipriai užsimerkia, valandėlę sėdi sustingęs, įsivaizduodamas esąs negyvas. Pajudina nykštį, pajudina kojos pirštą. Kaip jis galėtų būti negyvas?! Tėtušiukas kaip visuomet juokus krečia. Rokas pasipurto ir plačiai atsimerkia. Šviečia saulė. Po melsvu dūmų debesėliu, apie kažką užsisvajojęs, šypsosi tėtušiukas.

„Kaip gera gyventi! – mąsto Rokas. – Matyti saulę, klausytis paukščių čiulbėjimo ir žvejoti su tėtušiuku.“

Jis pasižiūri į randą ant tėtusiuko veido, gudriai šypteli ir sako: – O aš žinau, tėtusiuk, kas tau buvo...

KAI UŽAUGO GANDRIUKAI

Iš tikrųjų keistas tas mūsų tėtušiukas – nesuprasi, kada jis šneka rimtai, o kada – juokais. Zuikiai jam kepa pyragus, saldinių jis prisiskina nuo medžio. Ir kartais sunku suprasti, ką jis kalba. Sako: „Rokai, reikia būti žmogum!“ Argi Rokas – ne žmogus? Turi ir rankas, ir kojas, ir galvą – viską, ką ir visi kiti turi. Keistas tėtušiukas! O gilios jo kelnų kišenės – kaip užburtos. Vakare, šeimai susėdus prie televizoriaus žiūrėk, – jis jau traukia iš kišenės sausainį ar saldainį.

Net mama stebisi:

– Iš kur, tėtuk, semi tas gėrybes?

– Zuikučiai pavaišino, – atsako tėtušiukas. – Kai anądien užtikau paraistėje jų pulkelį prie laužo pyragėlius kepant...

– O saldainiai iš kur?

– Prisiskyniau. Toks vienas medeliukas auga šile – visas aplipęs saldainiais.

Rokas suklūsta, neberūpi jam, ką rodo televizorius: tiki jis ir netiki.

– Tikrai mūsų šile?

– Negi mėnulyje.

– Parodysi man tą medeliuką?

Tėtušiukas pagalvoja, reikšmingai dirsteli į mamą, į tėtę ir sako:

– Būsi vyras – parodysiu.

Ką reiškia būti vyru? Nekrapštyti pirštu nosies, pastalėje nesupti kojų, sesytės neskriausti, išvalgyti visą lėkštę košės? Rokas jau atprato krapštyti nosį, bet, tiesą pasakius, ne taip lengva būti vyru.

– Vakar aš pats nusiprausiau šaltu vandeniu, – pasigiria Rokas.

– Su muilu?

– Savo akim mačiau, – patvirtina mama.

– Gal kada ir nuvesiu... – sako tėtušiukas.

Kas dieną vis toliau nuo sodybos nutoldavo kombainai, pagaliau jų visai nebebuvo matyti, ir tik iš toli atklysdavo nesiliaujantis ūžesys. Ištuštėjo laukai, tartum debesis praskrisdavo pažeme varnėnų būrys. Gandriukai užaugo ir išmoko gerai skraidyti. Nakvodavo jie ant stogo krašto, nuošaly nuo senų gandrų, stypsodami ant vienos kojos, po sparnu pasikišę snapą.

Vieną rytą Rokas, išbėgęs į sodą obuolių, gandriukų nebepamatė.

– Laikas jau ir man grįžti į Vilnių, – pasakė tėtušiukas žiūrėdamas į tuščią gandalizdį.

Rokas nusiminė. Kaip jis dabar gyvens be tėtušiuko? Su kuo draugaus, eis žvejoti, kas mokės taip įdomiai apie viską papasakoti? Jei Roką kas paklaustų, ką labiausiai myli: mamą, tėtę ar tėtušiuką, jis negalėtų pasakyti.

– Kas tau, vyre? Kokia muselė įkando? – nustebo tėtušiukas.

– Gandriukų gaila, – atsakė Rokas tramdydamasis. kad nepravirtų.

– Gandriukai dabar toli. Skrenda į Afriką. Ten, kur krokodilai gyvena.

– Ir raganosiai?

– Raganosiai ir drambliai, – pritarė tėtušiukas.

Mama, grįždama iš fermos per miškelį, prisirinko pilną sterblę raudonviršių ir baravykų.

– Kelis baravykus tiesiog ant kelio radau, – tarė. – Pats laikas grybauti.

Ankstų rytą Rokas su tėtušiuku, užsivertę ant pečių krepšius, išsiruošė į šilą. Kelyje pasivijo tetulę, kurios sūnus per šventes atvažiuodavo raudonu „Moskvičiumi“. Tetulė nespėjo eiti su jais į koją ir dažnai stabtelėdavo gaudydama kvapą. Rokas, piktai į ją pašnairuodamas, nekantravo: jau seniai jie galėjo būti, kur baltos samanos, kur vieni baravykai. Ir tėtušiukas gaišavo. Tai prisėdęs ant kelmuko lėtai kimšosi pypkę, tai sustojęs užsižiūrėdavo į dangų, medžius.

Vos įžengė jie į pušynėlį. Rokas džiaugsmingai sušuko:

– Baravyką radau! – net išsigandęs paukštis pakilo nuo medžio.

Rokas lakstė, zujo tarp medžių. Išbaidė kurapką ir pats išsigando, kai iš po kojų iššokęs nurūko kiškis. Suradęs baravyką, šaukė:

– Vėl radau!

Belakstydamas sušilo, suprakaitavo. Prilėkęs vis kyšt nosį į tetulės krepšį: vos keli grybeliai ant dugno matyti.

– Tik tiek?! Ir nė vieno baravyko? O aš jau tris turiu!

– O aš saldinių prisiraščiau iki valios, – pasakė tėtušiukas ir ištraukęs iš kišenės parodė visą saują.

– Matai?

Rokas net aiktelėjo.

– Kodėl aš nemačiau šito medžio?

– Kaip galėjai matyti, jei lakstai lyg be galvos ir šūkauji.

Taip niekada nepamatysi saldinių medžio – jis bėga, slepiasi nuo triukšmadarių...

– Argi tas medis turi kojas?

– Kojų, žinia, neturi, bet gal užburtas, kas jį žino – moka pasislėpti.

Pakilus saulei, grybautojai patraukė iš miško. Tempdama pilną krepšį grybų, tetulė sunkiai vilko kojas. Atrodė pavargęs ir tėtušiukas. Rokas neteko kantrybės ir palikęs juos linksmas pardūmė namo.

Po pusryčių jis prirovė triušiams žolės, paglostė neseniai atsiradusi veršiuką. Veršiukas lyžtelėjo šiurkščiu liežuviu jam delną. Skaisčiai švietė saulė, upely gaudydamos vabzdžius pliaukšėjo žuvys. Šalia gandrų, nežinia iš kur atklydęs, atsitūpė gandrai, ir atrodė, tartum vėl sugrįžo vasara. Bet gandrai greit nuskrido, ir Rokas nuliūdo pagalvojęs, kad netrukus liks vienišas, neturės su kuo žvejoti.

Pavakary tėtušiukas įsitaisė su pypke prieangyje.

– Tetulė visai visai žabala. Prie pat savo kojų nepamato baravykų. O aš radau tiek! – Rokas parodė dešimt savo pirštų. – Vyras aš?!

Ištraukęs iš burnos pypkę, tėtušiukas atsakė:

– Nepasakyčiau.

– Aš laikiau rankoje žalią varlę, – vėl pasigyrė Rokas.

– Tai dar nieko nereiškia.

– Tikrai laikiau. Ji buvo šalta ir labai spurdėjo...

Tėtušiukas patylėjo, išpūtė dūmų kamuolį ir pasakė:

– Paklausk, vaike... Kitą sykį grybaudamas su senu žmogumi, kuris negali greitai paeiti ir silpnai mato, negriebk jam iš po akių baravyko – tegu pats išrauna. Busi vyras, jei nelėksi pirmas užvertęs galvą, o padėsi panėšėti krepšį. Atsiminsi, ką pasakiau?

– Atsiminsiu, – atsakė Rokas. – O tu, tėtušiuk, daugiau nepasakok apie tą medį. Aš jau didelis. Zuikučiai gal ir kepa pyragus paraistėje, bet saldainiai ant medžio neauga. Su spalvotais popieriukais...

Tėtušiukas smagiai nusijuokė, paglostė Rokui galvą ir tarė:

– Gandriukai užaugę išskrido, o ir tu per šią vasarą gerokai šoktelėjai iš trumpų kelnių. Ką gi... Viskam ateina laikas...

GIMIMO DIENA

Metuose yra daug gerų, džiaugsmingų dienų: visų ant pirštų nesuskaičiuosi. Bet pati geriausia Rokui – gimimo diena. Gimimo diena ateina, kai kieme nuo klevo baigia kristi lapai. Šušvėje ima plaukti ižas, ir tada jau greitai galima iš palėpės išsitraukti rogutes. Gimimo dieną visas namas kvepia pyragais, močiutė Roką aprengia šventiniais drabužiais, pavakary su dovanomis sueina dėdės ir dėdienės.

Klevo lapai vos spėja parausti, o Rokas jau laukia nesulaukia savo gimimo dienos. Mama atverčia vieną sieninio kalendoriaus lapelį, apibrėžia raudonu pieštuku ir parodo, kada jos laukti.

– Žiūrėk pro langą, ir ateis tavo gimimo diena, – pataria močiutė.

– Kaip ateis? – nustemba Rokas. – Argi ji turi kojas?

– Žiūrėk, žiūrėk, ir ateis...

Pazulinę pirštu stiklą, Rokas pasiremia ant palangės. Keliuku pravažiuoja sunkvežimis, pilnas prikrautas maišų, paskui su didžiuliu it grybas skėčių nutipena į miestelį tetulė Domicė. Daugiau nieko nematyti. Nustoja krapnojęs lietus, viršum girios parausta debesies kraštas; pamautas ant tvoros, skaisčiai sutviska bidonas. Nusitvėręs kriaukšlę duonos, išgąsdinęs prieangy vištas, Rokas iškuria į lauką.

Tuoj pat už sodo, palei pievą, takelis išveda į alksniais ir beržais apaugusį kalną. Prasiskverbęs pro avietyną, Rokas suranda pakalnėje po kelmu išraustą urvą. Į paviršių išverstas geltonas smėlis išpėduotas žvėrelių. Rokas patrupina duonos, atsitupia priešais urvą ir rankomis apglėbęs kelius ima kantriai laukti. Vasarą aviečiaudamas jis keletą kartų matė, kaip į urvą šmurkštelėjo nykštukas, tik nespėjo pastebėti, ar turėjo raudoną kepuraite kaip pasakų knygelėje.

Mėgsta Rokas čia pabūti vienas. Paslaptینگai ošia medžiai, baugi aplinka žadina jo širdelėje kažką gera, sunkiai suvokiama. Jis atneša čion duonos,

pyrago, kartą prie urvo padėjo net saldainį. Atėjęs kitą sykį, nieko nerado: matyt, dovanas nykštukai suvalgė.

Medžių viršūnėmis nušniokščia vėjas, kraupiai sutarška šarka. Rokas krūpteli. Baikščiai apsižvalgęs, jis pašoka ir iš visų jėgų dumia namo nesulaukęs pasirodant nykštuko.

Vieną rytą Rokas pabudęs paliečia liežuvio galiuku priešakinį dantį ir išsigąsta. Patikrina pirštais – dantis tikrai kliba.

– Tuoj išrausime, – nuramina močiutė.

Suradusi siūlą, ji pražiodo anūką ir stipriai stipriai siūlu užriša dantį.

Nespėja Rokas aiktelti – danties nebėra. Šypsosi mama, juokiasi močiutė, laikydama ant siūlo kabantį dantį. Rokas suglumęs ir nežino, ar jam verkti, ar juoktis. Paliečia liežuvio galiuku dantis – ten plyšelis.

Išėjęs į kelią, Rokas pirmiausia pasigiria laiškanešiui:

– Man dantį išrovė!..

Senukas laiškanešys gerokai neprigirdi. Jis palenkia galvą ir prisidėjęs prie ausies delną sušunka:

– Ar seniai krito?!

– Dantį man išrovė! – surinka Rokas jam į ausį ir parodo ant siūlo savo dantį.

– Mat kaip, – išsitiesia staiga nudžiugęs laiškanešys. – O aš maniau, kad jūsų karvė užspringo runkeliu.

Ir jis, persimetęs per kitą petį krepšį, nudrožia savo keliu.

Paskui Rokas sulaukia tetulės Domicės. Ji paglosto jam galvą, duoda saldainį, liepia dantį užmesti ant pečiaus ir paprašyti pelytės, kad nauji dantukai užaugtų kieti kaip geležiniai.

Nespėja jis sučiulpti saldainio, o ant kelio iššoka Gintas, dviračiu grįžtantis iš mokyklos. Neiškenčia Rokas nepasigyres ir jam. Gintas paverčia dviratį į griovį. Liepia Rokui išsižioti ir labai rimtai apčiupinėja dantis. Jo pirštai rašaluoti, dvokia batų tepalu.

– Ar labai skaudėjo, kai traukė? – paklausia.

– Skaudėjo. Bet aš neverkiau, – atsako Rokas tampydamas ant siūlo dantį.

Pakilęs iš pievos, tartum vėjas nušniokštė viršum kelio būrys varnėnų. Gintas pasistatė dviratį, uždėjo koją ant pedalo, palydėjo žvilgsniu tolstančius varnėnus ir šyptelėjo. Rudose jo akyse šmėkstelėjo klastinga ugnelė.

– Žinai ką? Mainom! Duosiu tau šratinuką, o tu man – triušį. Gerai? – Gintas ištiesė ranką.

– Pirma turiu pasiklausti mamos.– atsakė Rokas.

– Nebūk boba. Triušiai juk tavo. Duosiu šratinuką, kasdien pavėžinsiu dviračiu.

Rokas ryžtingai pakratė galvą.

– Jei tu toks, greitai tau iškris visi dantys, – nusikvatojo Gintas.

– Mama sakė: išaugs nauji...

– Neišaugs. Garbės žodis. – Gintas apžergė dviratį, kiek pavažiavęs atsisuko ir viena ranka laikydamas vairą sušuko: – Liksi be dantų kaip sena boba!

Klevas ėmė mesti lapus, jau ir varnėnai išskrido. Rokas kasdien sklaidė kalendoriaus lapelius ir svajojo, ką nupirks jam tėtė ir mama gimimo dieną. Dėdės ir dėdienės – jis žinojo – atneš šokolado, knygučių. Rokas labai norėjo gauti dovanų pačiūžas. Praėjo kiek laiko, ir jam iškrito kiti dantys: trys viršuje, du – apačioje. Jis nejuokais išsigando: o kas, jei Ginto tiesa ir iš tikrųjų nauji neišaugs? Atsisėdęs prie stalo pusryčių, pasakė mamai:

– Noriu duonos su šviestu...

Vaikai sutikę jį ėmė šaipytis.

– Rokai, sakyk: saulė...

– Šaulė...

– Sakyk: sūris!

– Šūriš...

Kad ir labai stengdamasis, jis niekaip negalėdavo ištarti teisingai. Kuo labiau imdavo jaudintis, tuo daugiau būdavo visiems juoko.

Rokas ėmė vengti vaikų, slapstėsi nuo jų, pamėgo būti vienas pakalnėje, prie olos, kur gyveno nykštukai. Avietynas praretėjo, o pro nuplikusias medžių šakas mėlynavo dangus. Pasidarė šviesiau, ne taip baugu. Rankomis apglėbęs kelius, jis čia prisimindavo savo tėtušiuką. kaip buvo vasarą su juo smagu, gera žvejoti, šnekėtis. „Ką jis dabar veikia Vilniuje?“ – mąstydavo Rokas, ir tąsyk jam labai norėdavosi verkti. Nykštukai iš olos nepasirodydavo, tik niekam nematant nusinešdavo paliktą duoną. Kartą po sausais lapais kažkas sučežėjo, sušnarėjo. Rokas pašoko ir pamatė pelytę, kuri tuojau dingo.

Po šalnos klevas paraudo. Paskui ištisas dienas pliaupė lietus, švilpavo vėjas, supdamas inkilą ir draskydamas nuo medžių lapus. Po kiemą lapai skraidė kaip gelsvi paukščiai. Rokas žiūrėdavo pro langą į sproginėjančius baloje sidabrinčius burbuliukus, piešdavo saulę ir kareivius.

Vieną rytą Rokas užčiuopė liežuviu prasikalusį dantuką. Iš karto jis nenorėjo tuo patikėti. Pasižiūrėjo į veidrodį, tikrai – dantukas! O po kiek laiko išdygo antras, ir jis ėmė sakyti ne „šviestas“, o „sviestas“, ne „šūriš“, o „sūris“. Išėjęs į kelią, jis laukdavo iš mokyklos grįžtančių vaikų, bet kaip tyčia jie nebekreipė į jį jokio dėmesio.

Prasigiedrijus Rokas nunešė nykštukams pyrago. Sutraškėjo šakos. Iš pradžių jis išsigando, bet pamatęs Gintą nudžiugo. Šauniai užvertęs galvą,

Gintas veržėsi per krūmus nešdamas įtemptą lanką.

– Dantys man išdygo! – džiaugsmingai sušuko Rokas.

Gintas paliepė išsižioti.

– Čiupinėti neleisiu! – atrėžė Rokas. – Tavo pirštai nešvarūs.

– Eisi į mokyklą, ir tavo bus rašaluoti. Ką čia veiki?

– Tu nežinai... Šitoje oloje nykštukai gyvena. Tokie mažyčiai mažulėliai...

– Iš kur tau čia nykštukai? – nusikvatojo Gintas. Nusitaikęs jis paleido į olą strėlę. – Tikriausiai čia šeškas įsikūręs, reikės jį išrūkyti...

– Netiesa! – riktelėjo Rokas.

– Kvailas dar tu... Nykštukai tik pasakose... Kai buvau mažas, ir aš maniau, kad nykštukai slepiasi po raudonviršiais. Netiki? Paklausk vyresnių...

Vieną dieną visas namas pakvipo skaniais pyragais. Klevas buvo pajuodęs, visai plikas, lauke smagiai snigo. Į pavakarę susirinko dėdės ir dėdienės pasveikinti Roko su gimimo diena.

– Koks jau tu didelis! – visi stebėjosi.

O mama ir močiutė kartojo:

– Greit į mokyklą eis...

Rokas gavo daug dovanų: šokolado, spalvotų knygučių, dažų ir pačiūžas. Tačiau nebuvo toks laimingas kaip praeitais metais. Ranka parėmęs smakrą, jis kartkartėmis giliai susimąstydavo, ir jį apimdavo keistas, iki šiol nepatirtas jausmas, lyg jis būtų praradęs kažką mielo, brangaus...

KARTAIS LYJA, KARTAIS ŠVIEČIA SAULĖ

Kai Rokas buvo mažas, jis galvojo, kad televizoriaus viduje gyvena žmogeliukai. Kartą jis žvilgtelėjo į televizorių iš kitos pusės ir pamatė ten paprastus sraigtelius, mygtukus, o mama pliaukštelėjo per užpakalį, kad nelįstų kur nereikia. Dabar Rokas jau žino, kad per televizorių iš Vilniaus šneka dėdės ir tetos. Kai jie sako, jog rytoj bus giedra, geriau nekišk laukan nosies – lis; o kai sako, kad bus lietus, žinok – saulė šypsosis per visą dangų.

Vakare televizoriaus dėdė išpranašavo liūtų, ir kitą dieną iš pat ryto švietė saulė. Rokas prirovė pintinėle sodrių rasotų dobilų ir nunešęs juos triušiams aikelėjo. Visi triušiai savo vietoje, o vienas gardelis – tuščias. Rokas aplakstė kiemą, išnaršė tvartą, net buvo palindęs po prieangiu, ir viskas veltui – nėra patinėlio to paties gražiausio, baltut baltučio, su juodom ausytėm! Negi kas galėjo jį naktį pavogti?

– Mama! Triušio nėra! – sušuko Rokas įpuolęs į virtuvę.

Mama lyg ir nustebo. Nusukusi veidą į šalį, pasakė:

– Rokai, atnešk malkų.

– Girdi, mama? Dingo baltas triušis, tas su juodom ausytėm.

– Prašiau atnešti malkų. Daugiau nekartosiu.

– Matyt, vakar užmiršai uždaryti gardelio dureles, – atsiliepė močiutė.

– Gerai uždariau. Atsimenu.

– Tikriausiai kas pavogė, – pasakė močiutė, reikšmingai pažvelgusi į mamą.

– Arti kelio gyvenam, nieko nereikia triušį už ausų ištempti.

Tą dieną pietų atėjo dėdė Arvydas su teta Rože. Kai visi išsrėbė barščius, močiutė atnešė grietine užtaisytų raudonųjų burokėlių ir dubenį skaniai kvepiančios troškintos mėsos.

– Kvapas net nosį kutena, – tarė dėdė Arvydas, pagalandęs peilį į šakutę.

Močiutė pasilenkusi kažką pašnibždėjo dėdei Arvydui į ausį. Jis smagiai nusijuokė dirstelėjęs į Roką, kažką pašnibždėjo į ausį Rožei. Ji taip pat pažvelgė į Roką ir nusikvatojusi pasakė:

– Seniai bevalgiau taip skaniai pagamintos veršienos...

Troškinta mėsa su burokėliais tikrai buvo skani. Rokas valgė ir pirštus laižėsi. Dėdė Arvydas geresnį mėsos kąsnį kraudavo į lėkštę Rožei, tą patį kąsnį ji dėjo jam atgal į lėkštę. Jie buvo neseniai vedę, atrodė laimingi ir visą laiką abu juokėsi, vienas kitą kumščiuodami.

– Ar brangi dabar veršiena? – paklausė dėdė Arvydas.

Tėtė tylėjo. Mama nuleido galvą.

– Kiek turėjau pinigų, už visus pirkau, – atsakė močiutė.

Teta Rožė suprunkštė į kumštį, ir tas jos juokas Rokui pasirodė kažkoks negeras. Rokas įtariai pažvelgė į mamą.

– Baigei remontuoti savo traktorių? – tėtė paklausė Arvydą.

– Rytoj pradėsiu arti pūdymą. Bet kokios buvo to veršio ausys? Ilgos ar trumpos?

– Liaukis, Arvydai, pagaliau, – prabilo mama. – Geriau kalbėkime apie kitką...

Po kelių dienų Rokas, užlipęs į pastogę pasižiūrėti, ar neišsiperėjo balandžiukai, rado ant karties padžiautą triušio kailį. – baltą su juodom ausim.

Vakare Rokas negėrė pieno, buvo liūdnas ir smarkiai makalavo kojomis po stalą.

– Nesupk ant kojų velnio, – tarė močiutė.

– Supsiu! – atrėžė Rokas.

– Kas jam yra? Šiandien vaikas kaip nesavas.

– Gal sergi? – mama pridėjo jam prie kaktos delną. – Galvos neskauda?

– Neskauda.

– O gal avelė jam primynė kairę koją? – pasišaipė močiutė.

Nustojęs supti kojas, jis piktai pašnairavo į močiutę, ir jo akys pritvinko ašarų.

– Aš žinau, kokią veršieną tąkart valgėme...

Kurį laiką prie stalo visi tylėjo, tik buvo girdėti, kaip toli toli burzgia traktorius.

– Paklausk, Rokai, – prabilo tėtė pasidėjęs į šalį laikraštį. – Esi jau nemažas ir turėtum suprasti... Karvės auginamos pienui, kiaulės – mėsai, o triušiai? Kaip tau pasakius?.. Žmonėms reikia pavalgyti ir apsirengti. Supranti?

– Nenoriu suprasti.

– Greitai eisi į mokyklą.

– Neisiu. – Rokas vėl ėmė supti po stalu kojas.

– Nenori eiti į mokyklą? – nustebo tėtė ir atsmaukęs ant kaktos akinius įdėmiai pasižiūrėjo į Roką. – Keista! Tai kam aš pirksiu portfeli? Pieštukus? „Vyturėlį“?

– Aš tik rytoj nenoriu eiti į mokyklą, – pasitaisė Rokas.

– Čia jau kita kalba.

– Dabar atostogos. Mokyklos uždarytos, – pridūrė močiutė,

Mama priglaudė Roką prie krūtinės, paglostė jam galvą ir pasakė:

– Jei rytoj bus gražus oras, važiuosime į Vilnių pas tėtusiuką.

– Tikrai pas tėtusiuką? – Rokas nenorėjo patikėti savo ausimis.

– Sakau, jei bus gražus oras, – pakartojo mama.

Rokas labai apsidžiaugė, kad važiuos pas savo mylimą tėtusiuką į Vilnių. Žinojo, kad eis į kiną, lips į Gedimino kalną ir ledus valgys, bet širdies gilumoje vis tiek buvo gaila balto triušio su juodomis ausimis.

Vėlai vakare dėdė per televizorių pranešė, kad rytoj laukiama lietaus. Rokas buvo įsitikinęs, kad bus atvirkščiai: per visą dangų šypsosis saulė.

O kitą dieną iš tikrųjų nuo pat ryto pliaupė lietus, ir jis patyrė, jog kartais ir suaugę gali didžiai apsirikti.

BŪSIU GERAS

Rokas tiki ir netiki savo akimis: sugrįžęs iš miesto, tėtė įteikė jam portfelį, batukus, blizgančiu snapeliu kepurę. Užvožęs ją Rokui, smagiai timpltelėjo snapelį žemyn ir paklausė:

– Žinai, kas dabar esi?

Rokas nustebeęs žvilgtelėjo į mamą, į močiutę. Juokingas klausimas. Negi tėtė nežino, kad Rokas – jo sūnus?

– Esi jau mokinys! – pasakė tėtė. – Užteks vėją po laukus gainioti. Droši į mokyklą.

– O mums lauktuvių? – paklausė mama.

– Visiems yra, – atsakė tėtė ir padavė mamai, močiutei ir Rokui po apelsiną.

Rokas savąjį tuoj sušveitė, net žievelę išgraužė.

Dienos, kada reikės eiti į mokyklą, Rokas pradėjo laukti seniai – vos išmokęs suskaičiuoti vienos rankos pirštus. Paskui išmoko suskaičiuoti abiejų rankų pirštus, visas fermoje mamos melžiamas karves ir sutūpusius ant laidų žvirblius. Kaip greitai Rokas užaugo! O atrodo, dar taip neseniai bijojo varlių ir tikėjo, kad ant medžių iš tikrųjų gali augti saldainiai...

Portfelį Rokas rado „Vyturėlį“, aritmetikos vadovėlį, spalvotų pieštukų, sąsiuvinį – visa, ką privalo turėti pirmokas. Išsitraukęs pieštuką ir sąsiuvinį, jis norėjo tuojau nupiešti namą, bet mama liepė gulti.

Tai buvo vakar. O šįryt Rokas vos pramerkęs akis išgirdo tėtės balsą:

– Laikas kelti vaiką. Jau septynios.

– Tavo laikrodis skuba, – atsiliepė mama. – Vilniškis autobusas dar nepravažiavo.

– Laikrodis eina tiksliai. Tikrinau pagal radiją, – užginčijo tėtė. – Gal autobusas vėluoja?

– Turėkite jūs širdį. Leiskite vaikeliui pamiegoti, – prabilo močiutė.

– Eitum prie savo puodų, – pyktelėjo tėtė.

– Tegu pamiega dar valandėlę. Suspės. Kiek čia to kelio į mokyklą? – porino močiutė.

Skaisčiai švietė saulė, kačiukas ant palangės gaudė muses. Virtuvėje čirškėjo spirgai. Suburzgė motoras, suvirpėjo langų stiklai, ir pro šalį riaumodama praūžė mašina.

Tėtė puolė prie lango.

– Autobusas pravažiavo. Ar nesakiau, kad septynios?

– O aš seniai nebemiegu! – linksmi sušuko Rokas, pašokęs iš lovos.

Visi ėmė juoktis.

– Rokas į mane. Kai pirmą kartąėjau į mokyklą, manęs taip pat nereikėjo žadinti.

– O aš pramiegojau. Mieguistą mane rengė tą dieną...

– Ir dabar mėgsti pamiegoti! – pasišaipė iš mamos tėtė.

– Ką veltui burną aušini, eitum gėlių priskinti.

– Gėles skinti geriau pritinka moterims, – atsakė tėtė.

Šiandien nuo pat ryto visi tik ir tūpčiojo apie Roką, tarsi niekas nebūtų turėjęs kito darbo. Mama segiojo baltų kaip sniegas marškinių sagas, močiutė šukavo plaukus, tėtė laikė švarkelį. Namie buvo pakili, šventiška nuotaika.

Močiutė žiūrėjo žiūrėjo į Roką, paglostė jam galvą ir nosisukusi į sieną pravirko.

– O aš nuo šešerių metų išėjau žąsų ganyti...

– Ko čia graudinės, mama? – tarė tėtė. – Kas buvo, pražuvo. Dabar kiti laikai.

„Na ir kas, kad ganė?“ – pagalvojo Rokas. Ir jis ne sykį saugojo žąsiukus nuo vanagų, lapių ir už tai visad gaudavo saldinių. Ar dėl to reikia verkti? Verkti, kai jis eina į mokyklą?

Aprenktas nauja moksleivio uniforma, Rokas pažvelgė į veidrodį ir vos save atpažino. Blizgėjo švarko sagos. Su ilgomis kelnėmis jis atrodė didesnis, rimtesnis, visai nepanašus į vaiką. Mama nuėmė nuo švarko pūkelį, tėtė pataisė po kaklu juostelę ir paplojęs per petį pasakė:

– Dabar esi tikras vyras!

Po pusryčių, kai Rokas jau ruošėsi eiti, močiutė išsitraukė iš po pagalvės vakarykštį apelsiną.

– Už ką man? – suglumo Rokas.

– Paskanausi mokykloje, – tarė močiutė.

– Ačiū. Jūs suvalgykit, močiute!

– Tau labiau reikia. Turi užaugti didelis, stiprus, – atsakė močiutė, brukdama apelsiną Rokui į kišenę.

Rokui taip sugėlė širdį, taip sugėlė! Prisiminė, koks jis būdavo močiutei šiurkštus, negeras. Kartą pribėrė jai į lėkštę druskos už tai... kad ji pasakė mamai: „Kaip auklėji vaiką? Anksčiau taip vaikų nelepindavo!“ Kitą kartą paslėpė jos skarelę, į batą įkišo varlę...

Rokas, lydimas tėtės ir mamos, prie vartelių stabtelėjo. Tą akimirką jis pajuto: džiaugsmo, jog eina į mokyklą, lyg nebuvę. Davęs mamai palaikyti gėlių puokštę, tėtei – portfeli, jis pasileido tekinas per kiemą namo.

– Rokai, kur tu?! – nustebęs sušuko tėtė.

Močiutė virtuvėje skuto bulves. Rokas sugriebė jos šiurkščią gyslotą ranką ir ją pabučiavęs pasakė:

– Aš būsiu geras!

PAS GYDYTOJĄ

Už baltų durų iš pradžių kažkas gailiai sudejavo, paskui kad suriks, kad sužviegs tarsi murkdomas į karštą vandenį. Ir staiga pro duris, klaikiai rėkdamas, iššoko pusplikis berniūkštis. Tuoju pat už slenksčio jį pasigavo bailu chalatu vilkinti seselė ir įtraukė atgal į kabinetą.

Vaikai pritilo ilgame koridoriuje. Mergaitė raudonais batukais patempė lūpą, kita įsikniaubė mamai į kelius ir balsu pravirko. Rokas tik stipriau prisiglaudė prie savo mamos. Jis sėdėjo prie pat kabineto – aprištu kaklu, visas raudonas. Ant nosies jam tviskėjo prakaito lašeliai. Už baltų durų vėl sukliko berniūkštis ir skambtelėjo ant grindų nukritusi stiklinė.

– Man jau geriau. Gerklės nebeskauda, – prabilo Rokas.

Bet mama jo tarsi neišgirdo.

– Tikrai nebeskauda. Ko mes čia sėdime? – po valandėlės vėl prabilo Rokas ir, norėdamas įrodyti, jog tikrai sveikas, ėmė smarkiai mataruoti kojomis.

Apsiašarojęs, besisagstydamas kelnes, pro duris išėjo berniūkštis su savo mama. Seselė iškišusi galvą šūktelėjo:

– Prašom!

Atėjo eilė Rokui. Koridoriuje sėdintys vaikai sužiuro į Roką su gailėsčiu; kažkuris atsiduso, dar gailiau pravirko mergaitė, įsikniaubusi mamai į kelius.

– O tu, sakyk, nežliumbsi? – paklausė gydytoja, rūsčiai žvelgdama pro akinių viršų.

– Aš ir varlės nebijau, – išdrožė Rokas. – Sykį kad vožiau akmeniui...

– Kad varlių nebijai – gerai. Bet mušti jų nereikia. – pasakė gydytoja.

– O ji gali už kojos į kūdrą įtraukti...

– Kur jau varlė įtrauks? Tokį vyrą! – šyptelėjo gydytoja ir griežtai tarė: – Nusirenk!

Rokui pakirto rankas ir kojas. Jis jau spėjo čia viską apžiūrėti, ir tai, ką pamatė, kėlė jam baimę. Raudonavo elektros plytelė. Stipriai kvepėjo vaistais. Ant stiklinio staliuko stovėjo įvairiausio didumo buteliukai, blizgėjo žirklys, švirkštas su ilga adata ir kiti baisūs gydytojo įrankiai.

– Norite tikėkite, norite – ne: aš sveikas, – vėl sulemeno Rokas, nenuleisdamas akių nuo švirkšto.

– Pažiūrėsime, – pasakė už nugaros stovinti seselė.

Rokas klausiamai pažvelgė į mamą, mama linktelėjo galva, ir jis klusniai nusitraukė per galvą megztinį.

Gydytoja įsistatė į ausis lenktų vamzdelių galus, pridėjo Rokui prie krūtinės šaltą guminį rutuliuką ir liepė kvėpuoti. Paskui, įkišus Rokui į gerklę šaukštą, liepė sakyti „a“. Rokas užsikosėjo. Gydytoja liepė jam iškišti liežuvį ir, švelniai pliaukštelėjusi delnu per užpakalį, leido apsirengti.

– Jau galiu eiti namo? – nenorėjo patikėti Rokas, kad viskas taip greitai ir laimingai pasibaigė.

– Tik išrašysiu tau vaistukų, – nusišypsojo gydytoja.

Mama pasiliko kabinete, o Roką paprašė palaukti už durų.

Vaikai apipuolė Roką ir ėmė klausinėti:

– Kaip ten buvo?

– Ar labai skaudėjo?

– Labai baisu?

– Ką jūs! Ką jūs! – nusijuokė Rokas. – Aš tik parodžiau gydytojai liežuvį, ir viskas...

LINUTĖS KIBIRIUKAS

Anksčiau atsikėlęs, Augis laksto, skuba taisyti savo meškere: kas valandėlę gali už tvoros pasirodyti bičiuliai, su kuriais susitarta pašušvėje žvejoti. Atsitūpęs ant slenksčio, jis paremia delnais smakrą. Kad ko nepamiršus! Duona ir dešra plastmasiniame maišelyje, skardinė su musėmis – kišenėje. Išsitraukęs skardinę, smarkiai ją pakrato ir prikiša prie ausies. Musės suūžia kaip bičių avilys. Reikia daugiau prisigaudyti musių. Toks giedras oras, žuvys plaukioja paviršiuje, turėtų gerai kibti. Prisiminus, kokia stambi žuvis vakar nutraukė valą, jam net širdis suspurda.

Į saulės pusę tvarto siena lipse aplipusi musėmis. Pasigavęs vieną, Augis palaiko už sparno zvimbiančią ir grūda į skardinę. Ant stogo burkuoja balandžiai, pažeme ir apie tvartą švysčioja kregždės, ant kaladės snaudžia rudas katinas. Bent taip atrodo, kad jis snaudžia. O iš tikrųjų be paliovos juda uodegos galiukas, ir žalsvom kibirkštim sutviska akys, kai pro šalį praskrenda kregždės.

Staiga katinas žaibiškai pašoka nuo kaladės, ir Augis vos spėja sugriebti bekrinantį lizdelį. Lizdelyje – keturi pūkuoti, didelėm akim, išsižioję paukštyčiai. „Tivit, tivit“, – sušunka suklinka paukštyčių tėvai. Bematant suskrenda daug kregždžių. Gailiai šaukdamos, jos siuva, nardo aplink Augį. Viena kregždė sparneliu brūkšteli per veidą. Augis suglumęs, paukštyčių jam gaila, ir pats nežino, kaip jiems padėti.

Virš tvoros sušmėžuoja šiaudinė skrybėlė ir meškerykotis.

– Kur dingai? Seniai tavęs laukiame, – sušunka meškериotojas.

– Aš niekur neisiu, – atšauna Augis. – Eikš čia. Pažiūrėk, ką turiu.

Basas, šiaudine skrybėle berniūkštis su meškere ant peties pasilenkia prie Augio. Abejingai apžvelgęs paukštyčius, jis taria:

– Neišmaitinsi. Pastips. Matai – dar neapsiplunksnavę.

Prie vartelių berniūktis perkelia meškerę ant kito peties ir atsigręžęs paklausia:

– Tai neisi?

Augis ryžtingai pakrato galvą. Apibara ją ir močiutė:

– Kam su jais terliotis? Vis tiek neišgyvens.

Pastatęs kalaviju uodegą, paskui jos putotą pieno kibirą nuseka katinas. Prie šulinio močiutė, šūkteli:

– Žiūrėk tu man. Dar strazdanos apniks!

Augis atsargiai paliečia paukštyčius. Šie prasižioja, sucypsi. Kaip juos paliksi? Kad bjaurybė katinas surytų? O kregždės triukšmingai siuva, nardo, iš visų pusių puola Augį, vos neliesdamos sparneliais.

Viršum miško pakilus saulei, kieme suspindi Linutės paliktas kibiriukas. Ant jo nupiešti du spalvoti zuikučiai. Augis skubiai įdeda į kibiriuką lizdelį su paukštyčiais, susiranda vielos ir, palypėjęs kopėčiomis, pritvirtina jį pastogėje prie sijos.

Kregždės aprimsta. Išsisklaido. Porelė jų tūpteli ant kibiriuko krašto. Augiui net kvapą užima: ar pripažins naująjį lizdą? Sučirškusios kregždės nuskrenda.

– Mano kibiriukas! – suklinka išbėgusi į kiemą Linutė.

– Ten maži paukštyčiai. Supranti? Visai visai mažičiai, – bando paaiškinti jai Augis.

Linutė nesupranta ir nenori suprasti.

– Mano kibiriukas!

– Pieštuko nori?

Augis išverčia savo kišenes. Ką dar jai pasiūlyti? Būtų ji berniukas, nepagailėtų nė peiliuko. Linutė tempia lūpą, trina kumščiu akis, šnairuodama į pastogėje kabantį kibiriuką. Tuoju tuoju pravirks. Gerklė jos – kaip dėdės Tomo dūda. Kai ima klykti, langų stiklai dreba. Augiui neramu: „Išgirs močiutė, lieps atiduoti kibiriuką!“

– Nori? Parodysiu paveiksliukų.

Sulakstęs namo, Augis atsineša spalvotą knygėlę. Atsitūpęs šalia Linutės, rodo paveiksliukus, o kita akimi stebi kregždutes. Viena kregždutė, nešdama kažką snapelyje, šmurkšteli į kibiriuką. Gyvai sucypsi paukšteliai.

– Matai? Maitina! – džiaugsmingai sušunka Augis.

Dabar susidomi ir Linutė. Net močiutė, metusi košti pieną, ateina pasižiūrėti.

Stebisi mama ir tėtė. Įdomu net kaimynams, kaip, kregždės maitina kibiriuke paukštyčius. O Linutė giriasi:

– Tai mano kibiriukas. Su zuikučiais!

Visi kraipo galvas, glosto Linutę, ir niekas nežino, kaip iš tiesų buvo.

ARKLIUKAS

Vieną dieną į daugiaaukščių mūrų kiemą įriedėjo lentų prikrautas vežimas.

– Žiūrėkite! – sušuko keturmetis Vidutis. – Arkliukas!

– Arkliukas! – mūrų skliautais nuaidėjo džiaugsmingi vaikų balsai.

Vaikai nuplasnojo, nulėkė prie vežimo, palikę žaidimo aikštelėje lėles, sviedinius, triratukus, įvairiausias mašinas. Paskutinis atpūkšnojo Vidutis. Pirmą kartą savo gyvenime jis iš arti matė arklį – ne medinį, ne ant ratukų, bet tikrą gyvą arklį. Įrėmęs ienas į garažo duris, arklys kinkavo galva, karpė ausimis ir kaip šluota švaistėsi uodega.

Dėdė Antanas iškrovė į pasienį lentas ir, atsisėdęs ant tų pačių lentų, užsirūkė papirosą.

Vaikai, apstoję arklį, negalėjo juo atsidžiaugti.

– Kokios didelės jo akys!

– O batai kokie! Geležiniais padais!

– Čia pasagos, – atsiliepė nuo lentų dėdė Antanas.

Arklys pasimuistė ir, atvėpęs viršutinę lūpą, smarkiai suprunkštė, rodydamas didelius geltonus dantis. Vaikai suklikę atšoko.

– Fe! Kokie negražūs dantys, – tarė viena mergaitė. – Turbūt niekada jų nevalo.

– Kaip gali arklys dantis valyti? Rankų juk neturi!

– Dėde, o kam jis vis kramto tą geležį?

– Žąslai, ne geležis, – pasakė dėdė Antanas.

Nuėmęs apinasrį ir ištraukęs iš kišenės pluta, atkišo ją ant delno arkliui, kita ranka švelniai plekšnodamas jam per sprandą.

Vaikai tuoj sulakstė į namus ir atnešė duonos, bulvių, sausainių. O mergaitė iš dvylikto buto – šokoladinio torto gabalą. Visų vaikų džiaugsmui, arklys nuo dėdės Antano delno viską ėdė.

– Stora mama! – susijaudinęs įpuolė į virtuvę Vidutis (taip jis vadindavo savo močiutę).

– Kas atsitiko?

Visas švytėdamas iš džiaugsmo, Vidutis sušuko:

– Kieme arkliukas!

Močiutė, užaugusi kaime, negalėjo suprasti savo anūko. Ko čia džiaugtis?

– Pamanyk – arkliukas! – truktelėjo pečiais. – Aš maniau – saldainiais ėmė snigti!

– Duokš greičiau duonos. – nekantravo Vidutis.

„Stora mama“ baigė šluostyti indus. Kol apsiruošė, kol, suradusi peilį, atriekė duonos, vežimas iš kiemo išvažiavo. Išbėga Vidutis – nebėra arkliuko...

Sugrįžęs iš kiemo, Vidutis trenkė į kampą savo buldozerį, ir jam pasidarė taip liūdna, taip liūdna – vos nepravirko.

Neturi Vidutis nei sesutės, nei broliuko. Tėtė dažnai išvažiuoja, mama vėlai grįžta iš darbo, o „stora mama“ niekada neturi laiko. Nors papasakotų apie paukščiukus, žvėrelius... Geležiniai žvangantys traktoriai, tankai, mašinos be galo įgriso Vidučiu, ir jis dažnai jaučiasi labai vienišas...

Pasitraukęs kėdę, jis užlipo ant jos ir, žiūrėdamas į sieninį veidrodį, prabilo:

– Klausyk, aš labai myliu arkliuką. O tu myli?

Veidrody berniukas strazdanota nosike pritariamai linktelėjo.

– Nusipirkime arklių! Gerai? Bet kur jų laikysime? Garaže tėtės „Moskvičius“, kambariuose laikyti neleis stora mama...

Veidrodžio berniukas įsikišo pirštą į burną ir taip pat susimąstė.

– Sugalvojau!

– Nejaugi? – nustėbo veidrodžio berniukas.

– Laikysime vonioje! – sušuko Vidutis, o anas berniukas iš džiaugsmo suplojo rankomis.

Už durų pasigirdo „storos mamos“ balsas.

– Viduti, su kuo ten šnekiesi?

– Toks berniukas buvo atėjęs! Mano draugas. Bet jau išėjo, – atsakė Vidutis.

Jis greit nulipo nuo kėdės, išsitiesė ant sofos ir, parėmęs rankomis smakrą, ėmė svajoti. Svajojo, kad kasdien glostys savo arkliuką, valys šepetuku jam dantis, o kai užaugs didelis, toks, kaip tėtė, išjos į girią vilkų vaikyti.

* * *

KAIP ALIUS ŽVEJOJO

Graži ir šilta birželio mėnesio diena. Pastogėje burkuoja balandžiai, prie sąslavų dėžės kapstosi vištos. Aukštai keldamas kojas, tarytum per purvyną braidžiotų su naujais batais, išdidžiai po kiemą vaikštinėja su nulinkusia skiautere baltas gaidys.

Prie šulinio kažką iškapstęs, gaidys neramiai sukarkė. Subėgo vištos ir pamatė blizgančią varinę sagą. Jos labai nusivylusios išsiskirstė, o gaidys suplasnojo sparnais ir pergalingai užgiedojo. Alius nusijuokė: „Rado kvailiukas kuo džiaugtis.“ Berniukas paėmė sagą, patrynė į rankovę. Saga buvo kariška, ir jis tuojau sumetė, kad galės ją iškeisti į veržlę.

Nuo smarkaus vartelių trinkelėjimo pasibaidė vištos, ir į kiemą išoko Rimas. Veidas jo buvo susijaudinęs, kaip niekad raudonas, strazdanota nosis aptaškyta smulkiais prakaito lašeliais. Virš jo galvos lyg antena stirčiojo smailiu galu meškerykotis. Pastatęs meškerykotį prie namo sienos, jis susikaupusiu veidu pradėjo drožinėti paprastą butelio kamštį. Alius įdėmiai pažiūrėjo į brolių, į kamštį ir su panieka pasakė:

– Tokių kamščių sąslavyne kiek tik nori...

Rimas į jį net nežvilgterėjo. Alius patylėjo, koja paspyrė akmenuką.

– Juliuko mamai Juodis šilkinės kojines sudraskė, o į mūsų rūšį išoko varlė. Bet tu nieko nežinai, ką aš radau, – ir jis stipriai sugniaužė varinę sagą.

Tačiau Rimo ir tai nesudomino. Baigęs drožinėti, jis pasigavo vištą, iš jos uodegos išpešė plunksną ir su ja persmeigė kamštį. Aliaus akyse paprastas kamštis pavirto į tikrą plūdę. Dabar jis su pagarba jau žiūrėjo į brolių. Rimas per plūdę pernėrė gyslelę ir susijaudinęs prabilo:

– Šiandien prie tilto toks vienas su medine koja senis tik užmeta ir traukia žiobrius. Štai tokius, – parodė jis rankomis maždaug pusę metro ilgumo. – Pamatysi, rytoj aš dešimt kilų namo parsitempsiu.

Iš degtukų dėžutės jis pažėrė ant delno mažičius, kaip musės kojytės, kabinukus ir, vieną pririšęs prie gyslės, tris kartus jį paspjaudė.

– Kam?

– Taip reikia. Mane senas žvejys išmokė. Nepaspjaudysi – nesužvejosi.

Alius pataikaujamai atkišo varinę sagą.

– Nori? Aš tau ją atiduosiu. Paimk mane kartu.

– Kam man? Aš ne vaikas... Atsirado žvejys. Tik žuvis baidysi. – Bet prisiminęs, kad motina, išeidama į turgų, liepė palaistyti agurkus, jis taikiai pridūrė: – Jei manęs klausysi, tada paimsiu... Žinok, reikės anksti keltis...

Broliai surado nuo konservų skardinę ir su kastuvu nutraukė už sąslavyno. Rimas kasė, o Alius rinko sliekus. Imdamas į ranką slieką, jis kiekvieną kartą pasipurtydavo ir užsimerkęs mesdavo į skardinę.

– Apžlibai! Pažiūrėk, ką vištos daro! – suriko Rimas,

Alius dirstelėjo į šoną ir pamatė, kad skardinė apversta, o vištos ryja sliekus. Iš nusivylimo jis vos nepravirko: paleido į vištas pagaikštį ir apmėtė jas grumstais.

Kai prisikasė sliekų, Rimas nubėgo į gretimą kiemą kamuolio spardyti. Retkarčiais jis užsikardavo ant tvoros pažiūrėti, kaip Alius laisto agurkus. Grasindamas pirštu, jis šaukė:

– Atsimeni, ką sakiau?.. Jei neklausysi...

Paskui Rimas liepė į sandėliuką sunešti išdžiūvusias malkas, iššluoti kiemą.

Per pietus motina paglostė Rimą, į jo lėkštutę įkrėtė dar vieną šaukštą žemuogių ir pasakė:

– Šiandien Rimas buvo kaip niekad geras. Jis agurkus palaistė, pats susiprato malkas sunešti.

– Taip, mama, tu giri, o nieko nežinai, – atšovė Alius.

Rimas grasinamai išsprogino akis, po stalu niūktelėjo jam į šoną.

– Kad tu žinotum, mama, kokias prie tilto traukia žuvis, – pasiskubino jis pasakyti. – Rytoj aš ir Alius iš pat ryto trauksime meškerioti. Pietums gali nieko nevirti...

– Ką gi valgysime? – nusijuokė mama.

– Galiu duot savo galvą nukirsti, jei neatnešiu dešimt kilų...

– Neįkriskite tik į vandenį. Ir šilčiau apsirenkite. Ką tu, Aliau, norėjai man pasakyti?

Alius, glamžydamas staltiesės kraštą, niūriai atsakė:

– Aš norėjau pasakyti, kad Rimas sunešė malkas...

Tuoju po pietų Rimas su draugais išėjo į Bernardinų sodą. Alius susirado seną, rašalu aptašytą pasakų knygą ir, atsisėdęs ant slenksčio, ėmė žiūrėti paveiksliukus. Pakėlęs į viršų akis, jis pastebėjo iš už namo kampo styrintį meškerės galiuką. Išeidamas Rimas prigrasino, uždraudė net pirštu paliesti. Bet negi Alius meškerę suvalgys? Jis tik palaikys ją rankoje ir vėl padės į vietą.

Alius pasilypėjo kopėčiom ir atsargiai nukėlė nuo vinučių meškerę. Jam užėjo noras tik slieką užmauti. Iš pasišlykštėjimo visas pasipurtęs, Alius ištraukė iš skardinės besirangantį slieką, užnėrė jį ant kabliuko. Berniukui smarkiai suplakė širdis. Jo akyse kiemas pavirto plačia upe, o akmenukai – sidabrinėmis žuvytėmis. Jis prisiminė, kaip mokė Rimas, ir paspjaudė slieką. Pagalvojęs dar ir dar kartą paspjaudė. Iš visų jėgų užsimojęs, užmetė plūdę iki pat šulinio.

Paskui įvyko tai, ko Alius pats nesitikėjo – kažkas taip truktelėjo meškerę, jog vos besulaikė ją rankoje. Atsikvošėjęs jis priešais save aiškiai pamatė gaidį: ant jo snapo galo kabojo plūdė, o baltos akys, išsiridenusios kažkur ant skiauterės, siaubingai spoksojo į dangų. Atrodė, lyg jis būtų ką tik

ištrauktas iš krosnies, iškeptas su visomis plunksnomis. „O kur kabliukas su slieku?“ – šovė Aliui mintis. Jį apėmė baimė, jis paleido iš rankų meškerę ir suriko:

– Mama! Gelbėk! Ką aš padariau...

Gaidys sukarkė, šoktelėjo į viršų ir, vilkdamas žemę meškerę, metėsi prie vištų. Jos išsigando, į visas šalis išsilakstė. Gaidys užskrido ant tvoros, bet gyslelė užsikabino už vielos, ir jis aukštyn galva pakibo. Tuo metu į kiemą išėjo motina. Iš pradžių ji nieko negalėjo suprasti, kas atsitiko. Alius raudėjo, vištos neramiai kudakavo, o gaidys kabojo ore ir, lapnodamas sparnais, priešmirtiniu balsu karkė. Tik pamačiusi meškerę, motina viską suprato. Ji greitai atsinešė iš virtuvės peilį, pagalando į cementinį slenkstį, suspaudė gaidį tarp kelių ir – po giesmininko.

Alius vis dar verkė. Jam buvo gaila gaidžio, verkė jis ir dėl to, kad sugadino Rimui meškerę. Vargais negalais jis išnarpliojo gyslelę, apvijo aplink meškerę ir padėjo ją į vietą.

Kitą dieną Aliui taip ir neteko žvejoti. Rimas atsikėlė už jį anksčiau, rado nutrauktą kabliuką ir papykęs išėjo vienas. Grįžo jis iš žūklės po pusiaudienio, nuo saulės įdegęs, dar labiau besilupančia nosimi. Parsinešė jis tik vieną sudžiūvusią be akies žuvytę, bet ir tą iškeitė su vienu berniuku į sulaužytą peiliuką.

– Kur tavo žuvis? – nusijuokė mama.

– Nekibo. Tik senis su medine koja traukė žiobrius...

– O tu bent kartą paspjaudei slieką? – paklausė Alius.

Rimas susigriebė už galvos.

– Pamiršau! Tai žioplas! Ir kaip galėjau pamiršti?

– O aš nepamiršau. Net tris kartus paspjaudžiau slieką, – su pasididžiavimu pasakė Alius.

DRAUGAI

Tuoju po vakarienės du draugai, Kastytis ir Tomas, susiruošė nakčia žvejoti. Autobuse jie sėdėjo išdidžiai iškėlę galvas. Keleiviai smalsiai dirščiojo į jų meškeres, į susuktą paltuką, į kabančią prie Tomo šono keptuvę.

Miesto pakraštyje draugai išlipo ir patraukė paupiu. Namai pasibaigė, priešais nusitiesė geltonas lubinų laukas. Kvepėjo medum. Kitapus upės į beržynėlį leidosi saulė, dangaus mėlynėje linksmai čiviravo viefversys. Buvo labai smagu, ir Kastytis pasakė:

– Kai užaugsiu, aš būtinai keliausiu į šiltuosius kraštus. Labai noriu pamatyti gyvą krokodilą.

– Krokodilą gali pamatyti ir zoologijos sode, o keliauti, brolyti, ne kiekvienas gali. Kokie tavo rankų raumenys?.. Kaip tešla.

– Aną dieną du kibirus išsukau iš šulinio. Gali mamos paklausti...

– Tas dar nieko nereiškia... O svarbiausia keliautojui – nervai. Tu žingsniuoji per džiungles, ant lianų supasi beždžionės, po kojom raitosi gyvatės, ir staiga iššoka tigras. Ką tu darytum? – paklausė Tomas, primerkęs akį ir vylingai šypsodamasis.

– Aš tuoj į medį...

– Tigras taip pat į medį, ir po tavęs... O aš tik bakst peiliu jam į pilvą. Matai, ką reiškia stiprūs nervai. Aš nuo pat mažens juos treniruoju...

Kastytis su pagarba pažiūrėjo į vyresnįjį draugą. Kas teisybė, tai teisybė. Kiekvieną rytą Tomas apsiplaudavo šaltu vandeniu, kilnodavo seną, aplūžusiais stipiniais vežimo ratą, kartais suvalgydavo žalios mėsos gabaliuką, nes, pasak jo, kai prasideda šiltuose kraštuose liūtytės, ištikus mėnesius negalima sukurti laužo. Žiemą jis basas apibėgdavo aplink namą. Susilažinęs su draugais, galėdavo sulaikyti bet kurią mašiną. Tai jis vadindavo nervų treniruote. Truputį pabalęs, Tomas išeidavo priešais

lekiančią mašiną ir vidury gatvės suklupdavo. Mašina sustodavo. Kartą jis vos paspruko nuo policininko.

– Tu tikras didvyris, – tarė Kastytis, žavėdamasis savo draugu.

– Aš ir liūto nebijočiau nudurti. Juk jis tokio pat didumo, kaip tigras. Tik medžiais nemoka laiptoti.

Saulė jau buvo nusileidusi, iš už miško kaip pirštai kyšojo šviesios juostos. Dangaus pakraščiai niaukėsi, viršuje grėsmingai pakibo panašus į lydeką debesis.

– Kad tik nepradėtų lyti, – ėmė būgštauti Kastytis.

– Nelis. Rytą, mačiau, dūmai kilo į viršų.

Jie praėjo lubinų lauką, aplenkė šiaudiniu stogu, tinklais apkabinėtą trobelytę, pilną varnalizdžių beržą. Takas įsuko į kapines. Laukinių rožių krūmuose čiulbėjo paukščiai, kartais sušlamėdavo metalinių vainikų lapai. Paslaptinai ošė pušys. Vienoje vietoje vanduo per potvynį buvo išplovęs krantą, ir iš žemės kyšojo karsto likučiai. Draugai nejučiomis vienas prie kito priartėjo.

– Žmogus numirė, ir viskas baigta.

– O blogi žmonės ir numirę po žemę trunkosi. Matai, ana, kur tos trys kreivos pušys? – parodė Tomas į smėlėtą kalvą. – Ten seniau buvo dvaras, jame gyveno ponas Benediktas. Būdavo, kai jis lekia arkliais, tai nežiūri, kas kelyje: vaikas ar senis... O žmonių kiek jis mirtinai užplakė!..

– Kodėl jo į policiją nenugrūdo?

– Kvaily, policininkų tada nebuvo... Ir kai numirė Benediktas, jo net žemė nepriėmė. Vakare karstą užkasė, o kitą rytą rado ant žemės paviršiaus. Nuo to laiko jis ir trunkosi apie šią kalvą. Pasiverčia tai kate blizgančiomis akimis, tai liepsnos liežuvėliu.

Kastytis bailiai pažvelgė į smėlėtą kalvą.

– O mokytoja sakė, kad nieko nereikia bijoti. Jokių baidyklių nėra...

– Mano senelis daugiau nusimano už tavo mokytoją... Žinai, kas jis?.. Dviejuose karuose buvo, ordiną turi... Kartą, kai jis čia žvejojo, savo akimis matė, kaip iš kapinių riedėjo ugninis lankas...

– Ugninis lankas?

– Ugninis lankas. Bet tuo metu už Neries sugiedojo gaidys, ir lankas prasmego į žemę...

Kastytis nežinojo, tikėti ar netikėti. Riedėjo ugninis lankas, kažkoks ponas galėjo mirtinai užplakti žmogų, o policininkų nebuvo. Keista! Kastytis truktelėjo pečiais ir nusprendė apie tuos laikus gerai išklausinėti mamą.

Pagaliau draugai priėjo savo mėgiamiausią vietelę – žilvičių krūmokšniais apžėlusią sietuvą. Čia gerai ant meškerės kibo gružliukai, raudės, ešeriai, kartais pasisekdavo išplėsti ir storasprandį gražuolį šapalą. Prie upės jie pamiršo ir džungles, ir poną Benediktą: dabar rūpėjo tik žuvys. Skubotai jie tvarkė meškeres, palaidines, maustė ant kabliukų sliekus. Tomas visą laiką šnypštė:

– Tyliau tu...

Kastytis linkčiojo galvą, pirštų galais tipeno po pakrantę, o iš po kojų, prieš jo norą, ritosi akmenukai. Pirmą kartą gyvenime nakvoti prie upės jam buvo nauja, įdomu. Netoli esantis miškas, kapinės teikė aplinkai paslaptį. Jam atrodė, kad prie žilvičių krūmų nardo patys stambiausi šapalai, tik skubėk juos traukti. Ir jis iš anksto jau svajojo, kaip rytoj, žuvimi nešinas, trauks per savo gatvę ir kokiomis akimis į ją žiūrės berniukai.

– Yra! – džiaugsmingai šūktelėjo Tomas.

– Kas?

– Pats kapitonas! Uhu!

Kastytis pamatė, kaip ant kranto prie Tomo kojų suspurdėjo gražus šapalas. Jam iš pavydo smarkiai suplakė širdis. Jis tris kartus paspjaudė slieką ir

užmetė plūdę ten, kur sukosi vanduo. Šiuo metu už visus pasaulio turtus, už visas gėrybes jam būtų brangesnis vienas šapalas...

Raudona plūdė sukinėjosi vietoje. Kastytis, įsmeigęs į ją akis, kas akimirką laukė, kada užkibs stambi žuvis. Plūdė niurktelėjo, jis išgąstingai išmetė į viršų rankas, ir ore sublizgėjo gruzliukas.

– Kareiviukas! – šūktelėjo Kastytis..

– O aš – sanitarą! – atsiliepė Tomas.

Visos žuvys turėjo karinius laipsnius. Nuo aukšliukės iki lydekos – generolo, ir tik viena raudė kažkodėl buvo vadinama sanitare.

Tomas ištraukė dar keletą šapalų, o Kastytis tik tą vieną gruzliuką. Greitai temo. Nuo akmenų, krūmokšnių ištįso ilgi šešėliai, arčiau pasislinko ir miškas, ir kapinės. Berniukai užmetė nakčiai meškeres ir pradėjo vilkti žabus laužui. Vargais negalais Tomui pasisekė uždegti skiedras, ant kranto linksmi Iššoko liepsnelė. Aplinkui dar labiau viskas pajuodo, upė susiliejo su krantu.

– Mes kaip tikri keliautojai, – prabilo Kastytis.

– Jeigu mus dabar pamatytų gatvės berniukai, tai sprogtų iš pavydo, – atsakė Tomas.

Sutemus tolumoje iškilo juodas debesis. Sudundėjo griautinis, blykstelėjo žaibas, apšviesdamas siūbuojančius žilvičius. Nukrito pirmi lietaus lašai. Valandėlę viskas pritilo, ir staiga, tarytum ant jų galvų būtų užvirtusi upė, sušniokštė lietus. Griaudė, žaibavo, vėjas kilnojo švarko skvernus. Visai netoli supokšėjo sutraškėjo medžio šaka. Laužas užgeso. Tomas pačiupo paltuką, Kastytis keptuvę ir, kaip skėtį laikydamas ją viršum galvos, šoko slėptis nuo lietaus.

Jie užsidengė vienu paltuką ir, suglaudę galvas, sutūpė po medžiu.

Paltukas greit permirko, šalti lašai tekėjo per nugarą. Tomas, glausdamasis prie Kastyčio, sutirteno dantimis.

– Ša-a-alta.

– Ar keliautojui i-i-irgi taip būna šalta?

– Ašm-a-anau, kad taip. Geriau būsiu lakū-ū-ūnas. O namie visi sa-a-aldžiai knarkia.

Medžio viršūnėje užavo vėjas, aplinkui buvo tamsu, juoda. Nesinorėjo tikėti, kad tikrai kažkur yra tavo jaukus kambarys, tėvai, kad kitą rytą vėl gali būti šviesu, šilta, kad gali čiulbėti paukščiai. Kastytis taip pat prisiminė prie krosnies stovinčią savo lovą, miegančius brolius, bet jam buvo įdomu sulaukti ryto. Jis labai norėjo sugauti didelę žuvį ir savo akimis pamatyti saulės tekėjimą.

Pamažu aprimo vėjas, nustojo lyti. Pakvipo žemė. Tomas niuktelėjo Kastyčiui į šoną:

– Pa-a-ažiūrėk!

Kapinių pusėje nuo žemės pakilo žiburėlis, pasisiūbavo ir pranyko. Netrukus jis vėl sušvito, bet jau arčiau.

– Kas ten?

– Po-o-onas Benedi-i-iktas!!!

Dabar Tomo dantys tirtėjo ir nuo šalčio, ir iš baimės, Žiburėlis vis artėjo. Kastytis sulaukė alsavimą, delne suspaudė nulaužtu galu peiliuką. Tomo šalia nebebuvo. Aiškiai girdėjosi alsavimas, ir sunkūs žingsniai šliumpsėjo per purvyną, Kastytis suriko, išmetė peiliuką ir rankomis užsidengė veidą.

– Kas ten? – pasigirdo storas balsas.

Kastytis pakėlė galvą ir pamatė lietpalčiu apsisiautusi, su žiburiu rankoje senį. Kitoje rankoje jis laikė vaikišką kibiriuką,

– Kodėl tu čia vienas? Ką veiki?

– Mes žvejojam, – atsakė Kastytis.

– Še tau, kad nori, – geraširdiškai nusijuokė senis. – Išėjau naktinių sliekų rinkti, o suradau po medžiu kaip grybą tupintį žvejį... Ką tu čia vienas veiksi? Drožiam su manim. Aš, matai, irgi netoliese žuvauju. Pakursim ugnelę, sušilsim.

– O kaip meškerės?

– Nepražus jos. Pradės švisti, būtinai uždėk naktinį slieką. Pamatysi, kokią žuvį sugausi...

Senis užkūrė laužą, užvirė katiliuką vandens. Antro puodelio jis neturėjo, tad švariai išplovė nuo konservų skardinę ir į ją pripylė saldžios arbatos. Truputi trenkė žuvimi, svilino lūpas, bet Kastytis greit sušilo.

Netrukus, pamėlynavusia nosim, visas virpėdamas, iš tamsos išniro Tomas. Nepasiprašęs senio, jis puolė prie laužo ir ėmė šildytis rankas.

– O čia kas per vienas?

– Mano geras draugas, – paaiškino Kastytis. – Mes kartu atėjome žvejoti.

– Draugas? Kažkodėl aš jo drauge su tavimi nemačiau, – senis su įtarimu pažvelgė į Tomą, šyptelėjo pro ūsus. – Ką gi, jei tavo draugas, reikia ir jį pavaišinti...

Kai katiliukas liko tuščias ir senis užsirūkė pypkę, Kastytis paklausė:

– Ar ponas Benediktas čia neateina?

– Koks ponas?

– Benediktas. Kurs dvarą ant kalno turėjo, – atsakė Tomas.

– Vadinas, apie Žilevičiaus tėvą kalbate... Aišku. Kas jį čia dabos. Seniai jo ir kauliukai supuvo.

– O seniau ponų buvo?

– Kaip nebus. Aš pats tarnavau dvare pas Žilevičių, kai buvau jaunas...

Senis žvejys jiems pasidarė dar įdomesnis. Dabar jie žiūrėjo į žvejį kaip į kokią istorinę retenybę.

– Ar mušdavo žmones?

– Manęs tai niekas nemušė, bet teko girdėti, kad Žilevičiaus tėvas buvo žiaurus. Kartą, kai toks berniukas nuganė jo avižas, Benediktas lazda taip sumušė vargšelį, jog po trijų dienų mirė. Žmonės Benedikto labai nemėgo, todėl apie jį taip ir šneka.

Švito. Ryškėjo medžių, krūmokšnių viršūnės, virš upės kunkuliavo tirštas rūkas. Sucypsėjo paukščiai. Visai žemai, beveik pro pat galvą, nusklendė gandas,

– Laikas tikrinti meškeres, – tarė senis, keldamasis nuo žemės. – Pats kibimas, skubėkime.

Tomas suspėjo užmigti. Gulėjo jis prie laužo, susirangęs ant paltuko, į švarką įtraukęs galvą. Iš jo lūpų per smakrą tekėjo seilytė. Kastytis bandė jį pažadinti. Tomas tik sukniurzė, pasispardė kojomis ir vėl užmigo.

– Palik tu jį ramybėje, – numojo ranka senis. – Tikras vargas su tokiu žveju.

Kastytis prie meškerių nuėjo vienas. Miglos sklaidėsi, pro debesis prasimušė saulės spinduliai. Aplinkui viskas pašviesėjo, ant žolės, ant lapų, ant akmenėlių suspindo stambi rasa. Sučiulbo, pragydo paukščiai. Kastyčiui praėjo ir nuovargis, ir miegas. Jam pasidarė taip smagu ir linksma, kad sulaukė ryto, jog net norėjosi iš džiaugsmo dainuoti.

ROMAS DIDYSIS IR ROMAS MAŽASIS

Negrištoje priemiesčio gatvėje buvo tylu ir ramu. Per virvutę šokinėjo mergaitės, prie smėlio kalnelio taikiai žaidė mažyliai. Patvory išsitiesęs prieš saulę šildėsi baltas katinas.

Juodom kasom mergaitė nustojo šokinėjusi ir išgąstingai sušuko:

– Romas didysis! Romas mažasis!

Iš už gatvės kampo pasirodė du berniūkščiai: vienas aukštesnis, gražus, raudonais sportiniais marškinėliais, kitas – nedidukas, storulis, apskritu kaip mėnulis veidu. Mergaitės subėgo į savo kiemus, mažyliai, sudėję už nugaros rankas, baikščiai sustojo prie tvoros. Katinas, ir tas šovė į klevą. Vis dėlto akmuo spėjo pamušti jam koją. Paliktas ant šaligatvio kibiriukas buvo nuspirtas į gatvės vidurį. Išdidžiai galvą užrietęs, su paniekos šypsenėle lūpose, gatvę perėjo Romas didysis. Per žingsnį nuo jo atsilikęs, rankas įbrukęs į kišenes, kulniavo Romas mažasis. Pamėgdžiodamas savo draugą, jis tingiai ir be didelio noro timptelėjo vaikui ausį. Mažylis pravirko. Kumščiais mosuodama, iš kiemo išsiriti moteriškė ir pradėjo bartis:

– Valkatos! Kaip negėda vaikus skriausti! Pakliūsite man kada į rankas!

Jie persivertė per tvorą ir svetimais daržais nukūrė į pakalnę. Iš ten grioviu, pakrūmėm Romas didysis paršliaužė į savo kiemą. Pasislėpęs avietyne, jis su draugu stebėjo savo motiną, kuri sulinkusi tampė vandens kibirus ir laistė daržą. Sustojusi prie vartelių, ji kelis kartus pašaukė sūnų vardu, bet jis neatsiliepė. Ir kai motina įėjo į vidų kažko pasiimti, jis su draugu kaip katinas akimirka užsikorė kopėčiomis ant aukšto.

Vasarą Romas didysis miegodavo ant aukšto. Pačiame kampe stovėjo geležinė jo lova, virš jos pastogėje kabojo skardinis kardas. Buvo tvanku, nuo kabančių lašinių varvėjo taukai.

Romas didysis paslaptینگai apsidairė, uždarė duris, iš po pagalvės ištraukė kaulą.

– Žinai, kas čia? – paklausė jis pašnibždomis, pasilenkęs prie draugo ausies. – Istorinis kaulas! Pionieriaus garbės žodis, jis tikriausiai turi tūkstantį metų. Galbūt jis nuo kokio didvyrio kojos...

– Iš kur gavai?

– Iškasiau dauboje, beieškodamas sliukų. Bet pažiūrėk, koks geltonas, su skylutėmis. Aišku, labai senas.

Storulis su nepasitikėjimu pačiupinėjo kaulą, pažiūrėjo į jį prieš šviesą, pauostė: viduje buvo truputis žemių ir dvokė klįjais. Kaulas buvo paprasto dydžio. Tokių jis daug. matė prie Sargio būdos.

– O gal čia kiaulės?

– Nieko tu nesupranti. Būsi ketvirtoje klasėje, mokysies istorijos, tada suprasi...

Po valandėlės jie jau stovėjo ant daubos krašto.

– Matai, kur agurkų lysvės? – aiškino Romas didysis, ranka rodydamas į kitą daubos pusę. – Ten anksčiau riogsojo pilis. O ten buvo vartai, – parodė į pakrūmėje pririštą ožką. – Aplinkui ošė didžiulė giria, buvo ir meškų, ir gyvačių. Toje vietoje, kur dabar stovi, vilkai kaukdavo...

Romas mažasis baikščiai žvilgtelėjo į savo kojas. Iš po plytos išlindo juodas vabalas, pakraipė ūsus ir nuropojo per žolę. Kitoje daubos pusėje moteriškė šiūstelėjo pamazgų kibirą. Į apačią pabiro anglis, spindėdama saulėje ir kabinėdamasi už krūmų, nuriėdė konservų dėžutė.

– Vėliau tą pilį užpuolė priešas, ją sudegino, griuvėsiai sulindo į žemę. Vėliau... – Romas didysis užvertė galvą, dviem pirštais suėmė smakrą ir smarkiai suraukė kaktą. Taip jis visada darydavo, kai per pamoką negalėdavo mokytojui atsakyti. – O vėliau Bartusevičienė pasodino agurkus. Aišku?

– Aišku. O kur vilkai pasidėjo?

– Kur? Paprastas dalykas. Po miškus išsilakstė. Dabar tavo makaulė bent kiek nutuokia, ką mes galime ten surasti mokyklos istoriniam muziejui? Tas rudis Julius tik varinuką su skylute atnešė, ir tai kiek triukšmo sukėlė. Mėnesį vaikščiojo nosį užrietas...

– Girdėjau, ten buvo senovinis pinigais...

– Gal ir pinigais, nežinau. Bet pagalvok tik, iškasam tikrą senovinį kardą. Visa mokykla apie mus šnekėtų...

– Gal ir į sienlaikraštį parašytų...

– Tada niekas mūsų nebebartų. Žinotų, ko verti esam.

Tą pačią dieną, vėlai vakare, avietyne pasigirdo švilptelėjimas, o paskui tris kartus sukniauksėjo katė. Romas didysis greit apsirengė, prikišęs ausį prie grindų, pasiklausė, ar sumigo namiškiai, ir tylutėliai kopėčiomis nulipo žemyn. Iš avietyno iškišo galvą, užsimaukšlinęs didžiulę tėvo kepurę, Romas mažasis. Naktis buvo tamsi, tik gatvėje ant stulpų kaip žvakės degė elektros žibintai. Viskas atrodė kitaip, negu dieną. Šulinys ir ant jo žvilgantis nuo elektros šviesos kibiras pavirto kažkokia baidykle su išsikišusiu dantimi, o priešais alyvų krūmus iškilo juoda neperžengiama siena. Draugai nejučiomis prigludo vienas prie kito: pro pat jų galvas prašmaukštė šikšnosparnis.

Kitapus daubos Romas didysis prislinko prie klevo, apčiupinėjo jo kamieną ir ryžtingai bakstelėjo kastuvu į žemę.

– Tikriausiai čia ir bus. Šičia aš ir kaulą iškasiau.

Už spygliuotos vielos žėlė agurkų lysvės. Kažką negera nujausdamas, aršiai pradėjo loti Bartusevičienės šuo. Draugai sutūpė varnalėšomis apžėlusioje dauboje ir karštai stvėrėsi darbo. Romas mažasis pradėjo kasti su virdulio dangteliu. Greitai jam nusibodo, ir jis atsisėdo ant daubos krašto. Aplink galvą, taikydamas įkasti į ausį, įkyriai zyzė uodas, labai norėjosi miego.

– Jau per ilgai mes kaip vištos kapstomės, – suniurzgė storulis.

– Galvoji, bakstelėjai kastuvu, ir viskas. Jei nori pasižymėti, reikia ir pavargti. Aš skaičiau vienoje knygoje, kaip partizanas, iki kaklo įlindęs į ledinį vandenį, dvi dienas išbuvo upėje ir stebėjo priešus.

– O miego nenorėjo?

– Per tas dvi dienas jis burnoj duonos kąsnio neturėjo.

– Pamanyk, koks didvyris... Aš ir keturias dienas vandeny išstovėčiau. Tik be miego negalėčiau išbūti...

Šuo nustojo loti, visai arti nusikosčiojo Bartusevičienė. Romas mažasis ant užpakalio nučiuožė į apačią ir smarkiai išsidilgino. Viršuje sužvangėjo kibiras, per jo galvą šiūstelėjo pamazgos. Bartusevičienė pastovėjo, pasiklausė ir nušliumpino namo.

– Tikra ragana, nežino, kur pilti. Aš visas sušlapau, einam namo.

– Namo, namo, o kas už mus dirbs? Matai, keturias dienas vandeny išstovėtų... Tu per amžius neprilygtum partizanui.

– Taip, bet jam niekas nepylė ant galvos pamazgų, – storulis iškrapštė iš už apykaklės citrinos žievę ir, iš pasišlykštėjimo pasipurtęs, nubloškė ją į šalį.

– Ir drožk sau, bet daugiau tu man ne draugas.

Romas mažasis pagalvojo, kaip jam rytoj būtų liūdna vienam eiti į upę maudytis, prišliaužė prie duobės ir labai nenorom ėmė virdulio dangteliu gramdyti nuo urvo sienos smėlį.

Trečią naktį jie abu jau galėjo laisvai įsirangyti į urvą. Vis dar nieko neužtiko. Romas didysis, atsigulęs kniūbsčias, kareivišku kastuvėliu atkakliai rausėsi toliau, o Romas mažasis dažniau ilsėdavosi ant daubos krašto. Mėnulis paplaukė po juodu debesim, saulėgražų galvos ir namų stogai paskendo tamsoje. Romas mažasis prie burnos pridėjo delnus ir šūktelėjo:

– Girdi mane? Nieko neradai?..

Atsakymo nebuvo jokio. Storulis numojo ranka.

– Taip ir maniau, kad nieko nebus. – Jis įtraukė į apykaklę galvą ir buvo bepradedęs snausti.

Ir tuo metu po žeme lyg kas džiangtelėjo. Vieną kartą džiangtelėjo, antrą kartą... Iš urvo išlindo kojos, išsirangė užpakalis, ir nuo žemės pakilo spindinčiomis akimis Romas didysis.

– Yra! Radau milžino šarvus!

Taip viskas buvo netikėta, nelaukta, jog Romas mažasis net pasitraukė atbulas. Jo vaizduotėje pasirodė barzdotas, su ragais milžinas, kuris tuoj iškiš geležinę ranką ir čiuptels už kojos.

– Trauk juos laukan.

– Nepasiduoda. Kad juos kur perkūnėlis, giliai įsėdę į žemę. Gal netiki? Pats pažiūrėk.

Romas mažasis nusimetė kailinukus ir nedrąsiai įsirepečkojo į urvą. Pačiame gale jis užčiuopė kažkokį šaltą ir kietą daiktą. Pastukseno kastuvėliu. Daiktas aiškiai buvo geležinis.

– Ką pasakysi? – išdidžiai paklausė Romas didysis.

– Mes šauniai padirbėjome, – atsakė storulis.

Daugiau jo raginti nereikėjo. Jis taip kasė, taip plušo, tarytum būtų pasiryžęs nukasti didžiausius kalnus. Pagaliau suprakaitavęs, spjaudydamas smėlį, su kažkokiu daiktu iš urvo išsiriogolino Romas didysis. Buvo tamsu, per žingsnį nieko nesimatė.

– Kaip tu manai? Kas čia galėtų būti? Ragai ne ragai.

Romas mažasis apčiupinėjo radinį, pasvėrė ant rankų ir grąžino atgal:

– Labai riestas. Gal sulankstytas kardas...

Debesų properšose pašviesėjo, iš tamsos išniro stogas su baltuojančiu kaminu, saulėgrąžų galvos. Skaisčiai spindėdamas, išplaukė mėnulis ir Romo didžiojo rankose apšvietė aprūdijusį, išlenktą kaip ožio ragas dviračio vairą...

– O senovėje milžinai važinėdavo dviračiais? – paklausė storulis.

Romas didysis apsuko aplink galvą dviračio vairą, švystelėjo į kitą daubos pusę ir tarė:

– Ne tau suprast!

Atsikėlė Romas didysis gerokai po pusryčių. Paryčiui, matyt, smarkiai lijo ir griaudė, nes sode buvo pridraskyta lapų, nuo sandėliuko stogo tumulais veržėsi garai. Kai jis nuėjo į virtuvę praustis, motina pastvėrė už ausies, iki pat savo kelių palenkė jo galvą.

– Pasakyk man, kokių ten urvų po daržu prikasinėjai?

– Ar aš?..

– Drįsti teisintis! Kodėl tavo galva žemėta?!

– Kieno gali būti kito darbelis, jei ne mūsų Romo. Vargšelis, jis nesėdi rankas sudėjęs, vis ką nors prasimano, – atsiliepė už jį dvejais metais vyresnė sesuo, šluostydama lėkštę.

– Supranti, ką pridarei?! – motina vėl patašė jį už ausies. – Žemė ant tako įgriuvo, Bartusevičienė vos kojos neišsisuko. Per tavo amžina gėda mūsų namams... Kad šiandien man iš kiemo nė žingsnio... Girdi?! Lysves nuravėsi, kiemą iššluosi, o nepaklausysi – tėvui paskųsiu. Tada žinokis...

Romas pašnairavo į kabantį po veidrodžiu diržą. Paprastai tėvas į jį galąsdavo skustuvą, bet kartą, kai jis sniego gniūžte išdaužė langą, diržas buvo grėsmingai pakibęs virš jo galvos.

– Ir tegu malkas sukapoja, – priminė sesuo.

Sukandęs dantis, jis metė į ją pilną neapykantos žvilgsnį.

– Taip, ir malkas sukaposi, – pridūrė motina.

Jausdamasis didžiai nuskriaustas ir įžeistas, Romas didysis iki pietų šlavė kiemą, ravėjo lysves, kapojo malkas. Gatvėje vaikai žaidė kvadrata, pro tvoros plyšį iš jo šaipėsi mergaitės. O sesuo obels pavėsyje siuvinėjo ir nuolat šūkavo:

– Kur spoksai? Pažiūrėk, lapus palikai nesugrėbtus. Mama! Romas nieko nedirba!..

Po pietų Romas didysis užlipo ant aukšto ir krito kaip pakirstas į lovą. Buvo labai liūdna. Motina išėjo į miestą, ir jis galėjo seseriai už liežuvį gerai niuktelti į šoną, patampyti ją už kasų, bet jis jautė tokią vienumą, buvo taip tuščia širdyje, kad net nesinorėjo tokiais niekniekais užsiimti.

„Kodėl manęs niekas nesupranta? – mąstė Romas didysis, rankas pasidėjęs po galva ir žiūrėdamas į voratinklyje zyziančią musę. – Kodėl manęs niekas nemyli?“ Ką tik jis padaro, vis negerai, vis lieka kaltas. Štai anądien jis norėjo akmeniu pataikyti į katę, kuri ant palangės tykojo vargšo žvirbliuko. Bjaurybė nunėrė į krūmus, o akmuo pataikė į langą... Ar jis tam vargo, per naktis nemiegojo, kad įgriūtų žemė ir Bartusevičienė koją išsisuktų?.. „Kokie dabar kvaili laikai! – pagalvojo Romas didysis. – Nėra nei milžinų, nei partizanų. Matai tik zyziančią voratinklyje musę, dulkiną gatvę, ir viskas.“ Kad jis būtų anksčiau gimęs!

Romas didysis buvo taip užsisvajojęs, jog net neišgirdo, kaip ant aukšto užsirioglino jo draugas.

– Verkei tu? – paklausė Romas mažasis.

– Kvailys! Nieko nesupranti, – atrėžė Romas didysis, veidu įsikniaubdamas į pagalvę, ir su širdgėla pagalvojo, kad ir draugas jo nesupranta.

* * *

Vieną rytą Romas didysis ir Romas mažasis, neturėdami ką veikti, rymojo ant tvoros. Iš už gatvės kampo iškūprino nedidukė senutė su marga skaryte, žemai užsmukusia ant akių. Vieną jos ranką į žemę tempė tinkliukas bulvių, kitą – pilnas krepšys daržovių ir kefyro butelių. Senutė sustojo priešais berniukus, nuleido sunkius nešulius ant šaligatvio ir, liūdnai žiūrėdama į dangų, sunkiai atsiduso, tarytum iš ten tikėdamasi pagalbos.

– O senė, rodos, gerokai išsikvėpė.

– Akys kaip kukuliai išvirs ant kaktos, kol ji nutemps tokius krepšius, – atsakė abejingu balsu storulis.

– Padėkim jai, vis tiek nėra kas veikti.

– Atrado darbą, – suniurzgė storulis ir tingiai nusekė paskui draugą.

Senutė visa nušvito, pataisė krepšyje kefyro butelį, kad neiškristų, ir plonom, papilkėjusiom lūpom suvapeno:

– Kokie jūs geri vaikučiai...

Romas didysis susiraukė, apsidairė, ar niekas nemato: juk visa gatvė iš jo šaipysis, jei sužinos, kad jis kažkokiai senei tempė bulves. Laimė, kad senė gyveno netoli, gatvės gale, su stikliniu prieangiu mūriuke. Jis numetė prie jos buto laiptukų krepšį ir su draugu ketino sprukti.

– Palaukit, aš jums duosiu ledams, – tarė senutė.

– Ačiū, nereikia, – išsigynė Romas didysis ir nėrė per kiemą, nes tame pat name gyveno Juodytė, su kuria jis mokėsi toje pat klasėje... Ir, kaip tyčia, prie vartų su ja susidūrė. Romas didysis nunėrė akis ir visas kaip vėžys išraudo.

RASA IR TRYS KAČIUKAI

Rasa – graži, meili, putliais skruosteliais mergaitė. Kiekvienas jaučia malonumą švelniai žnybtelti jos rausvą žanduką. Truputį nujausdama savo vertę, atsakinėja ji suaugusiems vaikiškai gudriai, išplėtusi ir taip jau dideles, nuostabiai mėlynas akis.

Kiekviena diena jai gražesnė ir įdomesnė už praėjusią – tai virtinė džiaugsmo, juoko, žaidimų. Vos pašokusi iš lovos, tuoj stengiasi galvotrūkčiais išbėgti iš keturių sienų pasaulio. Tačiau prieš tai reikia atlikti eilę baisiai nemalonių pareigų: apsirengti, nusiprausti, susišukuoti ir pavalgyti. Viską ji atlieka kaip gera, talentinga aktorė, ir net tada, kai močiutė šukuodama skaudžiai peša plaukus, Rasa moka pro ašaras šypsotis. Pagaliau ji laisva, sprunka į savo kambarėlį, kur pakampėje prikrauta daugybė lėlių: didelių, mažų, cypiančių ir vartančių akis. Per gimtadienį šias lėles sunešė tetos, tetulės, dėdienės. Visos jos išblaškytos. Vienas tik pajacas guli vežimėly, apklotas nutriušusia lapės uodega nuo mamos apykaklės. Tai – Rasos numylėtinis. Pajacas raudonom kelnėm, ilga smailia atrupėjusią nosim, visada linksmi išsiviepus.

Rasa jį rūpestingai suvysto į seną močiutės skarą ir vežimėlyje išgabena į kiemą.

Pirmiausia ji pasveikina senutę, gyvenančią gale namo, už žalsvos tvoros. Jos palangėje žydi rausvos aguonos, ji laiko dvi vištas, vieną baltą, kitą raibą, ir turi šunį Murzių, su kuriuo šnekasi lyg su žmogum, arba šnekasi pati su savim. Kas rytą Rasa atneša Murziukui kokių gardumynų. Šuo ją gerai pažįsta ir, atsitūpęs priešais, ima nekantriai šluoti uodega žemę.

– Kaip miegojai, Rasele? – užkalbina senutė.

– Ačiū. Gerai.

Murzius ore sugriebia sūrio kąsnelį ir vėl šluoja uodega žemę.

– Suknutė kokia graži. Gėlytėmis išsiuvinėta. Kas nupirko?

– Mama. Močiutė tik išsiuvinėjo. Sakė, bus gražiau. O kaip jums atrodo?

– Gražu.

– Ir man gražu.

Senutė nuskena jai rausvą, su ryto rasa aguonos žiedą. Jos akys liūdnos, geros, šnekasi su Rasa rimtai, kaip su suaugusia. Mergaitė tai įvertina, stengiasi atsakinėti rimtai ir protingai. Pamėgdžiodama kiemo moteris, laiko ant krūtinės sukryžiuosius rankas.

Į kiemą triukšmingai išbėga Laimutė ir Audrutė.

– Atsiprašau, man jau laikas eiti, – tūpteli Rasa ir nustumia vežimėlį su pajacu.

Kiemas pilnas saulės ir vaikų balsų.

Rasa su savo vežimėliu atsisėda ant suoliuko tarp dviejų jaunų mamų. Jos taip pat su vežimėliais. Dvi jaunos mamos, prieš tai gyvai šnekėjusios, nutyla, ir Rasai visai nesuprantama, kodėl ja nepatenkintos. Saulė pakyla virš mūro. Viena mama pataiso pagalvėlę ir nustumia vežimėlį į alyvų šešėlį. Rasa taip pat pataiso savo pajacui pagalvėlę, nustumia vežimėlį į alyvų šešėlį.

Abi mamos tyli. Ir Rasa tyli.

– Saulė taip šviečia, taip šviečia, – pagaliau sudrumsčia nejaukią tylą Rasa.

Viena mama nusišypso.

– O jūsų vaikas toks gražus, storulis, – bando jį įsiteikti. – Mano, žinote, visą naktį klykė. Gal pilvuką skaudėjo?

– Labai rėkė?

– Labai...

– Kam laikai tokį rėksnį?

– Ir koks negražus! – šypsosi ir kita mama. – Ilganosis, išsiviepeš. Tokį tik į šiukšlyną.

Rasa viskuo tiki ir, suraukusi kaktą, stengiasi suprasti, ką pasakė mamos. „Vaiką į šiukšlyną!“ Argi jos kada mestų savo vaiką į šiukšlyną! Baisiausiai bijo palikti kieme vieną vežimėlį. Neleidžia niekam pirštu prie savo vaiko prisiliesti. Visai neaišku. Rasa iš šalies pažvelgia į savo pajacą. „O gal iš tikrųjų negražus? Ilganosis?“ Pajacas liūdnas ir, rodos, tuoj tuoj jo rausvai nudažytais skruostais pabirs ašaros. Motiniškai Švelniai ji pataiso pagalvėlę ir padeda jam ant krūtinės rausvą aguonos žiedą.

– Visai ne ilganosis. Gražuolėlis, – balsiai pati su savimi šneka. – Nebijok, tavęs aš niekam neatiduosiu...

Pajacas pralinksmėja. Atkišęs į mėlyną dangų savo smailią apdaužytą nosį, jis plačiai išsišiepia ir šypsosi kaip visada truputį linksmai, truputį liūdnai – pajaco šypsena.

Vaikai žaidžia alyvų pakrūmėse – sustoję į eilę, perka ledus. Rasa pati mažiausia. Kitiems ji tik iki pečių. Sugniaužusi pinigus – alyvų lapus, ji kantriai laukia, kada Rūta įkrės jai į delną šaukštą gelsvo smėlio. Visą laiką kiti ją stumdo, mindo kojas, ir kažkas paslapčia peša už plaukų. Bet kas – ji nežino. Už nugaros stovi Saulius, nekaltai nudelbęs akis.

Ateina Sauliui eilė pirkti ledų. Jis išmeta per petį smėlį, nusikvatoja, įžūliai nustumia kitus alkūnėmis ir, vėl prasiveržęs į priekį, atkiša delną.

– Mokėk pinigus, – griežtai pareikalauja Rūta. Apvytusių lapų primėtyta ant suoliuko, po jos kojom.

– Labai prašau, – išsišiepia iki ausų, čia pat nuo alyvų nubraukia saują lapų ir pažeria juos ant suoliuko.

Rūta neturi ką sakyti. Mažiukai žiūri į ją įdėmiai, laukdami jos atsakymo. Ji čia vyriausia, visus tvarko, kaip nori. Šį kartą Saulius aiškiai nepaiso žaidimo tvarkos.

– Niekas taip greit ledų nesuvalgo, – pagaliau sugalvoja. – O jei nepatinka, gali nežaisti...

Tiesą pasakius, Sauliui jau seniai įgriso žaisti su mergaitėmis, bet kur jam dėtis? Vyresni už jį berniukai nepriima į savo tarpą – per mažas. Jis pasigauna didelę juodą musę, laikydamas ją zyziančią už sparno, prisikiša prie ausies. Pasiklauso, prikiša prie kitos ausies, šelmiškai sublizga jo akys ir apsižvalgo, ar kas nemato. Rasa išgąstingai suklinka.

– Ką Saulius padarė!

– Tai ne aš, – įžūliai teisinasi, rauko kaktą ir šypsosi lūpų kampučiais.

– Bėk iš čia! – Rūta trepteli koja.

– Rasa meluoja! – Jos akyse nematyti jokios nuolaidos, ir Saulius nusišypso plačiai, visa burna. Pabėgėjęs į šalį, parodo liežuvį. Po to užsikaria ant garažo stogo ir iš ten ima mėtytis grumstais.

Mergaitės nusikraustė žaisti į kitą kiemo galą. Po valandėlės Saulius sušunka:

– Eikite čionai! Ką aš radau!

Mergaitės abejoja: eiti ar neiti, žiūri į Rūtą, laukia, ką ji pasakys.

– Greičiau! Ar girdite jūs! – Jo balsas sujaudintas, neramus.

Smalsumas nugali. Visos triukšmingai atbėga ir sustoja ant griovio krašto. Sauliaus nematyti. Laikydama draugės ranką, Rasa, ištempusi kaklą, dirsteli į apačią. Toliau ji bijo žengti. Už garažo – visai kitas, šiurpą keliantis, paslaptingas pasaulis. Kiemas Čia baigiasi krūmokšniais apžėlusia stačia dauba, nuo jos krašto matyti griūvanti tvora, sandėlių stogai, medžių viršūnės su varnalizdžiais. Kas už šitų sandėlių, už šitų medžių, ji nežino. Ant garažo sienos lyg vinių galvutės – juodos musės, prie šiukšlių dėžės primėtyta skardinių nuo konservų. Ant šiukšlių dėžės mėgsta prieš saulę šildytis katės. Rasai griežtai uždrausta žaisti prie šiukšlių dėžės, ir močiutė ją įbaugino, kad dauboje slepiasi baisus vilkas, tas pats vilkas, kuris buvo prarijęs Raudonkepuraitę. Seniai Rasa tuo nebetiki, gerai supranta, kad vilkai gyvena toli, giriose, bet prie daubos jai visada nejauku.

– Ką ten radai? Gal nieko?! – šūkteli Rūta.

– Greičiau parodyk! – trypčioja nerimaudamos mergaitės.

Valandėlę tylu.

– Velniūkščiai draskosi! – atsiliepia apačioje Saulius.

Įsidrąsinusi Rasa paleidžia draugės ranką ir atsargiai žengia prie daubos. Už krūmokšnių, prie suverstų sandėlio pasienyje lentų, sušmėžuoja melsvi Sauliaus marškiniai. Šnopusdamas, dusdamas, jis užsirepečkena į viršų, užverčia aukštyn marškinius, ir iškrenta vienas po kito trys juosvi kamuoliukai.

Vaikai suklinka:

– Kačiukai!!!

Kačiukai nesilaiko ant silpnų kojųčių, griuvinėdami bando pasprukti. Juos sumeta į krūvą, jie pasišiausia ir piktai šnypščia, vienas balšvas, du juodi su baltomis letenėlėmis, lyg apauti kurpaitėmis. Iš už garažo kampo išslenka katė. Liesa. Iškankinta. Nukarusiu pilvu. Žalsvose akyse blykčioja nerimas, didis sielvartas ir baimė.

– Žinote ką? Auginkime juos! – pasiūlo Rūta. Pašokusi džiaugsmingai suploja delnais. – Aš būsiu mama! Pasiūsime pagalvėlę. Gražiai paguldysime. Penėsime...

– Aš būsiu mama, – pasipriešina Rasa.

Niekas nekreipia į ją dėmesio, jos negirdi ir girdėti nenori. Ji visai maža. Pati mažiausia visame kieme.

– Aš mama! Girdite? – pakartoja ji balsiai ir atkakliai, siekdama paglostyti kačiuką.

– Aš pirmoji pasakiau, aš mama, – sušeria Rūta jai per ranką. – Iš kur atsiradai tokia gudruolė?

– O kas aš? – išpučia žandus Saulius.

– Tu – tėvas. Gerai?

– Tegu – tėvas, – sutinka Saulius, kasydamasis apdraskytą ranką.

Rūta pasiūlė kačiuką papenėti.

Vaikai tuoj prinešė duonos, pyrago, dešros, o Saulius iš mamos išsiprašė stiklainį pieno. Kačiukai nei valgė, nei gėrė, susimetę į krūvą šnypštė, purkštavo. Rūta pačiupo juodąjį kačiuką už sprando ir pamurkdė snukutį į pieną.

Iš griovio baikščiai išslinko ruda, nukarusiu pilvu katė. Apibėgo aplink vaikus. Sukniaukė. Atsitūpė nuošalyje ir žiūrėjo žalsvom graudžiom akim.

Pirmoji ją pastebėjo Rasa.

– Žiūrėkite! Iš kur katė? Ko ji nori?

Saulius švystelėjo akmenį, katė nudulkėjo žemyn, bet tuoj pat sugrįžo ir atsitūpė ant šiukšlių dėžės. Jis pačiupo akmenį, šį kartą pasiryžęs pataikyti.

– Nemesk! – sulaikė Rasa. – Gal čia jos kačiukai?

– Iš kur žinai?

– Matai, kaip graudžiai žiūri.

Kiemsargė išpylė šiukšles, prie kojų pastatė kibirą.

– Iš kur jie?

– Saulius surado!

– Kam tie kačiukai?

– Taip gražiai mes žaidžiame.

– Užkankinsite. Geriau juos iš karto paskandinti.

Vaikai suriko sukliko.

– Neleisime!

– Mes juos auginsime!

Rasa baisiai išsigando. Kačiukus paskandinti! Gyvus! Tokius mažulėlius! Juk jie taip pat turi akis, nori gyventi, lakstyti, žiūrėti į saulę. O gal kiemsargė tyčia pasakė? Norėjo paerzinti? Pasišaipyti? Rasa palydėjo kiemsargę nepatikliu žvilgsniu. Tikriausiai, tyčia taip pasakė. Nors sunku suprasti tuos didelius žmones: nežinia, kada jie šneka rimtai, kada juokus krečia.

Atėjo vakaras. Vaikai išsibarstė po namus. Prie kačiukų liko Saulius ir mažoji Rasa. Kačiukai gulėjo kartoninėje batų dėžėje, užkloti senu megztiniu.

Jau kelintą kartą močiutė šaukė pro langą.

– Rasa, eik namo! Girdi tu?!

– Tuo! Tuo! – nekantriai atsiliepdavo Rasa. – O kur dėsime kačiukus nakčiai? – paklausė Saulių.

– Pas mus negalima. Parketą išpurvins.

Rasa tylėjo: žinojo – ir jai senelė neleis atnešti kačiukų.

– Tai kur? Jei lietus?..

– Sugalvojau! Pastatykime iš šakų palapinę.

Prišliaužusi glėbį šakų, Rasa išlipo iš griovio ir sustingo vietoje. Toji pati nukarusiu pilvu ruda katė buvo įsikandusi už sprando kačiuką ir vilko žeme.

– Sauliau! Sauliau!

Iš už garažo kampo iššokęs Saulius sviedė plytgalį. Katė, palikusi kačiuką, pasisuko į Rasą: žalsvos jos akys pikta sutviskėjo. Katė spruko į griovį.

Atplasnėjo Rūta. Laiminga. Su baltais pieno ūsiukais.

- Mama leido dar valandėlę pažaisti.
- Žinai? Kačiukus norėjo pagrobti...
- Kas?
- Toji ruda katė.
- Kas daryti?
- Reikia urvą iškasti... Ir ten paslėpti...

Temo, mamos nekantriai šaukė namo. Vaikai dirbo skubėdami, pamiršę viską pasaulyje. Griovio pakriaušėje jie iškasė urvą, dugną išklojo žole, popieriais ir, įkišę į vidų dėžę su kačiukais, angą užvertė plytomis.

- Dabar tikrai kačiukų niekas nepalies, – lengvai atsiduso Rasa, nusibraukdama į kelius delnus.

Kitą dieną vaikai lakino kačiukus, žaidė su jais, tempė duoną, sausainius, pieną. Savo gimimo dieną Rūta atsinešė į kiemą naują, blizgantį sviedinį, vaikus apėmė žaidimo įkarštis, ir tik vidudienį mažoji Rasa prisiminė, jog kačiukų niekas nepašėrė. Ji parbėgo namo ir atnešė plastmasinę lėkštę pieno. Du kačiukai priešakinėmis letenėlėmis įbrido į lėkštę ir godžiai lakė, o trečiasis – balsvas, pats mažiausias – gulėjo susirietęs, visas virpėdamas. Rasa pamirkė piene pirštą, prikišo prie šalto snukučio. Balsvasis kačiukas aštriais nagais stipriai įsikibo jos rankos ir ėmė godžiai čiulpti pirštą.

Per pačią kaitrą virš medžių išaugo tamsus, pailgas, panašus į lydeką debesis. Pasislėpė saulė. Pritemo. Nustoję čirškėję žvirbliai. Įsiviešpatavo tylą. Staiga akinamai tvykstelėjo žaibas ir sugriaudė perkūnija. Mergaitė išsigando, mažyliai pravirko, o berniukai iš visko tik pasijuokė. Paskui kaptelėjo vienas lašas. Kitas. Užtelėjo vėjas. Sušniokštė. Susūkuriavo dulkės, į viršų pakilo popiergaliai, šiukšlės, trinktelėjo langas, skambėdami pabiro stiklai, ir prapliupo lietus. Taip prapliupo, lyg iš dangaus būtų pasiliejęs ežeras. Vaikai sukliko, metė kieme žaislus ir, rankomis užsidengę galvas, šoko bėgti.

Rasa įpuolė močiutei į glėbį visa iki siūlelio permirkusi, spindinčiomis iš džiaugsmo akimis.

– Kačiukai mane myli! Pirštą čiulpė!

– Didelio čia daikto. Kam tie kačiukai reikalingi?

– Gyventi nori.

– Tu, Rasele, jau kai pasakysi... Tik klausykis.

Močiutė rūpestingai nušluostė veidą, kojas, pervilkė suknelę, sušukavo plaukus. Rasa atsistojo prie lango. Šalia garažo telkšojo didžiulė bala, paviršiuje sproginėjo purslai ir tiško į viršų sidabriniai fontanėliai. Basa, susikūpinusi, per kiemą nutapnojo kiemsargė, ant galvos užsimetusi maišą. O po valandėlės lietus aprimo, už mūro kampo nusiblaivė dangus, sučirkšėjo žvirbliai. Pirmas į kiemą iššoko Saulius ir, smarkiai taškydamasis, skersai ir išilgai išbraižiojo visas balas. Tuoju pasigirdo Rūtos ir Audronės balsai.

Straksėdamos vidury kiemo, jos dainavo:

Lijo lijo lietūs

Per karaliaus pietus,

Karaliukai verkė,

Karalienė knarkė...

Rasa puolė prie durų, bet ją pačiupo močiutė ir nusitempė į virtuvę.

– Kur leki? Kas tave gena? Baik valgyti, – pastūmė močiutė lėkštę.

– Nebenoriu.

– Ką ten turi? Parodyk!

Rasa paslėpė rankas po stalu.

– Vėl kačiukams neši? Kiek kartų sakiau – atstok nuo tų kačiukų.

– Man gaila. Alkani.

– Kam atėmėte nuo katės? Tik užkamuosite. Nustips dar. Beširdžiai! Nubaus jus dievas.

– O kur dievas gyvena?

– Danguje.

– Ten, aukštai?

– Aukštai.

– O kaip dievas nubaus? Rykšte muš?

– Pašnekėk man dar, – ėmė pykti močiutė. – Sakau, padėk, ką turi, ir bėk į lauką.

Mataruodama po stalu kojom, Rasa nenorom atgniauzė kumštį ir padėjo šalia lėkštės mėsos kąsnį.

– Nusiplauk rankas!

Rasa klusniai nusiplovė po kranu rankas ir išbėgo į kiemą. Užvertė galvą, žiūrėjo žiūrėjo į dangų – nieko nematyti; palypėjo ant suoliuko: tarp debesų švysčiojo kregždės, varna nuplasnojo, praskrido lėktuvas, palikdamas danguje balsvą kaspiną, o dievo niekur nesimatė. Pažiūrėjo į saulę – užsimerkė, net akys suskaudėjo ir ašaros ištryško. Parbėgo vėl namo, sustojo prie stalo ir, patempusi lūpą, ėmė verkšlenti.

– Valgyt noriu...

– Tai valgyk. Kas neduoda? Nori? Pavalgydinsiu...

– Aš pati! Aš ne maža, – Rasa prisikimšo pilną burną ir pasišokėdama išdūmė į lauką.

Suspindo sutvisko visų aukštų langai, nuo garažo stogo tumulais vertėsi garai, oras kvepėjo žole, buvo gera, lengva alsuoti. Kiemas užė nuo vaikų.

Berniukai plukdė popierinius laivelius, mėtė akmenis į balą, klykė aptaškytos mergaitės. Po nutekamuuju lietaus vamzdžiu stovėjo Saulius, ant galvos užsimaukšlinęs didžiulį melsvą dubenį. Jo galvos nesimatė, ir buvo jis panašus į ūmėdę. Bampton-bampton – linksmi ir kaip varpeliai skambėjo lašai, barbendami į dubenį. Už namo kampo Rasa išspjovė į delną mėsą ir laiminga, pasišokėdama per balutes, nustraksėjo prie savo kačiukų. Pasilenkė ir atšoko.

Vanduo buvo pragaužęs urvą, kačiukai gulėjo šlapi, pajuodę, žemėti. Šalia tupėjo išsižergusi rupūžė. Pasipūtusi. Visa raupuota. Išsproginusi baisias akis, šlykščiai virpino taškuotą pagurklį.

– Rūta! Audre! – klaikiu balsu suriko Rasa. – Sauliau! Eikit greičiau!!

Kieme Sauliaus su dubeniu nebuvo matyti. Atbėgo Rūta ir Audrė.

– Kokia baisi! Rupūžė! – jos taip pat išsigando ir atšoko.

Rasa susirado pagaikštį.

– Nelįsk arti! – sušuko Rūta. – Dar spjaus į akis. Akla liksi.

– Aš bijau, – suknerzė Audrė.

– Bėkim iš čia, mergaitės!

– O kačiukai! Rupūžė kraują iščiulps...

– Nori akla likti? – atšoko į šalį Rūta.

Rasa liko vienui viena. Stipriai suspaudė pagaikštį, delnu užsidengė akis ir virpančiomis kinkomis atsargiai žengė prie kačiukų. Atsiduso. Pažvelgė pro pirštų plyšelį – rupūžės nebesimatė. Dingo, lyg būtų skradžiai žemę prasmegusi. Ji susidėjo į sterblę kačiukus ir be kvapo parbėgo namo.

Paprastai Rasa užmiega staigiai, retai kada sapnuoja ir miega kietai, prie burnos prispaudusi kumštį, nesąmoningai čiulpdama nykštį. Dešinės rankos nykštys truputį paraudęs lyg apčiulptas ledinukas. Nuo šito įpročio visi ją

stengiasi atpratinti. Dažnai tėtė atsikėlęs atitraukia nuo burnos kumštį, apverčia ant kito šono, bet rytą vis tiek randa ją bečiulpiant pirštą.

Rūpestingai mamos apkamšyta, Rasa guli baltoje lovytėje plačiai atmerktomis akimis ir ilgai negali užmigti. Pirmą kartą jos gyvenime atsirado tiek daug rūpesčių. Pasilikusi su kačiukais už durų, ji nežinojo, kur juos dėti. Atgal nešti bijojo, nes kas žino, kur toji bjaurybė, šlykšti rupūžė. Gal tūno pasislėpusi už akmens. Paskui įkyriai pristojo kiemsargė. Jos akys klastingai blizgėjo ir norėjo išvilioti kačiukus. Rasa apsiverčia ant kito šono, čiulpia nykštį ir galvoja galvoja: „Kodėl dideli žmonės tokie beširdžiai? Vaikai ne tokie, nors ir mušeikos.“ Sutekus, kai nesimatė žmonių, pirštų galais įslinko į koridorių, paslėpė dėžę su kačiukais kampe, už šiukšlių dėžės, ir dabar nežino, ar ras juos rytoj.

Sapnavo Rasa, kad prisiklijavo savo seilėmis musės sparnelius, pakilo į dangų ir pamatė dievą. Dievas buvo su policininko kepure, rankoje laikė švirkštą. „Dieve, prašau nedurti. Aš sveika!“ – ir ėmė verkti. Paskui ji sukišo į degtukų dėžutę kiemsargę, kai išlindo didelė, žalsvom akim katė. Baimė sukaustė rankas ir kojas, negalėjo pabėgti pas tėtę, prišoko vilkas, įsikibo aštriais nagais į gerklę, ir ji atmerkė akis. Pabudo apsiverkusi, su pirščiuku burnoje. Sienoje spindėjo auksiniai paveikslo rėmai, palangėje kažkas balsiai šnekėjosi. Ištraukė iš burnos pirščiuką, pasiklausė, virtuvėje močiutės nebuvo girdėti. Ji pašoko iš lovos ir vienmarškinė, basa išbėgo į koridorių. Du kačiukai gulėjo dėžėje. Juočkis su baltomis letenėlėmis buvo išrėpliojęs į šviesų saulės taką ir žaidė savo uodegyte. Rasa atsitūpė šalia. Pasidėjusi ant kelių kačiuką, švelniai jį paglostė. Kiekvienam ji sugalvojo vardus. Balsvas – Tomas; taip vadinasi jos dėdė, kuris motoroleriu vežioja gražias merginas; vienas juočkis – Algis, kitas – didesnis, pats smarkiausias – Driskius. Ką reiškia „driskius“, ji gerai nesuvokia, bet žodis skambus, jai patinka. Rasa paliečia pirštu kačiukus, įsidėmėdama vardus: Tomas, Algis, Driskius.

– Iš kur tu čia?! – Rasa krūpteli, išgirdusi kiemsargės balsą.

– Matote. Kačiukai...

– Kaipgi. Matau. Teršti koridorių neleisiu. Už tai man niekas nemoka. Nešk kačiukus kur nori...

– Žinote, aš labai noriu būti mama.

Šiandien kiemsargės akys geros.

– Mama?

– Mama. Šitų kačiukų. Tokie jie vargšeliai. Niekas valgyti neduoda...

– Aš nesibarčiau, Rasele, bet pati matai – nėra kačiukams vietos. –
Kiemsargė ją paglostė. – Esi tokia protinga mergaitė, negali su lėlėmis žaisti?

Numestas į kampą, pajacas gulėjo tarp žaislų, įbedęs savo ilgą ir smailią nosį meškiukui į pilvą, ir šypsojosi truputį linksmai, truputį liūdnai, pajaco šypsena. Vežimuke jo vietą užėmė trys kačiukai. Rasa vežiojo juos po kiemą, išdidžiai galvą iškėlusi ir labai rimta: ant galvos it drugys, išskėtęs sparnus, pūpsojo gražus rausvas kaspinas. Dabar dvi jaunos mamos nebegalėjo iš jos šaipytis. Ji turėjo tris vaikus ir ne kokį ilganosį. Rasa drąsiai įsisprausdavo į jų tarpą ir, siūbuodama kojas, supdavo vežimuką.

– Ką tu? Žaidi su tais kačiukais? – vieną dieną nustebo Rūta. – Kaip tau ne bjauru? Mama sakė, pas juos pilna bakterijų. Dar susirgsi.

– Man mama taip pat uždraudė glostyti kačiukus, – pridūrė Audrė.

– Mesk juos. Eime žaisti.

– Negaliu.

– Kvaišė! Tikra kvaišė! – nusikvatojo Rūta ir Audrė. – Nežaiskim su ja. Dar užkrės...

Vaikai pasitraukė į šalį, žiūrėjo pašaipiai, su neslepia panieka.

– Galit nežaisti, – sudrėko Rasos akys.

– Ir nežaisim. Nešnekėkim su ja, – Rūta ryžtingai timptelėjo už rankos Audrę. – Su ta kvaiše...

Rasa pasijuto baisiai nuskriausta ir vieniša, lyg būtų iš kito, svetimo pasaulio. Labai norėjosi verkti. Padebesyse švysčiojo juodi paukščiai, blausiai švietė saulė, liūdnei, užjaučiamai, tarytum gyvos akys žvelgė viso mūro langai. Supypsėjo „Volga“, ji atšoko į šalį, suspėdama patraukti savo vežimėlį. Mašina išriedėjo į gatvę, ir jai praėjo noras verkti. Pagriovy, krūmokšnių šešėly, pastatė vežimuką, parbėgo namo ir, prisėmusi pilną burną pieno, atnešė kačiukams. Kačiukai buvo paūgėję. Tuoju Algis su Tomu susikibę sugriuvo. Driskius – jos pats mylimiausias kačiukas – ėmė sukinėtis vietoje, juokingai gaudydamas savo uodegytę. Rasa susijuokė. Iš viršaus nukrito žolės kuokštas, grumstas, senas kaliošas. Ji suguldė kačiukus į vežimuką, tačiau vaikai ją įkyriai persekiojo, visur surasdavo ir apmėtydavo grumstais. Neturėdama kur dėtis, ji pasislėpė už mėlynosios tvoros. Čia neišdrįso jos liesti. Sustoję prie tvoros, vaikai patrypčiojo, pašūkavo, o kai pasirodė jos geroji senutė, visi tuoj išlakstė.

Praslinko dar kelios dienos.

Po pusryčių Rasa sėdėjo prie stalo su pilna burna pieno, sugniaužusi dešrigalį, ir laukė, kada močiutė nusisuks.

– Nunešk kačiukams pieno, – tarė močiutė. – Ko lauki?

Rasa nurijo gurkšnį, pašokusi pabučiavo močiutei į skruostą, į abi rankas. „Kokia gera močiutė! Visame pasaulyje tokios nerasi...“

– Pašerk ir tuoj ruoškis. Eisime į turgų. Ir lėkštutės man nesukulk, – perspėjo močiutė, palydėdama iki durų.

Sugrįžo Rasa iš turgaus išvargusi, šlubčiodama, naujų batukų nutrintomis kojomis. Visą kelią močiutė buvo meili, gera kaip niekada: viską pirkto, ko tik Rasa paprašydavo. Nušlavusi batukus, Rasa lengviau atsikvėpė, įsispyrė į sandalus ir šovė pro duris.

Koridoriuje susidūrė su kiemsarge. Akys jos buvo negeros, ji praeidama keistai šyptelėjo. Baisus nujautimas užgniaužė gerklę. Rasa puolė į kampą – dėžė buvo tuščia. Iššoko į kiemą. Apžergęs vytį, straksėjo Saulius, Rūta ir Audrė žaidė sviediniu. Niekas nematė ir nežinojo, kur kačiukai. Aplakstė kiemą, žvilgtelėjo į griovį.

Kačiukus ji surado išmestus prie šiukšlių dėžės. Rasa pačiupo juos ir, prispaudusi prie krūtinės, pasileido bėgti žemyn į griovį. Bėgo per nepažįstamą, žolėmis apžėlusį daržą neatsigręždama ir nebesustodama. Bėgo pati nežinodama kur. Sandėlio tamsiame kampe pravirko. Ant kelių pasidėjo kačiukus ir verkė taip, tarytum būtų praradusi kažką gražaus, nesugrąžinamai brangaus: kodėl visi mano, kad ji maža, kvaila, nieko nesuprantanti?.. Jai buvo pikta, jautėsi žiauriai nuskriausta, apgauta. Ant jos kelių kačiukai gulėjo šlapi ir sustirę. Rasa paėmė vieną kačiuką, pašildė savo kvapu, jis gyvai suspurdėjo, ir ji pajuto, kaip plaka jo širdis. Du kačiukai greit atsigavo, jos numylėtinis Driskius atrodė nekaip. Nusišluostė ašaras, vieną ir kitą kačiuką pasikišo po pažasčia, Driskių paėmė į rankas ir, šildydama jį savo kvapu, išėjo per daržą į gatvikę.

Siaura, negrįsta, apsodinta liepaitėmis gatvikė vingiavosi paupiu. Rasa nepaprastai nustebo. Žiūrėdama iš savo kiemo, visą laiką manė, kad apačioje griovio, už sandėlio, už medžių su varnalizdžiais, baigiasi pasaulis. O čia tekėjo upė, dulkėse maudėsi žvirbliai, pakrantės žolėje smagiai tiksėjo žiogai. Į krantinės turėklus atsirėmęs, stovėjo aukštas vaikinasis ir auksaplaukė mergina. Ir anapus upės nesimatė pasaulio galo: švytėjo balti mūrai, žaliavo medžiai, riedėjo autobusai.

Rasa atsisėdo po liepaite, ant kalno pamatė savo namus su rausvais balkonais ir pasipurtė: atgal grįžti ji nebenorėjo. Du kačiukai atkuto, ėmė dairytis į žiogus. Tik Driskius gulėjo sustiręs, visas virpėdamas.

Gatvikėje pasirodė moteriškė. Vienas jos petys buvo nulinkęs žemyn. Po pažasčia ji nešėsi duonos kepalą. Kitoj rankoj – sunkus krepšys.

– Būkite gera, paimkite vieną kačiuką, – graudžiu balsu paprašė Rasa.

Moteriškė, nė nepakėlus akių, praslinko pro šalį. Paskui praėjo vyriškis. Paniuręs, akis nudūręs į žemę, tartum sekdamas kieno pėdomis. „Šitas – beširdis“, – nusprendė Rasa. Krypuodamas į šalis, dviračiu nudulkėjo berniūkštis, ir vėl gatvikėje buvo tylu, tuščia, žolėse smuikavo žiogai.

– Paimkime mes vieną kačiuką. Šitą pilkąjį, – staiga išgirdo Rasa.

Aukštas vaikinąs ir auksaplaukė mergina stovėjo jai už nugaros, susikabinę rankomis.

– Ką su juo veiksime? – nusišypsojo mergina.

– Mes? Nieko, – vaikinąs meiliai glamžė jos pirštus. – Vaikąs žais...

– Koks vaikąs?

– Mūsų...

Mergina smarkiai išraudo, nusijuokė, ir abu susikabinę nuėjo paupiu. Rasa paglostė kačiuką. Vargšelis. Niekas nenori imti. Tai žmonės! Tikri beširdžiai! Mergaitė nusiminė, nuliūdo ir buvo jau pasiryžusi eiti tolyn, į kitą gatvę, kur daug mašinų, ieškoti kitų – geresnių žmonių.

Triukšmingai purptelėjo žvirbliai, ir iš už kampo išlingavo vyrukąs rusvu kombinezonu. Ant ausies vos laikėsi beretė. Ir beretė, ir batai buvo aptaškyti kalkėmis. Vidury gatvikės jis stabtelėjo ir, pats sau diriguodamas, uždainavo:

Sninga baltais baltais žiedais...

Šitas gali būti geras žmogus: linksmas, – pagalvojo Rasa.

– Paimkite vieną kačiuką. Būkite geras.

Jis uždėjo jai ant galvos savo platų delną ir, žiūrėdamas į akis, visa gerkle užtraukė:

Kai tave aš bučiuosiu,

Snigs baltais baltais žiedais.

Rasa krūptelėjo, vyrukąs pasitraukė į šalį ir atidžiai pasižiūrėjo į ją.

– Norėjai ką sakyti?

– Paimkite kačiuką...

– Kačiuką? – bakstelėjo sau pirštu į krūtinę. – Aš?

- Moka uodegyte žaisti...
- Moka žaisti? Peles, žiurkes gaudo?
- Dar mažas. Bet greitai užaugs.
- Ne. Toks tik kampus priterš...

Rasa nuleido galvą.

- Tada labai atsiprašau, kad sutrukdžiau, – tyliai, vos girdimai pasakė.

Vyrukas pasitaisė beretę. Atsigrėžė. Jo akyse sužibo linksmos kibirkštėlės, veide nušvito gera šypsena.

- Pabučiuosi, pupyt, į žandą – paimsiu! – ir pritūpęs atkišo juodai apžėlusį žandą.

Iš jo burnos padvelkė nemalonus svogūnų kvapas. Visa virpėdama, ji pasistiebė, apkabino jo kaklą ir pabučiavo.

- Labai mėgsta manų košę. Jo vardas Tomas. Nepamiršite?
- Gerai. Tomas. Manų košė.
- Dešrą valgo...
- O lia-lia-lia! Tomas ir – dešrą valgo! – nusikvatojo vyrukas, patupdė sau ant peties kačiuką ir nulingavo, keldamas dulkes ir balsiai dainuodamas:

Snigs baltais baltais žiedais!..

Liko du kačiukai. Driskius gulėjo ištįsęs, išsipūtusiu pilvu. Ant jo nutūpė didelė juoda musė. Rasa nuvaikė. Atskrido dar kita, ir visos aplinkui įkyriai zyzė.

- Mergiščia! Kaip tau ne gėda kankinti kačiukus! – užsipuolė ją juodai apsitačiusi moteriškė.
- Tokia graži mergaitė ir tokia beširdė, – pridūrė kita.

Stabtelėjo senis. Moteriškės ir senis žiūrėjo į ją kaip rūstūs, nepermaldaujami teisėjai.

– Sakykite, gerieji žmonės, kaip tėvai tokį vaiką užaugino?

– Kokie tėvai, tokie ir vaikai, – suvogrojo senis.

– Tikra tiesa. Dabar žmonės be sąžinės.

– Žiūrėkite! Jau vieną kačiuką baigia užkankinti...

– Kad jai rankos ir kojos nudžiūtų!

– Palik tuoj kačiukus! – užrėkė senis, piktai kratydamas lazda.

Iš baimės Rasa susigūžė, neteko žado. Apsupta svetimų žmonių, ji laikė kačiukus, prispaudusi prie krūtinės, niekaip negalėdama suprasti, ko jie nori.

– Girdi, ką tau sako!

– O dieve, ir klausyti nebenori. Tat laikai!

Rasa pašoko, sugriebė kačiukus ir pasileido bėgti. Atgavo kvapą už gatvikės kampo. Vieta buvo nepažįstama, iš pradžių ji išsigando, bet pamatė ant kalno savo namų raudonus ir žalsvus balkonus ir slapstydamasi patvoriu, pakrūmiai išėjo į mažąjį kiemą. Gerosios senutės neberado. Ant durų kabojo spyna, vištos buvo apvožtos pintine, pririštas grandinė, gulėjo Murzius, dantimis ir uodega gindamasis nuo musių. Rasa atsisėdo ant slenksčio. Kur dėti kačiukus?

– Murziau, klausyk, Murziau, – prašneko Rasa. – Tu geras. Žinau, geras. Ar ne?

Murzius įitariai pastatė ausis. Rasai pasirodė, kad šuo ją suprato. Ji įkišo į gurbą kačiuką. Šuo tingiai pasikėlė ir, kiek leido grandinė, atsigulė toliau: savo įnamiu, atrodo, jis buvo nelabai patenkintas. Rasa jį paglostė.

– Gerutis. Nenuskriausi kačiuko... Žinoma, nenuskriausi... O rytoj aš tau atnešiu duonos, kaulų, ko tik norėsi... Gerai?..

Liko dar vienas kačiukas. Driskius. Sugniužęs. Visai silpnas. Mergaitė pašildė jį savo kvapu ir pro tvoros plyšį išlindo į savo kiemą.

– Rasa! Kur tu!? – pasigirdo susirūpinęs močiutės balsas.

– Rasa! Eik namo! – šaukė mama. – Girdi?..

Jos ieškojo visame kieme, aplinkinėse gatvėse. Padėjo ieškoti visi vaikai. O Rasa tūnojo, pasislėpusi už šiukšlių dėžės, niekam neatsiliepdama. Atėjo vakaras. Gatvėse užsidegė žibintai, ir balsai aprimo. Išlindusi iš savo slėptuvės, Rasa pamatė prie garažo rudą, nukarusiu pilvu katę. „Kačiuko mama!“ – ji apsidžiaugė, padėjo kačiuką ant žemės, pati pasitraukė į šalį ir meiliai pašaukė.

– Kic! Kic! Kic! Eikš, pasiimk savo vaiką!..

Ruda katė stabtelėjo, baikščiai pažvelgė į ją žalsvom akim, sugrįžo atgal, pauostė kačiuką ir, pabrukusi uodegą, nutipeno.

– Štai kur tu, išdykusi mergiote! – pasigirdo arti griežtas tėvo balsas. – Šįkart tau nedovanosiu...

Rasa neatsiliepė. Viskam abejinga, sustingusi, ji laikė kačiuką prispaudusi prie krūtinės: kačiukas buvo nebegyvas.

SALDUS MEDUS

Vilius kumščiais paremia galvą ir įsmeigia tingų žvilgsnį į langą. Lauke tokia viliojanti, graži rugpjūčio saulė, kieme klega vaikai. Pro langą gatve nuspūdina su meškerėmis, garsiai kalbėdamiesi, pažįstami berniūkščiai. Vilius įsivaizduoja vingiuotą Vilnelės krantą, į vandenį nugrimzdusį seną klevą, prie kurio šiuo metu tikriausiai jo draugai kerta aukšles. Jis atsidūsta ir su neapykanta, kaip į didžiausią kaltininką, pašnairuoja į atverstą zoologijos vadovėlį. „Kalk dabar apie visokiausius nariuotakojus, varliagyvius, kai kiti maudosi, meškerioja, spardo kamuolį. Ir kuriam galui ta zoologija? – svarsto Vilius. – Ką ji gero duoda? Kodėl, pavyzdžiui, vietoj jos mokykloje negalėtų būti daugiau fizinio lavinimo pamokų?“

Staiga į langą pabeldžia jo draugas ir, priplojęs prie stiklo nosį, šūkteli:

– Girdėjai? Juozas vėžį Vilnelėje sugavo! Eime pažiūrėti.

– Matai... Aš kalu zoologiją, – tingiai atsako Vilius suraukęs kaktą, lyg didžiausias kankinys. – Nori, kad per zoologijos egzaminą suklupčiau? Negaliu.

„O vis dėlto iš tikrųjų reikia paimti į rankas tą knygpalaikę. Ko gero, dar antriems metams atsitūpsiu.“ Jis suskaito ant pirštų, kiek liko dienų iki egzaminų, ir pajunta, kaip kūną nusmelkia nemalonus šiurpas. Vilius vėl čiumpa vadovėlį ir, ryžtingai suraukęs antakius, užgula stalą. Kieme vėl suspiegia kažkuri mergaitė. Vaikų triukšmas kas akimirką didėja. Vilius prišoka prie lango ir pamato, kaip per kiemą nukulniuoja Algis, rankoje suspaudęs dujokaukės žarną. Po valandėlės kiemo takeliu nustraksi dvi mergaitės. Vilius iškiša pro langelį galvą ir rikteli:

– Ei, jūs tenai, varlės kojos, pagaliau nurimsite, ar ne? Nematote, kad aš mokausi?

– Viliau! Eikš čia! Ką pamatysi! – šaukia vaikai.

Vilius įduria svajingai akis į lubas. Jis nusprendžia, kad jeigu nuo rytoj kasdien iškals po skyrių, tai visą zoologiją mokės atmintinai kaip eilėraštką „Ar jūs žinote dainelę“. Jis nuteškia vadovėlį į kampą, ir, lyg numetęs nuo rankų ir kojų grandines, vikriai apsisuka, švilpteli ir šauna iš kambario. Bet virtuvėje jam kelią pastoja senelė.

– O kur tu, balandėli? Pasimokei?

– Pasimokiau...

– Aš žiūrėjau į laikrodį. Juk tu nė pusvalandžio neišsėdėjai prie knygos. Drįsti meluoti...

Senelė meta skusti bulves, atsistoja tarpduryje ir rankomis įsiremia į sieną. Iš veido Vilius mato, kad šį kartą ji nesiduos lengvai įtikinama. Tada jis pastveria nuo grindų morką, užsidaro kambaryje ir iššoka pro langą.

Lauke Vilius įsikanda lyg cigarą morką ir, susibrukęs rankas į kišenes, nudrožia pas vaikus. Kiemo gale vaikai užvertę galvas stovi priešais seną, baigiantį trūnyti medinį sandėlį. O Algis net užsirioglinęs ant statinės ir vieną žarnos galą laiko prikišęs prie sienos, kitą prie ausies.

– Ko jūs čia išsižiojote?! Cirką pamatėte?!

Algis lyg švilpdamas išpučia lūpas ir prideda prie jų pirštą.

– Ūžia, tikrai ūžia! – šūkteli jis.

– Ūžia, – paslaptینگais veidais pakartoja mažyliai.

Vilius išplėšia Algiui iš rankų žarną, užsirioglina ant statinės, pasiklauso kaip daktaras per vamzdelį ir taip pat patvirtina:

– Smarkiai ūžia...

Jis užverčia galvą ir, tiesą sakant, tik dabar išgirsta zyziant, o pastogėje, tarp rąstų, pamato plyšį. Vilius pergalingai nusišypso.

– Žinote, kas čia yra? Nieko nežinote jūs, avinų galvos. Juk bitės! Tos, kurios medų neša.

– Bitės?!

– Iš kur tau mieste bitės, – užginčija mažiausias berniūkštis Pranukas. – Kai aš buvau kolūkyje pas senelį, mačiau, bitės gyvena mažuose namukuose ant keturių kojųčių...

– O kodėl jos negali gyventi mūsų sandėlyje? – atkerta Vilius. – Ką? Namų valdytojas gal uždraudė?

– Žiūrėkite, žiūrėkite, vėl kokia didelė bitė atskrido! – šūkteli Algis, pirštu durdamas į pastogę. Norėdamas pasirodyti, kad jis šį tą nusimano apie bites, dar prideda:

– Garbės žodis. Tikra veislinė.

– Tai jau... Veislinė, – vėl atsiliepia Pranukas. – Bene ji karvė? Ką?

– Tikra veislinė...

Šitą žodį Algis daug kartų girdėjo iš dėdės. Glostydamas savo dideli nuluzgusiom ausim medžioklini šunį, dėdė visiems giriasi: „Tikras veislinis... Už tūkstančius neatiduočiau.“

– Žinai tu...

– Ir žinau.

Algis karingai įremia rankas į šonus ir žengia prie Pranuko. Už savo draugo Viliaus nugaros, jis jaučiasi drąsus ir gerai žino, kad jo neišdrįs niekas nė pirštu paliesti. Pranukas parausta ir taip pat pasipučia kaip kalakutas. Sustoję prieš kits kitą, jie baksnoja kumščiais į pilvus ir erzinas:

– Tik paliesk...

– Tu pirmas paliesk. Pamatysi...

Vilius baigia graužti morką ir autoritetingai pareiškia:

– Šitos bitės, be abejo, veislinės. Pilvas jų rainuotas. Galiu savo galvą duoti nukirsti, jei mes neišpumpuosime kibiro medaus.

– Kibirą medaus! – džiaugsmingai stveriasi rankomis už galvos Algis.

– Kibirą medaus, – kukliai tarpusavyje pasišnibžda mažyliai, o su raudonu kaspinu mergaitė net apsilaižo.

Kai tik Vilius su vytele pakrapšto plyšį, tuoj viduje pasigirsta didelis užimas, ir Vilius, gindamasis rankomis, nušoka nuo statinės.

– Pikčiurnos... Įgelti nori...

Pranukas stovi toliau ir iš padilbų stebi, kuo viskas baigsis. Jis visa širdimi trokšta, kad Viliui nesisektų, bet pagaliau neiškenčia ir sako:

– Dūmus reikėtų užleisti. Mano senelis, kai kopinėdavo medų, visada rūkydavo.

– Prasidėk su dūmais, bematant visa miesto gaisrinė sugarmės, – atkerta Vilius ir, rankas sukryžiaęs ant krūtinės, svarsto, ką toliau daryti. Pagaliau jis iškelia į viršų pirštą ir taria:

– Pirmiausia reikia iš čia išvaikyti bites, kitaip medaus nė palaižyti negausime...

– Gal vandeniui?

– Žinoma, nuo vandens tikrai išlakstys.

– O bičių vaikučiai neverks? – paklausia kažkuris berniukas.

– Kvailys tu. Argi bitukai verkia!

Vilius užsikabina ant kaklo kibiriuką su vandeniu, vietoj švirkšto paima skylėtą sviedinį. Nepamiršta jis įsigrūsti į kišenę ir šaukštą medui. Jo

galvoje jau apsvastyta ir nuspręsta: kai tik bitės išsilakstys, jis kaip iš puodynės kabins su šaukštu iš plyšio medų.

Vaikai apstoja statinę: vienas iškėlęs laiko kibiriuką, kitas nuo konservų skardinę, o su raudonu kaspinu mergaitė abiem rankom kiša mėlyną be snapelio virdulį. Tik krėsk medų.

Vilius įsiurbia į sviedinį vandens, nutaiko ir trykšteli. Įbrukęs į plyšį šaukštą, dar gerokai pamaišo bites, kad jos greičiau išsilakstytų. Viduje jau nebeūžia, o tik šnypščia ir šniokščia kaip užvirintas virdulys. Vilius vėl nutaiko, užsimerkia ir švirkšteli.

– Lekia, lekia! Kiek daug! – šaukia vaikai.

– Viens, du trys, – bando kažkuris skaičiuoti. – Vaje! Visas milijonas!

O Viliui jau nei bėgti, nei rėkti. Ant kaktos, nosies, kojų jis junta nemalonų kutenimą, lyg kas šeriais braukytų. Jis visas susigūžia, užsimerkia ir pasiduoda likimo valiai. Kai Vilius vėl prasimerkia, pamato toli išlaksčiusius vaikus, o Algis jam vis šaukia:

– Būk vyras! Laikykis!

Staiga Vilius, tarytum persmeigtas įkaitintos ylos, siaubingai rikteli ir, skėstelėjęs rankomis, nudarda nuo statinės.

Išgirdusi triukšmą, į kiemą išbėga Viliaus senelė. Greit apžvelgusi po kiemą išmėtytus kibiriukus, skardines, mėlyną be snapelio virdulį, išsigandusius vaikus, po žolę besiraičiojantį Vilių ir pati išsigąsta.

– Kas įvyko? – nekantriai paklausia ji.

– Vilius medų kopė...

– Kokį medų, – nesupranta senelė.

– Bičių medų, – ir Algis baikščiai ranka mosteli į sandėlio pusę.

Senelė prieina prie sandėlio, atidžiai pasižiūri į jį ir šypsodamasi sako:

–.Vaikeliai mano! Juk čia širšės. Argi jos neša medų?

– Širšės?

– Širšės!

Bematant Viliui ištino lūpa, net žandas persikreipė ir viena akis susiaurėjo. Vaikai, pamiršę baimę, ėmė kvatotis. O Pranukas, tas snarglius, kuris gerai net raidžių nepažįsta, per visą kiemą užbliovė:

– Tai saldus Viliaus medutis!..

PRIE SENO MALŪNO

Vieną vasarą aš pamėgau žvejoti prie seno vandens malūno. Malūnas buvo giliame slėnyje, eglėmis ir lazdynais apžėlusio šlaito papėdėje, užtvenkęs iš ežero ištekančią upelį. Čia per ištisą dieną čiulbėdavo paukščiai, raminausiai šniokšdavo nuo užtvankos krisdamos vanduo, o baltomis lelijomis apaugusiame tvenkinyje gerai kibo lydekos.

Anksčiau prie malūno būdavo triukšminga, suvažiuodavo daug vežimų, bet laikai pasikeitė, kaimiečiai įprato duoną pirkti krautuvėse, o jei prireikdavo susimalti grūdų, važiuodavo į miestelį, kur elektra maldavo ir sparčiau, ir geriau. Atvažiavęs žvejoti, rasdavau tik seną baltais antakiais malūnininką ir katiną. Jie buvo neišskiriami. Katinas – visas baltas, tik juodomis letenėlėmis, tarsi apsiavęs juodais batukais, sekiodavo paskui malūnininką kaip šuva.

Senasis malūnininkas sėdėdavo ant akmeninio slenksčio, akis įsmeigęs į tuščią, vingiuojantį iš girios keliuką ir rūkydavo pypkę. Jam ant sprando išsitiesęs, murksodavo katinas.

– Laba diena, – mėgindavau prakalbinti malūnininką.

– Laba, – ištraukdavo iš burnos pypkę.

– Gražus oreilis. Tiesa?

– Kaip matai, – atrėždavo šiurkščiai, nusukęs veidą.

Pasišnekėti su juo nepasisekdavo. Iš geležinkelio stotelės budėtojo sužinojau, kad neseniai palaidojęs žmoną, kad suaugę vaikai, gyvenantys Vilniuje, ne kartą ragino savo tėvą išvažiuoti, bet šis užsispyręs iš čia niekur nekelti kojos. Kartais senasis malūnininkas, pakilęs nuo akmeninio slenksčio, paleisdavo iš užtvankos vandenį, kuris imdavo sukti didžiulį medinį ratą. Iš pradžių tuščios girkos sukdavosi lėtai ir sunkiai, paskui, įsisiautusias visu smarkumu, suūždavo, sutrinksėdavo, sutrešęs malūno pastatas visas pradėdavo virpėti, nuo stogo pabirdavo spalviai. Tąsyk

malūnininkas vėl kimšdavosi pypkę, jo veidas pašviesėdavo. Atrodo, šią valandėlę jis būdavo laimingas, patenkintas, tarsi iškrėtęs nekaltą pokštą. Patenkintas, atrodo, būdavo ir katinas. Iškėlęs kaip kalaviją uodegą, jis glausdavosi prie malūnininko kojų.

Atvažiavęs žvejoti kitą pavasarį, senojo malūnininko neberadau. Vėjas jau buvo spėjęs nudraskyti dalį stogo, pro išdaužytus langus švysčiojo kregždės. Vidury upelio styrojo maurais apneštas malūno ratas.

Sužvejojau lydekaitę ir, palikęs ją ant kranto prie kuprinės, nuslinkau, mėtydamas blizgę, į kitą tvenkinio galą. Sugrįžęs lydekaitės neberadau. „Nejau varna nusinešė?“ – pagalvojau, bet nenorėjau tuo patikėti: lydekaitė nemaža, ir vargu varna galėtų ją pakelti. Dar kartą gerai apieškojau – lydekaitė tarytum būtų prasmegusi skradžiai žemę. Nakvojau prie laužo. Paslaptį ošė giria, iš tankmių atklysdavo kraupūs balsai: lyg kažkas sunkiai atsidadavo, sudejuodavo. Vidurnaktį sutraškėjo šakutė, ir viršuje, medyje, sužvilgo dvi žalsvos akys. Sugriebiau peilį, pakursčiau laužą. Ne paslaptis: Labanoro girioje slankioja lūšys. Žalsvos akys dingo, bet iki ryto aš taip ir neužmigau.

Kai prašvito, iš krūmų išbaidžiau katiną. Tą patį baltą, su juodomis letenėlėmis, kuris toks laimingas moksodavo, išsitiesęs ant malūnininko sprando. Ir tik tada supratau, kas nukniaukė mano lydekaitę, kieno žalios akys tviskėjo vidurnaktį iš medžio...

Po to čia dar buvau atvažiavęs vėlai rudenį. Aplinkui buvo tuščia, niūru, beržo viršūnėje virpėjo vos keli lapeliai. Nuo pilkų, pažeme slenkančių debesų dvelkė artėjanti žiema. Prie malūno, neprisileisdamas manęs artyn, katinas spruko į palėpę.

– Kic kic kic, katinėli, ko bijai? – pašaukiau jį, numetęs dešrigalį.

Dešrigalį jis pasičiupo, tik man nuėjus į šalį.

Tąkart aš nieko nesužvejojau. Pirkdamas geležinkelio stotelėje bilietą, sužinojau, kad malūnininkas jau senokai mirė.

Praėjo žiema. Sulaukęs pavasario, vėl nuvažiavau žvejoti prie malūno. Labai nustebau, pamatęs prie malūno katiną su juodom letenėlėmis. Jis buvo sulysęs, pasišiaušęs. Iš malūno beliko laužo krūva: kažkas baigė malkoms išvežioti sienojus. Nepalietas buvo tik akmeninis slenkstis. Ant jo tupėjo katinas. Ant to paties slenksčio, kur anksčiau senas, vienišas malūnininkas rūkydavo pypkę...

GULINČIO NIEKAS NEMUŠA

Mūsų klasėje buvo du kapitonai: aš ir Vincas Makaronas. Kartą jis atsinešė į mokyklą butelį pienoškos makaronų sriubos, ir nuo to laiko ėmėm jį taip pravardžiuoti. Pravardžiuodavome jam negirdint, nes jis tuoj žiebdavo į dantis.

Taigi mūsų klasėje buvo du kapitonai. Bet ar gali būti du kapitonai viename laive? Tarp mudviejų visą laiką vyko atkakli kova dėl laivo vairo. Klasėje mes buvome patys stipriausi, ir vieni berniukai buvo už mane, kiti – už jį. Nenusileisdavome viens kitam nei moksle, nei žaidimuose. Jei aš gaudavau iš aritmetikos penketą, Vincas Makaronas parausdavo iki ausų; jeigu jis gražiau nupiešdavo, aš negalėdavau į jį žiūrėti. Linų gatvės futbolo komandos kapitonas buvau aš. Drobės – Vincas Makaronas. Paskendę dulkių debesyse, vos atgaudami kvapą, atkakliai, su įniršiu varydavome kamuolį į vartus ir, iš šalies žiūrint, atrodydavo, jog žaidžia ne tiek komandų žaidėjai, kiek mudu – kapitonai. Bet aplamai mes buvome geri draugai – būtų pabandęs kas mane ar jį pirštu paliesti! Visad kartu grįždavome iš mokyklos ir varvindavome seilę, žiūrėdami per tvoros plyšį į parausvėjusias braškes; sekmadienį, anksčiausiai atsikėlę, meškeriodavome nuo sielių, įmerkę kojas į šiltą vandenį.

Vincas Makaronas neturėjo tėvo ir gyveno labai vargingai. Iš namų ne syki paslapčia išnešdavau jam duonos riekę, užteptą taukais, ar bulvinį blyną. Bulvinius blynus jis nepaprastai mėgo ir ne kartą prisiekdinėjo, kad, pradėjęs dirbti, nupirksiąs man dviratį...

Kartą per ilgąją pertrauką Vincas Makaronas išsitraukė iš kišenės varlę ir paleido ją ant grindų. Varlė, išvertusi juodai baltas akis, pasispyrė užpakalinėmis kojomis ir strykt pastrykt po stalu! Mergaitės suklykusios sušoko ant suolų. Vincas Makaronas čiupo varlę už kojų ir ėmė vaikyti po klasę klaikiai cypiančias mergaites. Mūsų klasė buvo pirmame aukšte, tad kai kurios iššoko pro atvirą langą. Kitos išspruko pro duris. Klasėje liko tik viena. Įlindusi į kampą prie šiukšlių dėžės, ji nebeturėjo kur dėtis. Tik susigūžė ir delnais užsidengė veidą.

– Tu, paukštyte, niekur nuo manęs nepaspruksi, – nusikvatojo Vincas Makaronas, laikydamas varlę viršum jos galvos.

Mes, berniūkščiai, plyšome juokais. Mergaitė buvo geriausia mokinė, gerokai rietė nosį, ir todėl mes jos nemėgome.

– Kišk varlę panosėn, – trypdami iš pasitenkinimo, šaukėme.

– Į užantį!

– Į užantį! – pritarė Vincas Makaronas.

Mergaitė sukliko, pašoko ir netikėtai pripuolė prie manęs. Stipriai įsikibusi man į pečius, ji virpėjo visu kūnu. Aš suglumau, kaip kuolu per galvą trenktas. Neturėdamas kur dėtis iš gėdos, pasakiau berniukams:

– Geriau palikime ją ramybėje.

– Ką tu! Pakvaišai? – nustebo Vincas Makaronas ir kiti berniūkščiai.

– Sakau, palikime!

– Tegu pacypia, – nusikvatojo Vincas.

Mergaitė pravirko ir dar smarkiau į mane įsikibo.

– Tik pabandyk! – aš tada pasakiau tvirtai ir grėsmingai.

– Spjaut man į tave! Kas tu toks? – atšovė Vincas.

– O tu kas?

Mes artėjome vienas prie kito. Mergaitė, nustumta į šalį, liko pamiršta. Vieni berniūkščiai apspito Vincą Makaroną, kiti – mane. Slėpdami klastingą šypseną, jie laukė, kas bus toliau, iš nekantrumo trypčiodami ir drąsinamai baksnodami mus alkūnėmis. Pagaliau turėjo išsispręsti klausimas, katram kapitonui lemta stovėti prie laivo vairo.

– Mokytojas! – suriko kažkas, ir visi bemat išlakstė į savo vietas.

– Vis tiek nedovanosiu! – iškošė pro dantis Vincas. – Dar susitiksime...

Po paskutinio skambučio už mokyklos sandėlių, nuošalioje vietoje, sumėtėme į krūvą portfelius ir, apsupti berniūkščių, vėl sustojome vienas priešais kitą.

– Tik paliesk mane! – prabilo Vincas Makaronas, gniauždamas kumščius.

– Tu paliesk! – atšoviau.

– Tu pirmas...

– Ne! Tu – pirmas!

Jis brūkštelėjo pirštu man per nosį – pirštinė buvo mesta. Pašokęs žiebiau kumščiu jam į pasmakrę, į dantis. Jo akyse sutvisko pykčio ašaros. Spyrė man į papilvę.

– Spardytis negalima! Negarbinga! – perspėjo vyresnės klasės vaikinai. – Jei spardysies – gausi į ausį.

– Vincai! Laikykis! – plyšojo kiti berniukai.

– Mušk! Žiebk! Nepasiduok! – ragino mane.

Nors Vincas Makaronas buvo už mane visa galva aukštesnis, bet aš tvirčiau stovėjau ant kojų ir jaučiau savo kumščio svorį. Vos beatgaudami kvapą, šniokšdami, kapojomės kumščiais; pagaliau, susikibę rankomis per juosmenį, sugriuvome, iš visų jėgų stengdamiesi vienas kitą parblokti. Pagaliau man pasisekė. Užlaužęs Vincui rankas, sušniokščiau į ausį: „Pasiduok! Bus geriau!“ Proverksmiai jis atšovė: „Nesulauksi!“ Vyresnysis vaikinai liepė atsikelti. Nusibraukę prakaitą, vėl šokome muštis.

– Šiai dienai užteks! – išskyrė mus berniūkščiai.

Kumščiajomės po pamokų kitą ir dar kitą dieną. Mūsų paakiuose pražydo mėlynės. Aš jau nebejaučiau Vincui jokios pagiežos, tačiau pirmam taikytis neleido savigarba.

Vieną dieną, kai mes už mokyklos sandėlių vėl susirėmėme, jis išblyško ir, stvėręs nuo žemės savo portfeli, patvoriais nukūrė namo.

– Valio! Valio! – šūkaudami ėmė kilnoti mane berniūkščiai.

Tačiau aš nejaučiau jokio pergalės džiaugsmo.

Kai mokytojas pasiūlė išrinkti klasės seniūną, visi pakėlė rankas už mane. Net buvę Vinco draugai.

– Nesidžiauk! Dar atsiskaitysime, – pasakė jis po pamokų ir vienas nukūrė namo.

Anksčiau iš mokyklos visada grįždavome drauge, pakely rinkdami rudus lyg šokoladas kaštonus.

Nuo to laiko Vincas Makaronas neatpažįstamai pasikeitė. Buvęs pokštininkas ir didžiausias klasėje triukšmadarys, liko tylus, užsidaręs, nebetampydavo už kasų mergaičių, nebekaišiodavo kojų pirmokams.

Baigiantis žiemai, leisdamasis nuo aukšto, stataus kalno iš statinės lentelių pasidarytomis slidėmis, susilaužiau koją. Draugai parvežė mane namo rogutėmis, vaitojantį iš skausmo. Geroji mano močiutė paguldė mane į lovą, aprišo koją šaltame, sūriame vandenyje pamirkyta skepeta. Iš pradžių dar galėjau kentėti, bet naktį jau nesumerkiau akių – vos pajudėjus, skausmas nusmelkdavo visą kūną.

Rytą tėvas, įsupęs mane į vatinę antklodę, nunešė ant rankų į ligoninę. Ligoninė buvo toli, kitame miesto gale. Iš pradžių sulaužytą koją peršvietė, padarė nuotrauką, po to nuvežė ratukais į didelį, šviesų kabinetą. Linksma juoda barzdike gydytojas, pažiūrėjęs į nuotrauką prie lango, pakraipė galvą ir švilptelėjo:

– Kaip tu, vyruti, galėjai ją taip sutraiškyti?

Aš papasakojau. Gydytojas nusijuokė, pasiraity balto chalato rankoves ir pasakė:

– Teks pakentėti. Būk vyras. Nežliumbk!

Aš norėjau būti tikras vyras. Stiprus. Ištvėrimingas. Juk svajojau užaugęs būti jūreiviu! Kiekvienas gydytojo prisilietimas kėlė didžiulį skausmą. „Būk vyras! Būk vyras!“ – kartojo gydytojas. Sugniaužęs kumščius, kramčiau lūpas, ir seselė, stovėdama galvūgalyje, braukė man nuo veido prakaitą.

Sugipsavęs koją, gydytojas su sesele išėjo. Gerą valandą gulėjau vienui vienas. Kai pamačiau tarpdury tėvo kepurę nulaužtu snapeliu, tik tada išriedėjo ašara – džiaugsmo ašara, kad tėvas atėjo manęs atsiimti.

Gulėdamas lovoje, aš girdėdavau, kaip kieme triukšmingai ir linksmai žaidžia vaikai. Stengdavausi išgirsti atskirus jų žodžius ir dažnai sapnuodavau, kad statau su jais sniego pilis, spardau kamuolį. Pabudus būdavo labai liūdna. Tėvas iš kažkur atnešė man baltą pelytę. Pelytė greitai prie manęs prijunko. Švelniai kutendama nagučiais, vikriai lakstydavo po krūtinę, ėsdavo iš delno duonos trupinius ir miegodavo, įsiknisusi man į plaukus.

Atėjo pavasaris. Pašviesėjo langai, kas rytą triukšmingiau čirškėdavo žvirbliai, linksmiau burkuodavo balandžiai. Vieną dieną jaunesnysis brolis atnešė pienę. Įmerkęs ją į buteliuką, pasistačiau ant palangės, ir taip sugėlė širdį, jog tikrai būčiau pravirkęs, jei ne baltoji pelytė. Šmurkštelėjusi iš po antklodės, ji atsitūpė man ant krūtinės ir ėmė priešakinėmis kojytėmis juokingai praustis snukutį.

Tėvas, įsupęs mane į antklodę, vėl nunešė į ligoninę. Tas pats linksmas gydytojas su barzdike nuėmė gipsą. Kai, gydytojo lieptas, keletą kartų sulenkiau koją, jis linksmai pasakė:

– Tau, vyruti, pasisekė. Kaulas suaugo gerai. Kitaip būtų reikėję iš naujo durstyti...

Praslinkus savaitei, pasiramsčiuodamas ramentais, atėjau į mokyklą.

– Žiūrėkite! Klišius atėjo, – nusikvatojo vienas berniūkštis.

– Gėdą turėtum šaipytis! – užtarė mergaitės.

– Cit, ožkos neraliuotos! – riktelėjo Vincas Makaronas.

Mergaitės nuščiuvo, pritilo. Vėl jis jautėsi vieninteliu laivo kapitonu, visi jo bijojo, nė vienas neišdrįso prieš jį išsižioti. Kaip niekad triukšmingai jis daužė suolus, kaip padūkės lakstė po klasę, be gailesčio skėlė „kriaušes“ mažesniesiems ir vis pašaipiai žvilgčiojo į mane. Per tą laiką, kol nebuvo mokykloje, klasė išmoko spręsti uždavinius su dešimtainėmis trupmenomis, o aš spoksojau į lentą, nieko nesuprasdamas. Po pamokų, kai su jaunesniu broliu ėjau iš mokyklos, pasivijo mus Vincas Makaronas. Įžūliai įsirėmęs rankas į šonus, įstojo priešais:

– Pameni, ką sakiau? Nesidžiauk pirma laiko...

– Ko nori iš manęs?

– O ko lindai į seniūnus? Bobų karalius! – įrėmė man į pasmakrę kumštį.

– Nemušk jo! – suriko mano brolis.

Vincas Makaronas, prišokęs prie brolio, griebė jį už pakarpos ir trenkė žemėn. Apsižvalgė, ar nematyti žmonių. Gatvikė buvo siaura, įsispraudusi tarp aukštos tvoros ir kareivinių sandėlių. Vincas išsitraukė iš kišenės obuolį ir atsikando.

– Gal dabar nori jėgas išmėginti? – tyčiojosi jis, pašaipiai nužvelgęs mane nuo kojų ligi galvos.

Ką aš galėjau jam padaryti? Buvau visiškai bejėgis. Gaudžiai kukčiojo brolis, aš vos laikiausi ant ramentų.

– Nežliumbk! – riktelėjau jam.

Nusviedęs į patvorį obuolio graužtuką, Vincas Makaronas tarė:

– Atsiprašyk...

– Už ką?

– Už viską, – ištiesė panosėn rašaluotus pirštus. – Pabučiuok ranką, vėl būsime draugai...

– Nesulauksi! – atšoviau.

Tada jis smogė kumščiu man į pasmakrę. Akyse, pažaliavo, ir aš pargriuvau su visais ramentais.

– Nemušk! Nemušk! – suklykė brolis ir narsiai šoko manęs ginti.

Vincas Makaronas, gerokai prikūlęs brolių, pagrasė kumščiu:

– Pabandyk dar lįsti į seniūnus!

– Niekšas! – riktelėjau, tramdydamas skausmo ašaras.

Vasaros atostogoms tėvai atidavė mane į kaimą pas dėdę ganyti karvių. Buvo lietingų ir saulėtų dienų. Mano kišenės visad būdavo prikimštos obuolių, kriaušių, slyvų, kas pavakarį, parginęs karves, išgerdavau puodelį šilto, su putele, pieno, užsikąsdamas ragaišiu. Įdegiau saulėje, sustiprėjau. Kartą išdrįsau eiti imtynių su kaimo vaikinų ir nesunkiai jį nugalėjau. Tačiau niekaip negalėjau pamiršti Vinco Makarono. „Tavo kailis dar bus šiltas“, – gniauždavau kumščius, prisiminęs skriaudą, ir nekantriai laukiau tos dienos, kai galėsiu su juo susitikti akis į akį.

Prasidėjo mokslo metai. Nei pirmą, nei antrą dieną Vincas Makaronas į mokyklą neatėjo. Vėliau sutikdavau jį suodinu veidu, ilgom apsmukusiom kelnėm, einantį darbininkų būryje. Jis dirbo stiklo fabrike mokiniu. Ir taip netrumpas jo kaklas dar labiau ištiso, atrodė jis smarkiai sublogęs ir žymiai vyresnis. Daugiau jis niekad su mumis nebespardė kamuolio. Sutikęs mane, nusukdavo žvilgsnį į šalį, paspartinęs žingsnius pereidavo į kitą gatvės pusę.

Pagaliau vieną pavakarę, eidamas su jaunesniu broliu, užtikau jį nuošalioje gatvikėje.

– Niekur dabar nepaspruksi, – užstojau kelią.

– Ką tu? – truktelėjo jis pečiais. – Aš ir nesiruošiu sprukti.

– Duok jam! Ko lauki? – ėmė raginti brolis.

– Kausimės garbingai. Girdi? – pasakiau ir, nusivilkęs švarką, padaviau palaikyti broliui. Buvau pasiryžęs taip jį prikulti, kad visą amžių atmintų.

– Daugiau nenoriu su tavim peštis, – nunėrė jis galvą, nedrįsdamas į akis pažiūrėti.

– Pamiršai, kaip anąkart mane prikūlei?

– Nepamiršau...

– Pradėk! Ko lauki?

Vincas net nekrustelėjo, tarsi ne jam būtų sakyta.

– Ko lauki? – riktelėjau pasiryžęs pirmas vožti. – Skaičiuoju! Viens!..

– Duok jam! Duok! – ragino brolis šokinėdamas aplink kaip gaidžiukas.

Nebaigus skaičiuoti iki trijų, Vincas Makaronas, tas buvęs didžiausias klasės triukšmadarys, mergaičių siaubas, žengė žingsnį, kažkaip išdidžiai atmetė už nugaros rankas ir, atkišęs smakrą, tarė:

– Žiebk man! – jo lūpų kampučiai truputį virptelėjo. Nunėręs galvą, vos girdimai pridūrė: – Stipriai žiebk. Nusipelniau...

Aš prisiminiau, kaip mane visuomet mokė tėvas: „Gulinčio niekas nemuša“, ir, nieko nesakęs, nudrožiau savo keliu.

– Boba tu! – iš pykčio pravirko brolis ir, sekdamas paskui mane kartojo: – Boba! Tikra boba...

MANO KUOSA

Mūsų kieme kiekvienas vaikas turėjo ką nors savo džiaugsmui.

Janis turėjo lūpinę armonikėlę. Vytas – dviračio ratą. Aš – kuosą. Suradau ją parko, pakrašty iškritusią iš lizdo. Jos kojos ir snapas buvo aplipę rudomis skruzdėmis. Nemokėjo ji nei skraidyti, nei lesti. Aš nurinkau skruzdes ir, pasitupdęs ją ant peties, parsinešiau namo. Stipriai nagais įsikibusi į petį, kuosa tupėjo užsimerkusi.

– Pastips, – tarė Vytas. – Geriau būtum jos nelietęs.

Aš buvau matęs kaip balandžiai peni savo jauniklius. Prisitraukęs į burną vandens, pražiodžiau jos snapą ir, įspraudęs į vidų liežuvio galiuką, suleidau vandenį. Mano kuosa pasipurtė ir, pakreipusi galvą, išvertė į mane juodas kaip sagutės akis. kažko ji buvo didžiai nustebinta. Sukramtęs duoną, panašiai ją pamaitinau. Po kelių dienų kuosa atsigavo. Vasarą aš miegodavau sandėliuke, ir vos imdavo brėkšti, kuosa nusileisdavo nuo malkų man ant krūtinės ir žnaibydavo nosį, lūpas. Tik pamaitinęs ją, galėdavau užmigti. Vėliau kuosa išmoko pati lesti sliekus, muses, duonos trupinius, tačiau vis tiek ankstų rytą ji mane pažadindavo, ir aš būdavau priverstas atsikelti ir prikasti sliekų.

Mano kuosa išmoko skraidyti. Pro atvirą langą įplasnojusi į vidų ir grakščiai kraipydama uodegą, šeimininkaudavo virtuvėje: snapu vartydavo lėkštutes, nutvėrusi šaukščiuką, mėgindavo nusinešti, ir mums būdavo daug juoko. Kitų prisibijojo, o iš mano delno leisdavo duoną. Vėliau kuosa užskrisdavo ant stogo, bet, kai tik pamosuodavau kepure, ji nusileisdavo man ant peties, ir aš, išdidus, sekiojamas vaikų, vaikščiodavau su ja po kiemą ir gatvę. Ant mano peties kuosa jausdavosi drąsi ir nebijodavo žmonių.

– Paukštis turi gyventi laisvėje, – pasakė man senelis. – Nunešk į laukus ir paleisk.

– Čia mano kuosa. Ji prie manęs priprato, – užginčijau.

Senelis pakratė galvą.

– Negerai, kai paukštis prie žmogaus pripranta. Pražudysi jį.

Savo senelio aš nesupratau, o gal ir nenorėjau suprasti. Kur gali būti kuosai geriau, jei ne pas mane? Maitinu ją sliekais, varške, laikau sandėliuke apsaugotą nuo vėjo ir lietaus. Kaip aš galiu savo protingą kuosylę pražudyti!

Iš tikrųjų mano kuosa buvo labai protinga ir visai nesibaidė žmonių. Mums bežaidžiant kieme, ji visad būdavo šalia mūsų arba, tupėdama ant tvoros, savo malonumui kvarksėdavo. Labai mėgdavo ji paerzinti prie būdos pririštą namų savininko šunį. Gudriai išvertusi akis, šonu ji atšokuodavo prie jo ir, iš pat šuns panosės pastvėrusi kaulą, nuplasnodavo ant stogo. Įtempęs grandinę šuo aršiai lodavo, o mes leipdavome iš juoko. Senelis vėl tą patį man sako:

– Nunešk paukštį į laukus ir paleisk. Kitaip pražudysi jį.

Bet ir tąkart aš jo nepaklausiau.

Mano kuosa vis dažniau ir dažniau palikdavo namus. Kartais ją surasdavau gale gatvės, kur ji tupėdavo ant elektros stulpo ir ramiai į vielą valydavosi snapą. Baigėsi vasara, ir mes varvinome seilę, žiūrėdami pro tvoros plyšį į obuoliais aplipusias šakas. Vieną dieną, grįždamas su meškere iš upės, netoli savo namų aš pamačiau vaikėzą: galvą užvertęs ir stovėdamas priešais elektros stulpą, jis svaidė į viršų akmenis. Aš surikau, tą pačią akimirką švystelėjo akmuo, ir mano kuosa, versdamasi per galvą, tarsi juodas skuduras nuplazdėjo ant žemės. Nutrenkęs meškere, abiem rankom sugriebiau savo kuosą ir priglaudžiau prie krūtinės. Jos galvutė nusviro, ant snapo galo ištryško raudonas lašelis.

– Koks kvailas paukštis, – prabilo vaikėzas, valydamasis į kelnes rankas. – Vis neskrenda. Tik iš trečio karto pataikiau.

LEMIAMOS RUNGTYNĖS

Kamuolys nulėkė už aikštės centro, atšoko nuo žaidėjo kojos, ir kova užvirė prie „Raudonosios strėlės“ vartų. Pasigirdo šauksmas, švilpimas, kažkas pagaikščiu daužė skardą. Vartininkas – maudymosi kelnaitėmis, rudai įdegusiomis rankomis mergaitė – pritūpė, delnais įsirėmė į kelius ir pasiruošė šuoliui. Ant nugaros plakėsi plonytė, juoda, su atsirišusiu mėlynu kaspinu kasa, dešinė koja aukščiau blauzdos buvo aptvarstyta.

– Ramke! – perspėjančiai ir griežtai riktelėjo „Raudonosios strėlės“ kapitonas.

– Juodke! – suspigo kiti komandos žaidėjai.

Mergaitė buvo vardu Ramutė, tačiau berniukai ją pravardžiuodavo Ramke, o kai kurie – Juodke – už jos juodus kaip anglis plaukus ir tamsias akis. „Raudonosios strėlės“ žaidėjai visada dėl jos raudonuodavo prieš kitas berniukų futbolo komandas ir savo tarpe pakentė mergaitę tik už tai, kad ji nešiodavo jiems iš tėvų daržo agurkus, pomidorus ir morkas.

Kamuolys nušvilpė tiesiai į vartus. Ramutė pašoko, sugavo kamuolį ir, stipriai prispaudusi jį prie pilvo keliais ir rankomis, krito ant žemės. Šalimais, koją užkabinęs už grumsto, išsitiesė visu ūgiu Aguonų gatvės šoninis puolėjas. Ramutė pirmoji pašoko stačia.

– Pasuok čia! – šūktelėjo vienu metu keli žaidėjai.

Viduryje aikštės, perkreipęs burną, plėšė gerklę kapitonas:

– Juodke! Nematai?!

Aguonų gatvės žaidėjai spėjo jį uždengti. Ramutė pasiuntė kamuolį mažajam Vytukui. Kapitonas atsigręžė į ją ir pagrasė kumščiu.

Šiandien „Raudonosios strėlės“ komandai nesisekė. Žaidėjai dažnai prarasdavo kamuolį, prašaudavo pro vartus. Visi bėginėjo, šniokštė, griuvinėjo, bet priešininkų pralenkti neįstengė. Ir Ramutė žinojo: jeigu

praleis kamuolį, jeigu pralaimės rungtynes, kalta liks tik ji viena. O šį kartą rungtynės buvo itin svarbios: jos turėjo nulemti, kuri komanda žais sekmadienį finale. Dvidešimt ketvirtosios namų valdybos raštinėje jau penkta diena gulėjo ant spintos naujas kamuolys – gatvės komandų futbolo nugalėtojai.

Prie „Raudonosios strėlės“ vartų vėl užvirė kova. Tarytum iš po žemės išdygo mažasis Vytukas. Kamuolys iškilo „žvake“, paskui atsimušė nuo kažkieno galvos ir visu smarkumu nulėkė į priešininkų vartus. Rudaplaukis vartininkas spėjo dar atsikąsti obuolį. Kramtydamas obuolį, jis išdidžiai išbėgo prieš kamuolį, smagiai užsimojo koja ir... užkabino tik orą. Gale vartų sutūpę berniūkščiai smagiai nusikvatojo. Aguonų gatvės kapitonas beviltiškai numojo ranka. Įvartis buvo neišvengiamas. Bet tą pačią akimirką iš krūmokšnių išlindo ūsuotas pilietis, nubloškė nuo pečių maišą ir, nubėgęs į vartus, taip spyrė kamuolį, kad net kepurė šoktelėjo.

– Dėde, ką jūs padarėte!

– Būkite žmogus! – suirzo žaidėjai.

Pilietis kaltai nusišypsojo, pasitaisė kepurę ir, užsimetęs ant pečių maišą, nudrožė savo keliu. Pušyno aikštėje kova užvirė su dar didesniu įkarščiu. Teisėjavo gražus, už kitus berniukus galva aukštesnis, languotomis kelnėmis Algis Maceika – aštuntos klasės mokslo pirmūnas, pionierių būrio tarybos pirmininkas. Laikydamas keturis pirštus burnoje, suprakaitavęs ir raudonas kaip bijūnas, jis bėginėjo po aikštę, pasiruošęs kiekvienu metu sušvilpti. Mergaitėms jis labai patikdavo. Beveik visos buvo jį įsimylėjusios ir rašė jam laiškėlius. Ramutė, pamėgdžiodama vyresnės klasės mergaites, per pertraukas irgi sekiodavo paskui Maceiką ir popieriniais rutuliukais taikydavo jam į pakaušį. O Maceika į tai žiūrėdavo atlaidžiai, kaip į vaikiškas išdaigas, ir nieko jai nesakydavo.

Kamuolys vėl atsidūrė prie Ramutės vartų. Staiga jis atsimušė nuo „Raudonosios strėlės“ žaidėjo kojos. Ramutė beviltiškai skėstelėjo rankomis, krito ant žemės, bet jau po laiko. Kamuolys pergalingai įskriejo į vartus. Maceika, įbrukęs į burną pirštus, sušvilpė. Įvartis! „Raudonosios strėlės“ kapitonas rankomis susiėmė galvą ir įdūrė į mėlyną dangų akis, tarytum iš ten laukdamas pasigailėjimo.

– Sakiau, nelakstyk iš vartų! – riktelėjo jis, prišokęs prie Ramutės. – Sakiau! Lauk iš aikštės!

– Amžinai ta Ramkė – Juodkė padarys kokią kvailystę...

Viduryje aikštės Ramutė sustojo, atsigrižo, nusikaltusiu ir maldaujančiu žvilgsniu dar kartą pažvelgė į kapitoną.

– Eik, eik! Rimai! Stokis į vartus! Tik tu man nežiopsok!

Seniai laukęs tos laimingos valandėlės, iš žiūrovų atsistojo berniukas strazdanotu veidu, išsprogusiomis akimis. Jis pasitempė ilgas, iki žemės nustumusias kelnės ir, išdidžiai užvertęs galvą, nudrožė per aikštę.

Galvą nuleidusi ir prislėgta nepasisekimo Ramutė pasišalino iš žaidimo aikštėlės. Jos skruostai raudonavo, ji nedrįso pažiūrėti į vaikus. Kažkuris berniūktis šūktelėjo: „Atsirado futbolininkė. Geriau eitum puodą šveisti.“ Pro jos galvą nuskrido pušies kankorėžis. Ramutės draugės, kurios čia susirinko tik dėl Maceikos, ir dabar visos stengėsi kuo garsiau šaipytis, kad tik Maceika į jas pasižiūrėtų. Metais vyresnė už Ramutę mergaitė priekaištingai išdrožė:

– Kaip tau ne gėda su berniukais žaisti? Tu jau didelė, rudenį į penktą klasę eisi.

– Nežinai, Ramkė su jais maudytis vaikšto...

– Maudytis?.. Ir tau ne gėda!? Juk tu mergaitė!

Ramutė gūžtelėjo pečiais.

Į priešininko vartus lėkė vienui vienas „Raudonosios strėlės“ žaidėjas ir, vikriai prasmukęs pro išbėgusį jo pasitikti vartininką, šovė kamuolį tiesiai į vartus. Drauge su kitais vaikais Ramutė išreiškė džiaugsmą švilpdama, jos akys sublizgėjo, ir ji, pamiršusi viską, džiūgavo dėl savo gatvės komandos.

Netrukus „Raudonosios strėlės“ komanda įmušė antrą ir trečią įvartį. Maceika delnu nubraukė nuo kaktos savo puikias garbanas, žvilgtelėjo į laikrodį ir tris kartus sušvilpė. Rungtynės pasibaigė. Nugalėjusioji komanda

sušuko „valio“. Į viršų pakilo kepurės, berniukai iš užančių paleido balandžius, kurie, smarkiai plakdami orą sparnais, praskrido pro pat galvas. Komandos kapitonas, sukryžiaęs ant krūtinės rankas, pergalingai šypsojosi.

– Klausyk, Domai, aš noriu su tavim labai rimtai pasišnekėti, – užkalbino jį Ramutė.

Kapitono lūpos paniekinančiai išsikreipė.

– Maniau, tu man siūlysi tuos agurkus... Neieškok kvailių. Sekmadienį mes žaisime su „Žaibo“ komanda, o ten žinai, kokie vyrukai! Jų komandos kapitono brolis „Spartake“ žaidžia...

– Tu bent išklausyk... Ragavai mūsų salduolių kriausių, kur prie sandėliuko auga? Nukrinta ir ištyška...

– Nusispjaut. Dėl tavo kriausių aš rungtynių neprakišiu. Laimėsime prieš žaibiečius – naują kamuolį gausime. O kokia garbė! Gatvių komandų futbolo čempionai!

– Domai, paklausk, Domuti... Stengsiuos aš... Iš vartų nė žingsnio...

– Nekvaršink man, Ramke, galvos. Galbūt, pusė miesto sueis pasižiūrėti šitų rungtynių, o še tau... Mūsų, komandoje merga! Nori, kad apsijuoktume?

Domas sušvilpė savo draugams ir su jais nusirito maudytis į Vilnelę.

Pušyno aikštė greit ištuštėjo. Ramutė susirado krūmokšniuose paslėptą savo suknelę, rausvas kojinaites, į batą subertus segtukus. Aplinkui viešpatavo neįprasta tyla. Pro pušų viršūnes švietė dangus, aukštai, juosdami mėlynę baltomis juostomis, be garso skraidė reaktyviniai lėktuvai. Ant vienos pušies nedrąsiai sutukseno genys, ir vėl viskas nutilo. Staiga nuo Vilnelės atsklido džiaugsmingas berniukų lalesys, ir Ramutė suprato, kad dabar jai nepasiseks už jokių agurkus, už jokiais kriaušes įsiteikti komandai. Prie savo vartelių ji dar kartą sunkiai atsiduso: prisiminė, kad, besikarstydamą po pušį, vėl suplėšė sijonėlį.

Sekmadienį, po vakarykščio lietaus, dangus buvo giedras, jaunu žalumu žaliavo žolė, pušys, įsaulyje, duobutėse, kaip stiklas tviskėjo vanduo. Tą dieną pušyne viskas atrodė nepaprasta ir šventiška. Aplink aikštę linksmi plazdėjo popierinės vėliavėlės. Maceika pirmą kartą gyvenime buvo pasipuošęs mėlynu su baltais žirniukais kaklaraiščiu ir turėjo naują kaulinį švilpuką. Priešais aikštės centrą, ant apskrito staliuko, gulėjo šokolado spalvos naujutėlaitis kamuolys. O vaikų būryje, pievutėje, baltut baltutėliais plaukais kaip žynys sėdėjo iš Srovės gatvės lietuvių kalbos mokytojas ir visiems maloniai šypsojosi mažytėmis, spindinčiomis akutėmis.

Berniūkščiai net aiktelėjo, pamatę žaibiečius. Į aikštę jie išbėgo vienodai apsirengę: mėlynomis kelnaitėmis ir baltais be rankovių marškinėliais. Kiekvienam ant krūtinės švytėjo raudonais siūlais išsiuvinėtas žaibas. Visi atrodė labai įspūdingai. Staiga vaikai pradėjo klykti:

– Makaronas! Makaronas!

Prie krūtinės prispaudęs kumščius, aukštai keldamas: kojas, į aikštę įžygiavo žaibiečių kapitonas, Makaronu pravardžiuojamas už tai, kad kartą į mokyklą atsinešė butelį pienoškos makaronų sriubos. Avėjo jis baisiai didelius, bet tikrus futbolininko batus...

Pirmieji pradėjo pulti žaibiečiai. Atsirišusiais batų užvarsčiais kapodamas žemę ir draugų blauzdas, į priekį veržėsi jų kapitonas. Tik dabar visi pastebėjo, kad jo batų padai vietoj odinių grifų buvo apkalinti paprastomis veržlikėmis. Aikštė sugaudė. Nuo pušų pakilo varnos ir nuskrido miesto link.

– Kur tu vedi, varlės koja?

– Pasuok man! Man!

Po keliolikos minučių nesavu balsu suspiegė „Raudonosios strėlės“ vartininkas. Rungtynės nutrūko. Skausmingai dejuojantį Rimą paguldė po pušim, ant užpakalio uždėjo baloje sumirkytą nosinaitę.

– Kas atsitiko? – paklausė atpukšnojęs namų valdytojas.

Iš pušies pasigirdo balsas:

– Makaronas jį pakaustė.

– Jis man visus pirštus iki kraujo numindė, – pasiskundė puolėjas. – Tiesiog žaisti nebegalima.

– Teks, brolyti, tau savo šarvuočius nusimauti. Matai, kas dedasi? – griežtai pasakė namų valdytojas Makaronui. – Greit visus žaidėjus išspardysi.

– Futbolo įstatuose neparašyta, kad reikia lošti be batų...

– Tada teks nutraukti rungtynes. Ir pergalę užskaitysimė „Raudonajai strėlei“. Taip ir padarysimė.

– Basas nemoku žaisti. Aš jums ne indas.

– O mes tau paskolinsime batukus.

Makaronas suraukė antakius, pagalvojo ir labai nepatenkintas, nenorom nuslinko mautis batų.

– Ką jūs darysite? – pasisuko namų valdytojas į „Raudonosios strėlės“ kapitoną. – Atrodo, jūsų vartininkas šiandien tikrai nebegalės žaisti.

Nuo pušies viršūnės vėl tas pats balsas pasiskubina atsakyti:

– Mums nėra ko sukti galvos. Turime kitą vartininką.

Domas kažkodėl delėsė. Prie jo kojų puptelėjo kriaušė. Greičiau už kitus jis sugriebė kriaušę ir bematant sugrūdo į burną. Namų valdytojas užvertė galvą ir pamatė pušies viršūnėje besišypsančią mergaitę.

– O čia kas per paukštytė?

– Lipk, Ramke, žemyn. Stosi į vartus, – šūktelėjo Domas. – Atsimink, išbėgsi iš vartų, – sprandą nusuksiu...

Kai Ramutė bėgo per aikštę, ji išgirdo, kaip vienas, berniūkštis sušvilpė ir šūktelėjo:

– Žiūrėkite! Merga – vartininkas!

– Tai Ramkė – Juodkė, kuri agurkus iš tėvo daržo nešioja, – kažkas paaiškino jam.

Žaibiečiai vėl pradėjo pulti. Kamuolys vis dažniau lėkė į užribį, riedėjo į balas. Jis apsilėdė storu purvo sluoksniu ir pasidarė sunkus, lyg švino prigrūstas. Greit Ramutė visa apdulkėjo, susipurvino, buvo matyti tik jos akys ir lūpos.

Aplink aikštę kas valandėlę vis labiau gaudė ir triukšmavo. Ledų pardavėja pristūmė savo vežimėlį arčiau aikštės ir pradėjo sėkmingai prekiauti.

– Tik pažiūrėk, tėvai, kokia vikri ana mergaitė. Tikra voverytė, – išgirdo Ramutė savo motinos balsą.

– Iš tikrųjų. Su ja galėtų rungtis ir mūsų „Spartako“ vartininkas. Bet po šimts kalakutų, toji mergička labai panaši mūsų Ramutę... Motin! Gi čia mūsų Ramutė!!

– Drignių apsiėdei ar ką? Aš rytą ją išleidau nauja suknele. Pati savo rankomis jai šilkinį kaspiną užrišau.

Daugiau Ramutė motinos ir tėvo ginčo nesiklausė. „Raudonosios strėlės“ žaidėjas įmušė į žaibiečių vartus kamuolį. Nuo triukšmo ir švilpimo sulingavo pušų viršūnės. Net ledų pardavėja džiaugsmingai pliaukštelėjo rankomis.

Rungtynės greit pasibaigė. Žaibiečiai taip ir prakišo. Bėgdama per aikštę, Ramutė vėl išgirdo nepažįstamo berniuko balsą:

– Matai, tau ir merga. Kas ji tokia?

– Gi mūsų Ramkė. Ji gyvena priešais mūsų namus.

Kitame aikštės gale ji susidūrė su Maceika. Visai netikėtai jis stabtelėjo ir pirmą kartą smalsiai, įdėmiai pasižiūrėjo į ją. Ramutė nusišypsojo. Jis pasitaisė kaklaraištį ir, šauniai išpūtęs krūtinę, priėjo prie jos.

– O tu, mergyt, šiandien klasiškai žaidei... Palauk, atrodo, mes jau anksčiau kažkur matėmės.

Ramutė taip pat smalsiai peržvelgė jį nuo galvos iki kojų. Per vasarą Algis buvo žymiai išaugęs. Mergaitės sakė tiesą: jis turėjo drąsias, mėlynas ir iš tikrųjų gražias akis.

– Mokykloje, – atsakė ji.

– Taip, dabar prisiminiau! Juk mes toje pat šešioliktoje mokykloje mokomės! Bet tave ir pažinti sunku, – jis atkišo jai veidroduką, dar kartą pasižiūrėjo į ją ir garsiai nusikvatojo: – Argi atpažinsi? Pažiūrėk, kokia kakta! O smakras!..

Susiėmęs rankomis pilvą, jis iš juoko net pritūpė.

Ramutė, pamačiusi save veidrodyje, suglumo, nuleido galvą. Ir kojos, ir kelnaitės, ir rankos iki alkūnių buvo apskretusios purvu. Ramutė iš gėdos delnais užsidengė veidą. Jos akyse pajuodavo dangus, pušys, visi žmonės, ir ledų pardavėja taip pat pavirto į juodą dėmę.

Maceika dar kažką jos paklausė. Ramutė nieko neatsakė, ir jis, numojęs ranka, nudrožė sau.

Ramutė susirado krūmuose savo drabužius, viską suėmė į glėbį ir nusirito į pakalnę. Vilnelėje ji švariai nusiprausė, smėliuku ištrynė kojas, atsisėdusi ant akmens stropiai ir kantriai susišukavo plaukus. Apsirengusi ji žvilgtelėjo į blizgantį skardinės dugną ir patenkinta nusišypsojo: „Taip, tokia ji gali kiekvienam patikti.“ Pievutėje susirado rugiagėlę ir įsisegė į plaukus.

Pušyne pirmas ją pastebėjo Domas. Išdidžiai laikydamas rankoje kamuolį, jis priėjo prie jos ir gana draugiškai kumštelėjo į pašonę.

– Didvyriškai, Ramke... Ateisi rytoj žaisti?

Ji nieko neatsakė, tik susirūpinusi dairėsi aplinkui ir kažko ieškojo po visą pušyną.

– Girdi? Ateisi rytoj žaisti?

Ramutė pasisuko į kapitoną ir piktai į jį pažvelgė. Jai pasirodė keista, kaip ji galėjo drauge su juo žaisti. Žiūrėdama į nešvarias jo kojas, Ramutė su panieka atrėžė:

– Eik šalin! Aš tavęs nė matyti nenoriu.

Plakančia širdimi, įsikandusi kasos galiuką, ji dairėsi po pušyną, stengdamasi pamatyti mėlyną su baltais žirniukais kaklaraištį.

PABAIGA.

Daugiau nemokamų elektroninių „Naujo vardo“ knygų ieškokite
www.naujasvardas.lt